

ZPRAVODAJ

ČESKÉHO SVAZU CHOVELŮ MASNÉHO SKOTU

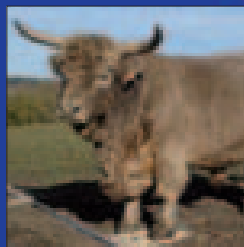

ROČNÍK XXX. • PROSINEC 2023 • ČÍSLO 4

Z OBSAHU:

- Rozhovor s novým předsedou svazu Milanem Novotným
- World Angus Technical Meeting 2023 – akce světového významu
- Seriál: Jak se žije chovatelům masného skotu – 63. díl
- Za plemenem limousine do Francie
- Základní výběry plemenných býků

Vážené členky, vážení členové,

přijde mi to jako včera, kdy jsem psal úvodník do loňského posledního svazového Zpravodaje a rok se s rokem sešel a já ho sepisuji znovu. Závěr roku je neodmyslitelně spjat s určitým bilancováním a ani já se mu tedy nevyhnu.

Vedle řady povedených akcí, které se v letošním roce podařilo zrealizovat, je i mnoho toho, co chovatele trápí a co nám společně přiděluje vrásky na čele. Na chovatele masného skotu dopadaly podobné problémy jako na ostatní zemědělce ať jsou to neustále se zvyšující vstupy, stagnující či někde i klesající výkupní ceny za zvířata, legislativní a ekonomické nejistoty související například s vládním úsporným balíčkem, nevyplácení záloh na dotace, na nichž jsou chovatelé masného skotu extrémně závislí, a v neposlední řadě třeba i nesystémové kroky MZe v podobě zrušení dotace na welfare skotu bez tržní produkce mléka. K tomu se přidaly problémy s odbytem zástavného skotu, kdy turečtí obchodníci, kteří v minulosti kupovali nejvíce zvířat, nedostali pro nákup v České republice licenci, což má samozřejmě dopady do nákupní cenové politiky obchodníků. Nepotěšily nás ani poslední ekonomické údaje ÚZEI za rok 2022. Ty totiž ukazují dramatický pokles rentability chovu krav BTPM, která se od roku 2018 propadla z cca 38 % na necelá 4 %, což je indikátor, že odvětví není v optimální kondici a že obor chovu krav BTPM narazil na svůj strop.

Bylo by ale špatné vidět letošní rok jen v černých barvách. Podařilo se i mnoho pěkných akcí a všichni, kdo se podíleli na jejich úspěšné realizaci, si zaslouží velké poděkování. Vedle tradiční brněnské „národky“ se podařilo uspořádat i povedenou první klubovou speciální výstavu plemene dexter, seminář pro mladé chovatele masného simentála, několik zahraničních výjezdů a také dvě akce světového významu – mezinárodní kongresy chovatelů plemen charolais a aberdeen angus. Charolaiské akce, která byla napojena na výstavu v Brně, jsme se již na stránkách svazového Zpravodaje věnovali, nyní se v obsáhlém článku ohlédneme za druhou veleúspěšnou akcí – World Angus Technical Meeting 2023. Nebudu vůbec přehánět, že se obě mimořádně vyvedly a udělaly našemu oboru a zejména těmito dvěma plemenům velkou propagaci na celém světě.

Od druhé poloviny září má svaz rovněž nového předsedu. Tím se stal Milan Novotný, a jak již bývá zvykem po volbě nejvyššího zástupce svazu, i jemu jsme položili několik otázek. Z jeho odpovědí publikovaných na stránkách tohoto magazínu se může dočíst, kam bude organizaci směřovat a co bude chtít pod jeho vedením dále rozvíjet.

Vážené členky, vážení členové, do Vánoc zbývá posledních pár dní, proto mi dovoluňte, abych vám za celý kolektiv kolegyn a kolegů rád popřál jejich prožití v klidu a míru a do dalšího období hodně energie, pohody a nezbytného zdravého životního optimismu. K tomu patří hodně štěstí, zdraví, pohody a rovněž mnoho pracovních i osobních úspěchů v následujícím roce.

Kamil Malát

PF 2024

*Příjemné prožití vánočních svátků,
v novém roce mnoho zdraví, pohody
a osobních úspěchů*

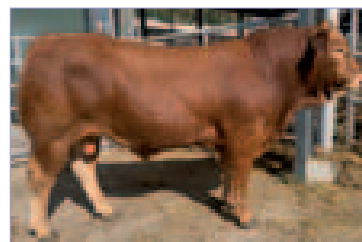
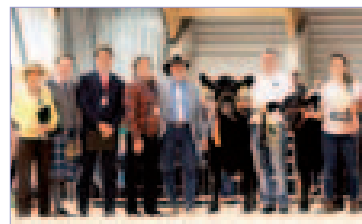
*Vám přeje
Český svaz chovatelů masného skotu*

ZPRAVODAJ ČSCHMS

časopis Českého svazu chovatelů masného skotu Praha
číslo 4/2023 – ročník XXX.

OBSAH

Aktuálně.....	4
Aktivity ČSCHMS 2023	5
Rozhovor s novým předsedou svazu Milanem Novotným	6
World Angus Technical Meeting 2023 – akce světového významu	10
Jak se žije chovatelům masného skotu: Highlandi ze Zeleného údolí	18
Léto na angus farmě Rosemead v Anglii	30
Mezinárodní setkání mladých chovatelů charolais v Irsku.....	32
Za plemenem limousine do Francie	35
Označování dobrých životních podmínek skotu při uvádění potravin na trh v Evropské unii	42
Dopřejte telatům ten nejlepší start! Pozor na bovinní koronavirus	46
Jak nahlížet na lineární hodnocení krav	49
Hodnocení končetin nově součástí online plemenné knihy	50
Rubia Gallega.....	51
Technologie na pastvinách – například virtuální oplocení	54
Základní výběry plemenných býků – rok 2023	60
Galerie plemenných býků – IV. turnus 2023	64
Termíny základních výběrů a dražeb v roce 2024	66
Recept: Hovězí burger v žitném chlebu	67

Adresa svazu:

Český svaz chovatelů masného skotu, z.s., Těšnov 17, 110 00 Praha 1
Tel.: 221 812 865 • e-mail: info@cschms.cz, www.cschms.cz
Číslo účtu: 123459399/0800 • IČO: 00536903 • DIČ: CZ00536903

Svaz je registrovaným spolkem zapsaným ve spolkovém rejstříku vedeném Městským soudem v Praze oddíl L, vložka 207

Kontakty na pracovníky svazu:

- **předseda:** Milan Novotný
Mezihoří 1, 538 51 Chrast
e-mail: predseda@cschms.cz, tel.: 608 309 492
- **místopředseda:** Ing. Tomáš Martinek
e-mail: martinek@szpnj.cz, tel.: 606 644 452
- **ředitel:** Kamil Malát, DiS.
e-mail: info@cschms.cz, malat@cschms.cz,
tel.: 724 007 860
- **tajemník:** Ing. Pavla Vydrová, Ph.D.
e-mail: vydrova@cschms.cz, tel.: 724 229 094
- **ředitel plemenné knihy:** Jan Kopecký
e-mail: kopecky@cschms.cz, tel.: 724 007 862
- **plemenná kniha/genetické hodnocení:**
Ing. Alena Birovaš, Ph.D., e-mail: pk@cschms.cz,
birovas@cschms.cz, tel.: 774 127 184
- **administrativní pracovníci (PK a fakturace):**
Nina Honová, e-mail: honova@cschms.cz,
pk@cschms.cz, tel.: 724 073 641
Osvoboditelů 35/9, 410 02 Lovosice
Eva Pitnerová, e-mail: pitnerova@cschms.cz,
fakturace@cschms.cz, tel.: 737 433 598

inspektoři svazu:

- **západní Čechy**
Karel Melger, e-mail: melger@cschms.cz, tel.: 602 445 453
- **jižní Čechy**
Ing. Karel Šimák, e-mail: simak@cschms.cz, tel.: 725 891 286
Petr Hanus, e-mail: hanus@cschms.cz, tel.: 608 021 864
- **západní a jižní Morava**
Bc. Radek Dobeš, e-mail: dobes@cschms.cz, tel.: 724 073 640
- **severní Morava**
Ing. Olga Kovalová, e-mail: kovalova@cschms.cz, tel.: 724 384 951
- **severní a střední Čechy**
Ing. Michal Janda, e-mail: janda@cschms.cz, tel.: 702 020 761
- **střední a východní Čechy**
Ing. Petra Pokorná, e-mail: pokorna@cschms.cz, tel.: 702 020 760
Lukáš Slavík, e-mail: slavik@cschms.cz, tel.: 724 007 861

externí pracovníci:

- **obchodní činnost:** Ing. Miroslav Vráblík
Budovatelská 1096, 374 01 Trhové Sviny,
e-mail: vrablik@cschms.cz, tel.: 724 007 863

Titulní strana – hlavní fotka: Mariana Šašková – vítězka mladší kategorie Junior teamu výstavy při WATM 2023
(foto: Catherine MacGregor)

Titulní strana – malá fotka: Telata plemene shorthorn na chovu pana Žaloudka, Přetín (foto: Karel Melger)

Vnitřní obálka – Highlandské stádo na chovu společnosti Mani, spol.s r.o. (foto: Vít Čepelák)

Vydavatel nenese odpovědnost za údaje a názory autorů ani jazykovou správnost příspěvků.

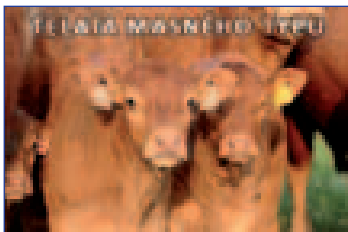
Zpravodaj ČSCHMS je zapsán v evidenci MK ČR pod evidenčním číslem MK ČR E 14344.

Tisk: Ekonoprint, Praha – www.ekonoprint.cz

Nepronějné. Pro členy ČSCHMS a PK zdarma.

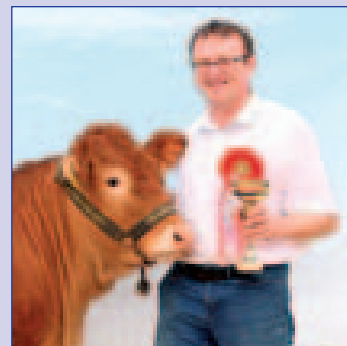
Sazby podpor pro rok 2023

Ministr zemědělství Marek Výborný schválil na počátku listopadu **sazby** hlavních zemědělských dotací pro rok 2023, zejména pak základní platbu (BISS, dříve SAPS), redistributivní podporu, celofaremní ekoplatby a podpory vázané na produkci – tzv. citlivé komodity, mezi které patří také **telata masného typu**. Letošní novinkou je speciální platba pro malé zemědělce, a právě platba redistributivní a také celofaremní ekoplatba za dodržování postupů prospěšných životnímu prostředí. Sazba na masná telata se meziročně o necelou pětistovku zvýšila, a to díky menšímu počtu způsobilých telat. Její výše pro letošní rok je na úrovni **3597,30 Kč/tele**. Na chov telat masného typu letos v rámci plateb vázaných na produkci požádalo o dotaci 5033 chovatelů na 136 250 telat. To je v porovnání s rokem 2022 o 57 295 telat a 1514 žadatelů méně. Očekávaný pokles souvisí s nově zavedenými podmínkami setrvání telete na hospodářství alespoň 1 měsíc a také, že matkou telete musí být plemence s alespoň 50 % podílem krve masných plemen.

Místopředsedou svazu zvolen Ing. Tomáš Martinek

Na prvním jednání výboru svazu pod vedením nového předsedy Milana Novotného proběhla volba místopředsedy svazu. Předseda spolku při svém zvolení při VČS seznámil plénium se svou vizí a přáním spolupracovat na pozici místopředsedy Svazu

s **Ing. Tomášem Martinkem**, který je předsedou Klubu chovatelů plemene limousine. Proto se ho rozhodl navrhnout jako kandidáta a ten kandidaturu přijal a členové výboru ho na tento post svým hlasováním potvrdili. Po odstoupení Ing. Davida Hrušky z čela revizní komise (RK), který se stal nově předsedou Klubu chovatelů plemene aubrac, byl 10. listopadu 2023 na dalším řádném zasedání tohoto kontrolního orgánu svazu všemi členy jednomyslně zvolen novým předsedou RK **Adolf Loos**. Gratulujeme oběma ke zvolení a těšíme se na spolupráci ve prospěch všech členů ČSCHMS.

Evidence hnojení a pastvy – opomíjená povinnost

Tu a tam se setkáváme s tím, že zejména drobní zemědělci a menší farmy často nevědí o nutnosti evidence produkce výkalů a moči zvířat na pastvě. Zákon o hnojivech přitom povinnost vést evidenci hnojení ukládá všem, a to i na pasečných pozemcích, na výměře větší než 20 ha. Farmářům od 200 ha pak v roce 2024 předepisuje povinnost vést elektronickou evidenci hnojení a odesílat elektronicky hlášení do centrálního úložiště (od roku 2025 nad 100 ha, od roku 2026 nad 20 ha). Mohou k tomu využít Portál farmáře, jakýkoliv jiný komerční software, ale třeba i obyčejný záznam v tabulce MS Excel. V případě kontroly zemědělec na vyžádání předá data ÚKZUZ přes Portál farmáře nebo zašle výstup ze své evidence emailem.

Seznam nových členů svazu a plemenné knihy od 21. 8. 2023 do 20. 11. 2023

AGROFARMA ČAKOVÁ s.r.o., Čaková, Řádné + PK BA
Balát Jan, Ing., Žišov, Řádné + PK MS
Farma Skočice s.r.o., Skočice, Zájmové
Hanzelka Pavel, Trnávka, Řádné + PK BA
Homolka Jan, Miloňovice, Zájmové
Indrák Kamil, Hodslavice, PK HI
Krňoulová Věra, Mgr., Olešná, Řádné + PK AA
Křížánek Petr, Karpentná, PK BA
Lojda Jan, Sedlejev, Řádné + PK LI
Málek Aleš, Sobířov, Řádné + PK DX

Mikulášek Ondřej, Mgr., Provodov, Řádné + PK DX
Nezbeda Marcel, Mokré Jih, Řádné + PK AU
Novosad Jaroslav, Rajnochovice, PK AA
Pešková Lenka, Opatovec, Řádné + PK DX
Průša Tomáš, Bc., Rybnice, Zájmové
Strouhalová Ivana, Dolní Nerestce, Řádné + PK PP
VLKANOVSKÁ s.r.o., Poběžovice, Řádné + PK LI
Wirthová Romana, Štěpánovice, Řádné + PK HI
Zezulka Miroslav, Valašská Bystřice, Zájmové

Aktivity ČSCHMS 2023

Září

- 1. 9. porada zaměstnanců, Hradištko
- 7. 9. přehlídka plemenných býků firmy CRV, Zásmyky (Malát)
- 8. 9. Klub chovatelů plemene piemontese, Moravský Písek
- 9.–11. 9. The World Angus Technical Meeting, České Budějovice
- 13. 9. Polní den Kámen, chovatelská debata (Farka, Malát)
- 15. 9. jednání společné zdravotní komise chovatelských svazů skotu, Radešinská Svratka (Malát, Herman)
- 19. 9. přednáška na semináři firmy Trewit, Macocha (Malát)
- 20.–21. 9. seminář, jednání Klubů a volební VČS na Hotelu Medlov

Další zářijové aktivity:

• Zpracování a odeslání dat pro výpočet mezinárodních plemenných hodnot Interbeef • Příprava semináře a VČS na Hotelu Medlov • Dokončování, tisk a rozeslání III. zpravodaje pro rok 2023 • Administrace pozvánek na chovatelské akce a jednání Klubů • Administrace dotací na kontrolu užítkovosti a ověřování původu • Příprava kalendáře pro rok 2024 • Aktualizace databáze PK a webKUMP • Výzva k podávání předběžných žádostí na welfare • Realizace a zveřejnění videí a fotek z výstavy ZZ v ČB (1. Klubový šampionát DX) • Realizace a zveřejnění výsledkových listin, videí a fotek z WATM • Informace a výsledky ze zahraničních výstav a akcí • Zveřejnění naskladnění býků přihlášených do odchovu – I. turnusu 2023

Říjen

- 3. 10. porada zaměstnanců, Hradištko
- 4. 10. jednání dozorčí rady ČMSCH, a.s., Hradištko (Malát)
- 4. 10. komoditní rada pro hovězí maso a mléko při AK, Praha (Malát)
- 4. 10. volba místopředsedy při online jednání výboru ČSCHMS
- 11. 10. jednání k problematice kompenzací na působení vlka, AOPK Praha (Malát)
- 13. 10. jednání Rady plemenné knihy charolais za účasti předsedy svazu, Hradištko
- 13. 10. Klub chovatelů plemene galloway a highland, hotel Agnes
- 13. 10. jednání ke společné zemědělské politice (PS monitorovacího výboru k SZP), MZe (Malát)
- 16. 10. Unie chovatelů, Hradištko (Novotný)
- 16.–25. 10. výběry plemenných býků – IV. turnus
- 19.–20. 10. Klub chovatelů plemene aberdeen angus, Telč
- 20. 10. výbor Svazu marginálních oblastí, Horoměřice (Malát)
- 21.–22. 10. evropská pracovní skupina pro masného simentála, Skotsko (Malát)
- 23. 10. online jednání revizní komise ČSCHMS
- 27. 10. volební Klub chovatelů plemene aubrac, Pojedy

Další říjnové aktivity:

• Příprava a zveřejnění katalogů pro IV. turnus ZV plemenných býků • Zveřejněny nové plemenné hodnoty za září a provedeny aktualizace databází • Přihlášky k odchovu u chovatele do II. turnusu 2024 • Zveřejňování průběhu IV. turnusu 2023 • Informování o dotační politice týkající se masného skotu • Administrace žádostí o dotace (vč. podání souhrnné žádosti o dotaci na KUMP) • Fakturace KUMP • Informace a výsledky ze zahraničních výstav a akcí • Aktualizace databází webKUMP a online PK

Listopad

- 1. 11. Den Zemědělce, Mladá Boleslav (Malát)
- 3. 11. jednání rozšíření Rady plemenné knihy limousine, Osík
- 4. 11. aukce plemenných jalovic limousine, OPB Osík
- 6. 11. komoditní rada pro hovězí maso a mléko při AK, Praha (Malát)
- 6. 11. online jednání Rady plemenné knihy charolais
- 7. 11. porada zaměstnanců, Hradištko
- 9. 11. předsednictvo ČMSZP, Praha (Malát)
- 9. 11. reportáž v chovu (Vydrová)
- 10. 11. jednání revizní komise, Lanškroun (zvolen nový předseda A. Loos)
- 16. 11. Klub chovatelů plemene masný simentál, Chotěboř
- 22. 11. Klub chovatelů plemene wagyu, Hotel Medlov
- 23. 11. jednání představenstva a dozorčí rady ČMSCH, a.s., Čejetice (Malát)
- 27. 11. online jednání revizní komise ČSCHMS
- 28. 11. jednání s AOPK na téma „vlčí újmy“ u skotu, Praha (Malát)
- 28.–29. 11. Klub chovatelů plemene charolais, Farma Nová Amerika

Další listopadové aktivity:

• Příprava a spuštění hodnocení končetin v rámci online PK • Zveřejněn kalendář výběrů a dražeb v 1. turnusu 2024 • Zveřejněny výsledky výběrů plemenných býků za rok 2023 • Příprava materiálů pro IV. číslo svazového Zpravodaje • Administrace dotací – vyúčtování • Naskladnění býků I. a II. turnusu 2023 • Obchodní aktivity spojené s prodejem plemenného skotu

Rozhovor s novým předsedou svazu Milanem Novotným

Chovatelé sdružení v Českém svazu chovatelů masného skotu si dne 21. září 2023 na volební členské schůzi zvolili nového předsedu. Stal se jím **Milan Novotný**, který porazil druhého kandidáta na tento post, kterým byl MVDr. Ing. Anton Herman. Milan Novotný se tak pro další období ujme nejvyšší funkce v našem svazu, ve které nahradí Františka Farku, který se z osobních důvodů rozhodl předčasně rezignovat. Gratulujeme nově zvolenému předsedovi a přejeme mu hodně úspěchů v této funkci. Při příležitosti jeho zvolení jsme mu položili několik otázek, jeho odpovědi vám nyní přinášíme v tomto rozhovoru.

1. Přestože se chovu masného skotu věnujete již nějakou dobu a jste díky svým aktivitám široké chovatelské veřejnosti znám, můžete se ve stručnosti představit našim členům?

Je mi 43 let, jsem ženatý a mám dvě děti. Vyučil jsem se rezníkem a vystudoval střední ekonomickou školu. Bydlím v Mezihorí u Chrudimi, kde máme také naši farmu. Hospodaříme na 70 ha a chováme plemeno parthenaise, základní stádo čítá 45 matek. Od svých 26 let jsem pracoval na vysoké manažerské pozici při které jsem získal bohaté zkušenosti. Během pěti let jsem z trojnásobil zisk a stabilizoval podnik, který má dobré jméno v širokém okolí doposud. Tyto cenné zkušenosti chci využít také pro vedení svazu. Jako místopředseda jsem měl možnost poznat svaz i z jiného úhlu – jeho ekonomiku, svazové aktivity, řízení zaměstnanců, mezilidské vztahy atd. V této funkci jsem se snažil být spravedlivý a chci v tom i nadále pokračovat.

2. Jakou máte představu o činnosti a fungování svazu? Jaké jsou vaše cíle pro nadcházející čtyřleté volební období? Co po-

dle vás funguje dobře a na čem je naopak potřeba zapracovat?

Svaz vnímám především jako spolek, který sdružuje chovatele a vykonává pro ně servis potřebný k chovatelství. Čtyři roky není příliš dlouhá doba, když si vzpomenu na to, co jsme spolu za 1,5 roku s bývalým předsedou Františkem Farkou dokázali. Na to, abych mohl splnit všechny vize, je ale zapotřebí více času a pravomocí. Předseda defacto příliš nemůže, všechno musí vysvětlit výboru a čekat na schválení, než se pohne z místa. Na druhou stranu stávající výbor je složen z rozumných lidí, kteří jsou naladěni na přibližně podobnou notu. Od toho si slibuji rychlejší posun zamýšlených věcí.

Cílů je víc, jen nevím, zda je všechny stihnu. Ale pokusím se a dám do toho maximum. Jednou z mých priorit je stmelit chovatele. Situace teď není moc dobrá a řešíme spíš právní věci, než abychom řešili věci kolem našeho společného zájmu, a to je chovatelství. Ekonomicky stabilizovat svaz s minimálním zatížením člen-

ské základny (projít výdaje, udělat výběrové řízení, naspořené peníze vložit na sporo účet s co nejvyšším úrokem) a podle toho kolik se podaří ušetřit, tak chci snížit sazebník a část také investovat do propagace svazu (médiu, sociální sítě). Vytvořit jistoty pro zaměstnance a jejich zastupitelnost (bez nich svaz nebude fungovat).

Další bodem je vytvoření profi svazu, jak po stránce estetické (stejnokroj pro zaměstnance, stejná služební auta), tak po stránce odborné.

Co je, pro mě hodně důležité, je revize ve šlechtění. Projít nastavení selekčních kritérií, metodik a šlechtitelských plánů. Vytvořit koncept na zohlednění kondice. Každý chovatel hospodaří za jiných podmínek (konvekce, ekologie, nížiny, hory, sucho). To jsou faktory, které bych chtěl zakomponovat k bodovému hodnocení. K lepší orientaci v této problematice jsem vytvořil pracovní skupinu pro šlechtění, která bude mým poradním orgánem. Složení skupiny je následující Ing. Jan

Chroust, Ing. Pavel Káčer, MVDr. Ing. Anton Herman, Ing. Vladimír Chytka, Ing. Kateřina Weiszová, Martina Kopáčková, Ing. Alena Birovaš Ph.D. Skupina je tvořena členy s různými názory, což je pro mě důležité k tomu, abych si mohl udělat názor ze všech úhlů pohledu. Výstupem by měl být dlouhodobě udržitelný koncept šlechtění. Chtěl bych udělat něco pro „křížiče“ – odběratele plemenných býků (semináře, vážení, vyjednání co nejvyšší výkupní ceny za dobytek). Junior team беру jako naši budoucnost a do té bychom měli něco investovat.

☐ Milan Novotný jako sudí na výstavě Tullamore v Irsku

Vytknout bych chtěl, snad jen jedinou věc, a to je dlouhodobě nedostatečné naslouchání potřebám chovatelů. Dříve jsem byl názoru, že bychom se měli jmenovat spíše „Svaz zaměstnanců masného skotu“ a jsem strašně rád, že se tato skutečnost mění. František Farka se tomuto tématu hodně věnoval a podařilo se nasměrovat vnímání svazu k lepšímu. Za to mu chci poděkovat a jeho práci dokončit.

3. Jaké všechny služby by měl podle Vás svaz zajišťovat pro chovatele v Česku? Svaz je primárně uznaným chovatelským sdružením – měl by se zabývat i dalšími nadstavbovými činnostmi, nebo spíše rozvíjet ty stávající?

Zatím bych zůstal u těch stávajících. A až zjistíme, že zvládneme vše, co jsme si naložili, tak můžeme přejít k nějaké nadstavbě.

4. Nedílnou součástí propagace masného skotu je výstavnictví. Jak vnímáte organizaci výstav z pohledu odborného, ale i financování. Měli by se podle vás chovatelé na vystavování více finančně podílet, nebo naopak nastavený systém, kdy i svaz nemalou měrou výstavní aktivity dotuje, požadujete za funkční a budete se zasazovat o jeho pokračování?

Výstavu беру jako takový „svátek“. Chovatelé tam mohou prezentovat svoji práci odborné i laické veřejnosti. Bonusem je

prátelské posezení s lidmi, kteří mají společné zájmy a třešničkou na dortu může být získání ocenění. Za mě má výstava jednoznačně podporu (organizační i finanční) a pokud nám budou dotace přát, tak bych chovatele finančně nezatěžoval. Chtěl bych rozšířit výstavy i na menší akce. Novinku, kterou bych chtěl zavést, je soutěž o „Pohár předsedy svazu“.

5. Chov masného skotu je bohužel značně závislý na dotačních podporách, bez nichž je toto odvětví dlouhodobě nerentabilní. Jejich výše ale v společné zemědělské politice poměrně značně poklesne, navíc nebudou zemědělcům letos vypláceny zálohy na přímé platby. Jak tuto situaci vnímáte a jak byste ji chtěl řešit?

Kam se ubírá společná zemědělská politika nemá cenu moc komentovat. S nevyplacením záloh může mít existenční problémy spousta našich členů. Mnoho farmářů má na toto období nastavený splátkový kalendář a také se vyplácí pachtovné. Propad cen komodit je alarmující při porovnání vstupů. Určitá nejistota této doby není moc dobrá zpráva do budoucna, ale musíme být pozitivní a věřit, že se situace zlepší. Jednu pozitivní zprávu ale přesto mám, a to že dotace na masná telata bude snad vyplácena v prosinci spolu s platbou BISS.

☐ Milan Novotný jako vystavovatel

☐ Několik let Milan Novotný provozoval i řeznictví

6. Masný skot a kvalitní hovězí maso. Jak vidíte toto spojení Vy? V čem by měla být role svazu v oblasti propagace hovězího masa?

Masný skot je zapotřebí vnímat nejen jako produkci plemenných zvířat, ale zároveň i jako produkci vysoce kvalitního masa. V současné době funguje web „Miluju Hovězí“, tady vidím prostor k jeho rozšíření. Chtěl bych vytvořit nadstavbu formou prezentace naší práce, veřejnosti. Např. krátká videa z našich farem (zvířata

v pěkném prostředí, zpracování produktů, agroturistika atd.). Zacílit a přesvědčit veřejnost o tom, že právě naše maso je nejlepší. Aby zákazníci dali přednost místním farmářům před supermarkety, kde se prodává maso bez životního příběhu, z krav chovaných v bůhví jakých podmínkách.

7. Část členů svazu v nedávné minulosti volala po potřebě vlastního chovatelského zázemí v podobě haly, kde by svaz mohl organizovat výstavy, aukce zvířat a nejrůznější chovatelská setkání. Jak se k této myšlence stavíte vy?

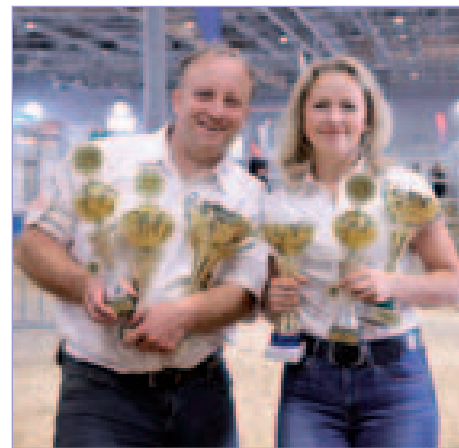
Myšlenka je to dobrá. Nechtěl bych ji zavřít do šuplíku, ale začít postupně pracovat na strategii, projektu, určení vhodného místa (např. střed republiky, u většího města) a čekat na příležitost. Bez dotací nemáme šanci takový projekt zrealizovat.

8. Svaz se za dobu svého fungování stal respektovanou organizací i v zahraničí. Jak by měla podle vás vypadat spolupráce se zahraničním a v čem by se měl svaz nejvíce angažovat v této oblasti?

Svaz je už nyní respektovanou organizací v zahraničí. Je zájem propojit KUMP a Plemennou knihu se Slovenskem. Dále oslovit a navázat spolupráci s organiza-

cemi v zahraničí (odbyt, zkušenosti).

K zamyšlení je vývoz chovných zvířat do třetích zemí, které začínají ve velkém nakupovat plemenná zvířata. V budoucnu by to mohla být velká hrozba pro naše odbytíště. Doteď nebyly v chovu dobytka příliš aktivní, ale až se za nějakou dobu „rozjedou“, jsou pak schopni zahltit i evropský trh. Abychom si s vidinou momentálního zisku nezadělali na obrovský problém do budoucna. Podobný příklad můžeme teď sledovat s ukrajinským obilím... Levné obilí může zlikvidovat české zemědělství.

☐ Milan Novotný se svou manželkou Kateřinou na výstavě v Brně

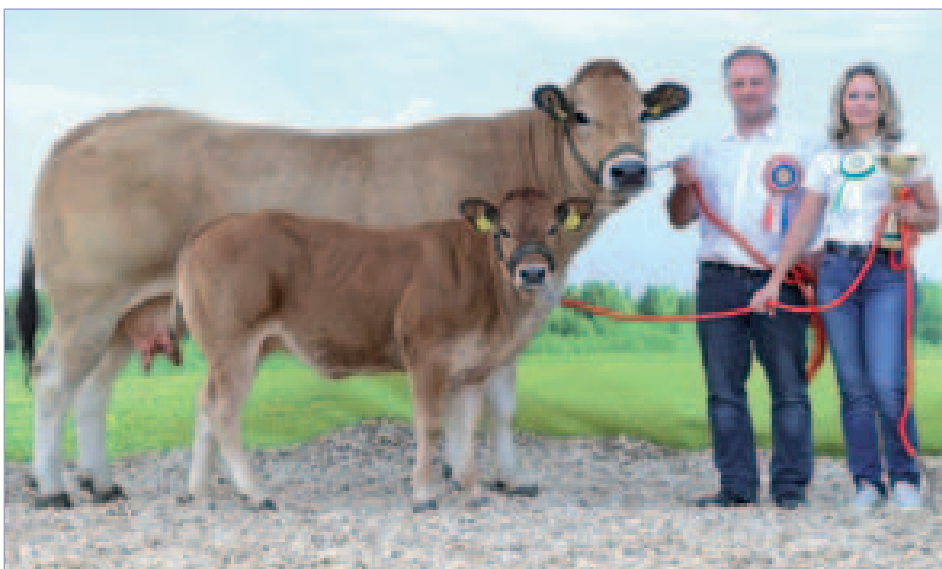
Závěrem bych chtěl všechny členy našeho svazu srdečně pozvat na výroční členskou schůzi a na „Chovatelský večer“, který jí bude předcházet. V plánu je grilovaná kýta, limo, pivo, víno a příjemná hudba. Termín konání 17.–18. 9. 2024 v hotelu Medlov. Přijďte se pobavit. Těším se na Vaši účast. 🐄

Šťastné a veselé prožití vánočních svátků, hodně zdraví, štěstí a mnoho chovatelských úspěchů do nového roku přeje

Milan Novotný

Za rozhovor děkuje a mnoho úspěchů, nejenom v roli předsedy ČSCHMS, přeje

Kamil Malát

☐ Milan Novotný na NVHZ

Dramatický propad rentability chovu krav BTM

Rentabilita chovu krav bez tržní produkce mléka (KBTPM) se po započtení všech přímých i nepřímých podpor **dramaticky propadla**. V roce 2022 činila dle dat Ústavu zemědělské ekonomiky a informací (ÚZEI) pouhých **3,8 %**. Přitom ještě v roce 2018 dosahovala v průměru 37,7 % a od té doby má každoročně klesající trend. Za těmito výsledky stojí dramatický nárůst nákladů a významné snížení podpor. Naproti tomu sektor výroby mléka vykazuje stabilní rentabilitu na úrovni okolo 20 % s tím, že loňský rok byl dokonce rekordní. Tyto výsledky prezentoval tým odborníků z ÚZEI na konferenci konané při příležitosti vyhlášení výsledků soutěže Zemědělce roku 2023 v Mladé Boleslavi 1. listopadu 2023.

Ekonomika chovu KBTPM je naprosto závislá na provozních

podporách, které tvoří v průměru 62–68 % příjmů. Nejnovější ekonomické výsledky tento fakt jen zvýraznily. Zatímco objem všech podpor (přímých i nepřímých), které do sektoru KBTPM směřují, se každoročně snižoval od 30 555 Kč/ks v roce 2018 na 27 891 Kč/ks v roce 2022, náklady raketově rostly. Na odstavené tele, přepočteno na kg živé hmotnosti, činily ještě v roce 2018 133 korun, v loňském roce to bylo už 170 Kč. Bez podpor bylo v sektoru KBTPM dosahováno ztráty 17 až 26 tisíc korun na krávu. Po započtení všech podpor byl sice sektor ziskový, ale souhrnná rentabilita klesla na výše uvedených 3,8 %.

Pracovníci ÚZEI sledovali i ekonomiku chovu dojníc. I přesto, že často slyšíme, že chov masného skotu je na tom v porovnání v dojnícemi ekonomicky lépe, data

ÚZEI říkají pravý opak. Ekonomické propočty v případě dojníc ukazují souhrnnou rentabilitu na úrovni 19–28 %, přičemž právě rok 2022, za který jsou poslední výsledky k dispozici, byl pro dojený skot rekordní (souhrnná rentabilita ve výši 28,43 %).

V dalším vydání Zpravodaje zveřejníme na téma ekonomiky KBTPM obsáhlý příspěvek, který připravují autoři této studie.

Kamil Malát

Velice zdařilá aukce limousinských jalovic

Za krásného slunného počasí se na OPB Osík u Litomyšle uskutečnila v sobotu 4. listopadu komentovaná přehlídka a následná aukce plemenných jalovic plemene limousine. Dražba byla velice úspěšná, prodalo se v ní všech 16 nabízených jalovic. Za nejvyšší cenu 82 tisíc korun nového majitele získala homozygotně bezrohá jalovice **Chikita Agrochyt PP** po otci **Idalgo PP** (ZIL 150) z matky po **Barry** z **Kaliště P** (ZLM 951). Průměrná prodejní cena všech 16 prodaných jalovic přesáhla 61 tisíc korun. Akce se konala pod taktovkou firmy **Natural spol. s r.o.**, hodnocení jalovic se v první části programu ujal francouzský šlechtitel z firmy **KBS Michael Claval**.

Absolutní vítězkou dopolední komentované přehlídky byla vyhlášena jalovice **Chocolate** ze **Semic** (otec **Nelombo** ZIL 973)

z chovu společnosti **Farma Semic** prodaná za 63 tisíc korun. Ze stejného podniku pochází i rezervní šampionka **Chloe** ze **Semic** po otci **Import** (ZIL 933) vydražená za 56 tisíc korun.

Akce se účastnilo několik desítek chovatelů nejenom z České

republiky, ale také Slovenska a Německa. Právě k našim západním sousedům poputuje jedna z vydražených jalovic. Gratulujeme všem organizátorům i chovatelům k velice úspěšné akci.

Kamil Malát

World Angus Technical Meeting 2023 – akce světového významu

Petra Lacková

Naše „kravská olympiáda“, jak jsme jí během příprav důvěrně říkali, definitivně podtrhla, že Česko právem patří mezi nejúspěšnější chovatelské země plemene Aberdeen Angus. A nepochybně i to, že to u nás dokážeme pořádně roztočit. World Angus Technical Meeting 2023 (WATM 2023) neboli Světové technické setkání Angus se konalo od 8. do 19. září. Událost přilákala do Česka téměř 200 účastníků z 32 zemí světa. Mezi nimi nechyběly chovatelské velmoci z Evropy, Severní a Jižní Ameriky, Nového Zélandu nebo Austrálie.

Setkání se koná každé čtyři roky od roku 1995, ale letos bylo výjimečné tím, že poprvé zamířilo do střední Evropy, kde chov plemene Angus získal pozornost relativně nedávno. WATM je organizováno pod záštitou World Angus Secretariat (WAS), Světového Angus sekretariátu, který od roku 1969 podporuje spolupráci mezinárodních chovatelů plemene Angus. Ovšem podařilo se nám získat i oficiální záštitu českého ministra zemědělství.

Pro spoustu účastníků to bylo vůbec poprvé, co zavítali do naší malebné země v srdci Evropy. Přilákala je zvědavost, jak se tady našim chovům daří, v jaké krajině hospodaříme a jak si tu žijeme. Abychom uspokojili různorodá očekávání, připravili jsme bohatý program, který měl za cíl představit historii a současnost místního chovu Aberdeen Angus, naše kul-

□ Sobotní uvítání na farmě Kalliste

turní tradice, architektonické bohatství a rozmanitost krajiny, a to vše v maximálně pohostinné a přátelské atmosféře. A zřejmě jsme to podle odezvy účastníků zvládli na výbornou.

Hlavní program (pátek 8. – pondělí 11. září)

Mezinárodní hosty jsme lákali na hlavní čtyřdenní program na Výstavišti v Českých Budějovicích. Program odstartoval sobotním výletem po chovech v jižních Čechách, vrcholil nedělní národní výstavou a končil pondělním kongresem a schůzí Světového Angus sekretariátu. Pro ty, co chtěli ještě nasát místní atmosféru, jsme s majitelem cestovky IncoCzech Janem Opatrným připravili pětidenní výlet po farmách a krásách Česka.

A pro ty nejvytrvalejší následoval třídní výlet po severních oblastech Moravy a Čech.

Ale nejdříve k slavnostnímu zahájení. Po měsících plných dlouhých dnů a neprospaných nocí, organizace, vyjednávání, nekonečných e-mailů, souznění i rozporů konečně nadešel den P. Pátek 8. září. Naše organizační jádro už se rozrostlo o další chovatele, rodiny, přátele, známé, sponzory i studenty a učitele ze zemědělských škol z Lanškrouna a Trhových Svin. Zatímco chovatelé svázeli svá zvířata na českobudějovické výstaviště, v hotelu Clarion probíhalo uvítání mezinárodních hostů a při slavnostní večeři se organizační tým ujal oficiální zdravotice.

Sobotní farmy: Krávy, kuchaři a kompostový čaj

Už od sobotního rána se chovatelé s pomocníky na čtyřech farmách vrhli do práce. Obědy se při-

□ Pohoštění u Zlaté krávy

pravovaly, nápoje ochutnávaly a zvířata byla připravena na pastvinách k prohlídce zvědavých účastníků. My jsme se na tento dobrodružný výlet vydali ve čtyřech autobusech, ale vzhledem k bohatství chovů Aberdeen Angus v Jihočeském kraji jsme nemohli navštívit všechny – tři farmy na jeden autobus! První zastávkou byla farma Kalliste v Dolním Dvořišti, kde nás vřele přivítal **Rupert Fritzenwallner** s rodinou. Před impozantním domem se na stolech kouřilo z pekáčů s tradičními bavorskými párky a specialitami od zkušených kuchařů Fritzenwallnerových. Zvědavým hostům Rupert vyprávěl o historii statku a o speciálním zařízení na výrobu kompostového čaje, který pomáhá půdu ozdravit a podporuje růst bylin a trávy, na kterých se jeho zvířata pasou. Argentinský chovatel Ricardo Cantarelli z firmy EuroArgen se přidal k výkladu o genetice Rupertových stád, která částečně pochází z Argentiny. S novými dojmy jsme zamířili do Chlumu na farmu **Borovka Angus**, kde nás čekal tradiční oběd i pivní radovánky a víno od Valihrachů. Poté jsme povozem vyrazili na dvě pastviny obdivovat s Borovkovými jejich stáda skotské i kanadské genetiky. Irský chovatel Leo McEnroe si povšiml obrovského zlepšení v kvalitě zvířat, která měl zatím šanci vidět. „Dříve tady byla zvířata velkého rámce. Nyní jsou mnohem víc v typu. Mají pěkné

hlavy, tvar těla a více osvalení. A to je to, co chceme.“ Takhle skvěle vystihl, v jakém duchu se ponese zpětná vazba od ostatních mezinárodních chovatelů během příštího týdne, která bude velmi podobná.

Zatímco mezinárodní účastníci obdivovali krajinu jižních Čech, na Výstavišti probíhal den pro veřejnost. Návštěvníci měli možnost zakusit komentované přehlídky zvířat a ochutnat maso Angus v podobě pečeného býka na rožni, trhaného masa nebo burgerů připravených partou ze **Zlaté krávy**, která se starala o catering WATM nejen na Výstavišti. Nechybělo ani pivo z minipivovaru Zlatá kráva. Nás už ale na **farmě Rančice** čekala bohatá hostina od rodiny Šebelků, kteří s hrdostí předsta-

vovali historii své farmy, která sahá do 17. století. Milan Šebelka se nám svěřil, že je hrdý na to, jak se jim od sametové revoluce podařilo postavit prosperující podnik. Po prohlídkách pastvin, vlastní bourárny a venkovní arény pro koně jsme ještě ve skupince s kameramanem Samem a skotskou fotografkou Catherine MacGregor zamířili na **Angus farmu Pěčín** rodiny Lepšových. Dostaly se k nám totiž zvěsti o teď už legendární veselici. Stihli jsme ještě obhlídku stád, která patří mezi nejlepší v zemi, což dokazují police praskající pod tíhou ocenění z různých soutěží. Na pastvině nám výkonný ředitel Angus Australia Scott Wright, trochu omluvně sděluje, že ani on,

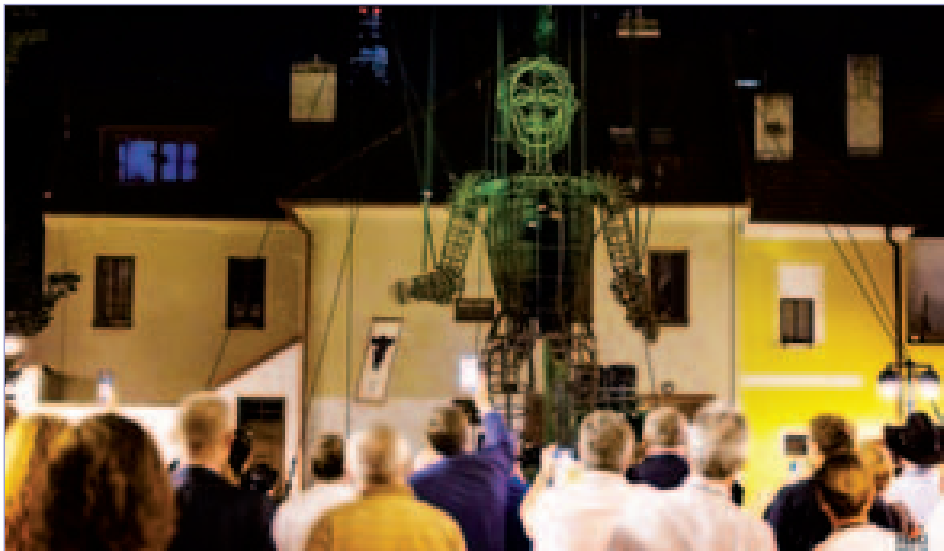
□ Narozeninové přání

ani jeho kolegové tak vysokou úroveň stád nečekali a jak jsou unešení kvalitou chovu a genetiky. Podle něj „to tu chovatelé dělají správně“ a tvrdí, že „do 10 let tu budou fantastická zvířata“. Veselici jsme prožili už jen z videí účastníků, na kterých se tančí za doprovodu místní kapely, mandlovice teče proudem a z vepřového na rožni zbyla jen holá žebra. Pár hostů vzalo zavděk osvěžením v místním potůčku a potvrdili, že Lepšovi nasadili opravdu vysokou latku.

Zatímco někteří chovatelé, které návštěvy teprve čekaly, dumali nad tím, jak svůj program po vzoru rodiny Lepšových ještě vylepšit, naši účastníci odcházeli s plnými břichy, dobrou náladou a pocitem, že tohle dobrodružství stálo za to. Ač padala slova chvály na naše tradiční polévky s játrovými knedlíčky, chloubu naší kuchyně, úplně každého neoslňily. Nejsou prý zvyklí jíst vnitřnosti. Hosté se ještě vyptávali na zkušenosti chovatelů s komunismem, kolektivizací a restitucemi. S obdivem

□ Svezení na farmě Borovka Angus

□ Téměř 8 metrů vysoká loutka z dílny Petra Píši

k tomu, za jak krátkou dobu od konce komunismu tady chovatelé dokázali vybudovat tak úspěšné chovy, odjeli hosté směr Zámek Hluboká nad Vltavou. Krátká prohlídka zámku a hurá místním historickým vláčkem na večerní veselici v restauraci Parkhotel Hluboká. Přivítat hosty přišel i ministr práce a sociálních věcí Marian Jurečka, který zazářil se svými farmářskými a ministerskými zkušenostmi, sklízeje velký ohlas od publika.

Národní výstava Angus: Zlatý hřeb programu

A je tu! Začala nedělní **národní výstava Angus**, adrenalinem nabitá soutěž nejlepších chovů, které čeští chovatelé budovali posledních třicet let. Osud chovatelů si do rukou vzali tři zkušení a světem zběhlí rozhodčí, PJ

Budler z USA (momentálně působí po celém světě), Erica Halliday z Austrálie a William McLaren ze Skotska. Rozhodčí nakonec zvolili zajímavý model, kdy každý hodnotil sám za sebe a vítěz byl určen průměrem jejich hodnocení. Výsledky včetně bodování jednotlivých rozhodčí promítané na velkoplošnou obrazovku byly velkým zpestřením pro diváky, kteří si tak své oko mohli porovnat se sudími. Ranní soutěž začala kategorií mladších jaloviček. Vládla skvělá nálada, chovatelé byli maximálně soustředěni na svá zvířata a zahraniční hosté se zájmem sledovali show. Cenu pro rezervního šampiona nakonec získala jalovice Harper z Rantířova. Absolutním šampionem se stal Hubert MS, býk Miroslava Skláře, který se za zaslouženého potlesku publika

radoval velkým jásotem. Skotský předseda Aberdeen Angus Cattle Society Robert Gilchrist si pochvaloval jak kvalitní zvířata, tak i systém hodnocení: „*To se často nevidí, tři rozhodčí, kteří spolupracují. A myslím si, že to byl opravdu pěkný způsob, jak to udělat. Máte více názorů, protože co je šampionem v jedné zemi, nemusí nutně být šampionem v jiné zemi, a každý hledá něco jiného.*“

O přestávce náš čekaly kulinářské speciality a pivo od Zlaté krávy. A poté rovnou na soutěž chovatelských skupin, kterou vyhrála zvířata Šaškových z Rantířova. V následující přehlídce Junior teamů se mezi mladšími účastníky na prvním místě umístila Mariana Šašková a vítězem starších účastníků se stala Sandra Lišková. Po řadě gratulací a fotografování všech zúčastněných jsme pohovořili s PJ Budlerem o tom, jak se mu dnes hodnotila soutěž. „*Fakt jsem si to užil. Atmosféra byla úžasná, ale to jsem očekával od České republiky. Vy všichni víte, jak na to, jak uspořádat výstavu, a ano, jako vždy, pohostinnost je neuvěřitelná.*“ Dodal, že kvalita zvířat se za posledních deset let velmi zlepšila a kvalita i typ prezentovaných zvířat byly pěkně vyvážené. I z pohledu Williama McLarena se soutěž povedla. „*Moc si užívám posuzování. A standard dobytka je dnes velmi vysoký. Tyto krávy by mohly soutěžit kdekoliv na světě. Chovatelé se nyní zaměřují na to,*

jaké by měly být vlastnosti Angusů: snadný porod, ekonomický přírůstek masa, a také předvádějí dobytek mnohem lépe.“ A nakonec nám řekl, že pro něj i jeho rodinu bylo velkou ctí předávání šerpy šampionovi výstavy na památku jeho otce Willieho.

Tím ale vzpomínka na skotského chovatele Williama McLarena staršího, který se zasloužil o rozvoj plemene ve Skotsku, neskončila. Oslavy pokračovaly v restauraci Solnice, kde se k mezinárodním hostům připojili čeští chovatelé, zástupci Českého svazu chovatelů masného skotu a několik sponzorů. Hostina byla pohádková. Ale největší překvapení nás čekalo venku na náměstí. Po proslovu Tima Brittaina, předsedy WAS, který chválil dosavadní průběh akce, se slova ujal i ministr zemědělství **Marek Výborný**, aby vyzdvihl význam této akce na úrovni mezinárodní spolupráce. Po chvíli už se ale za doprovodu hudby vynořila z přítmí obrovská ocelová postava. Téměř 8 metrů vysoká loutka z dílny Petra Piší ovládaná za pomoci horolezeckých lan několika loutkovodiči. Loutka představovala rytíře, který poté, co dokráčel k udivenému a rozjásanému publiku, poklekl a vyzdvihl ve své dlani Matěje Šaška do výšky, který držel v ruce obraz Willieho McLarena. Znenadání loutka roztáhla křídla a změnila se v anděla. Tak vzdala hold zesnulému Williemu McLarenovi. Magická atmosféra pokračovala, když Karen McLaren, Willieho snacha, za doprovodu pří-

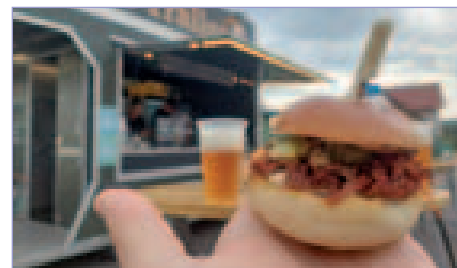
□ Rozhledna na Doupově

tomných zazpívala hymnu Aberdeen Angus „An Angus For Me“, kterou Willie napsal a na světových setkáních za doprovodu ostatních vždy zpíval. A James Arnott, jeho dlouholetý přítel, přednesl dojemná slova přibližující život Willieho a dary, které přinesl anguské komunitě.

Kongres: Globální trendy v chovu Angusů

Po noci plné vzrušujících zážitků jsme se ráno vrátili na Výstaviště na začátek pondělního kongresu. První část programu nabídla širokou škálu témat, od prezentací o chovu skotu v Česku, šlechtění zaměřeném na adaptaci k extrémním klimatickým podmínkám v Austrálii nebo o využití genomiky v selekci zvířat ve Spojených státech. Nechyběla ani přednáška o specifické výživě plemene Angus ve srovnání s kontinentálními plemeny nebo prezentace hi-tech systémů od

firem Vytelle a Wasserbauer. Po krátké přestávce na kávu jsme se ponořili do provokativní debaty, kterou velmi ochotně a obratně nemoderoval nikdo jiný než PJ Budler. V této diskuzi vystoupili Erica a William, naši rozhodčí z předchozího dne, Kirk Wildman z Kanady, Mark McCully z USA a Billy Estrada z Mexika. Diskuze se zaměřila na společenské

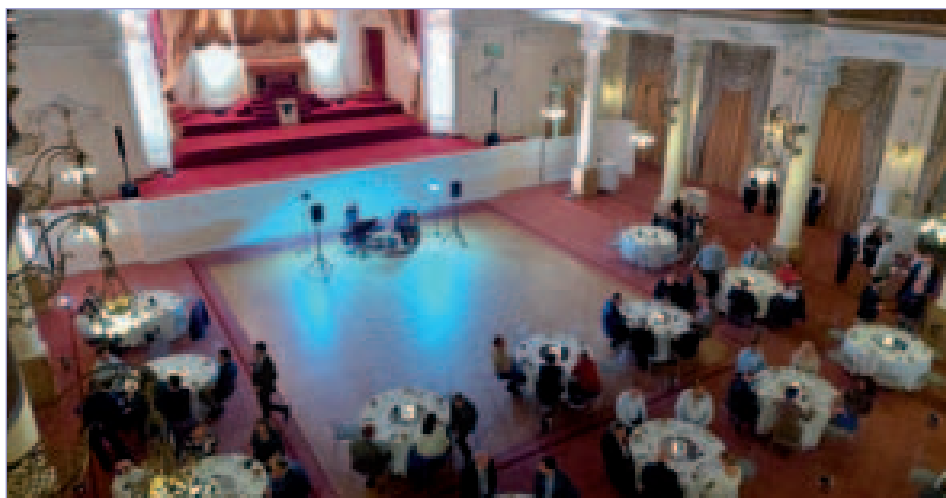

□ Oběd na Doupově

a environmentální výzvy, kterým čelí plemeno Angus. Odpoledne pokračovalo zasedáním Světového Angus sekretariátu, kde se nejprve probírala provozní agenda následovaná třemi odbornými přednáškami o šlechtění. Mark McCully, ředitel American Angus Association, například hovořil o výzvách, jaké přinesou nové technologie genomického inženýrství z pohledu zachování čistoty plemene. Poté delegáti všech členských zemí prezentovali aktuální situaci, projekty a zajímavosti z činnosti asociací. Záznamy prezentací a diskuze jsou k dispozici na našem webu (odkaz níže).

Výlety po chovech a České republice

Zatímco probíhala schůze WAS, necelá polovina účastníků zakon-

□ Večeře v Puppě

□ Návštěva farmy BREZE

čila krátký program a vydala se na cestu domů. Ostatní čekal pětidenní zájezd po Čechách a Moravě, na kterém měli možnost nahlédnout hlouběji do chovatelského prostředí a bohatství naší krajiny a kultury.

Jelikož program byl opravdu nabitý, pokusíme se očima mezinárodních účastníků vyzdvihnout jejich největší zážitky. K těm bezpochyby patří tradiční česká kuchyně. A že bylo co ochutnávat. Stoly praskaly pod tacy s domácím buchty a regionálními koláči. Žádný masopust se ale nekonal. I když na první zastávce na **farmě Radhostice** se u Kofroňů po jejich buchtách a místní medovině jenom zaprášilo. Hosty zaujala i možnost farmářského využití bývalých socialistických objektů po JZD a velmi kompaktní stádo red Angusů postavených na četných dovozech embryí a inseminačních dávek za světa.

Večer se k zájezdu připojili i delegáti ze schůze WAS a už se oddávali ochutnávce piv v nepomuckém minipivovaru Zlatá kráva a trumfovali se, kdo dostal ubytování s pivní pípou přímo na pokoji v místním pivním hotelu rodiny Sochorů. V úterý nás, už jen ve dvou autobusech, pohostil **Radek Sochor** na své farmě v Železném Újezdě v podhůří Brd, kde se opékání buřtů neznalí hosté s nadšením vrhali k napichováku. Na další zastávce u **Martina Nejdla** ve Zbyslavi jsme měli možnost prohlédnout si kromě jeho stáda i stádo jeho otce **Zdeňka** a manželky **Dany Nejdlových**, kteří je přivezli ze statku v Kvaslicích.

I když bylo lákavé zůstat se skvěle naladěnými hostiteli a parádní kapelou na oslavě, která se zároveň konala na počest Martinových narozenin, účastníci odhodlaně odjeli s plnými břichy na pořádnou svíčkovou do Plzně. Večerní ubytování v Grandhotelu Pupp v Karlových Varech, tříhodové menu za doprovodu živé klasické hudby a ochutnávka koktejlů ve stylovém baru byly, podle očekávání, obrovským hitem.

Středeční ráno už nás vítal **Břetislav Hutárek** na **farmě Doupov** se svým foodtruckem plným pověstných miniburgerů. Nikdo neodolal. Z netradičního vyhlídkového posedu, na kterém se nachází i Břetislavova kancelář, jsme obdivovali stáda na rozlehlých pastvinách a vyhlíželi vysokou zvěř v jeho oboře. Druhým navštíveným chovem byla **farma BREZE** rodiny Březinových v Prunéřově. Jeřáb se zvedací kabinkou byl připraven vynést první nedo-

kavce do nebes s perfektním výhledem. Ostatní se spokojili s bohatým rautem snad všech druhů a úprav mas, včetně želatinových specialit. Na ty, kterým tato návštěva ještě nevytřela zrak, čekali roboti na krmení dobytka a automatizace provozu v podobě zastýlání nebo odklizení hnoje. Po těchto zážitcích dne nebylo jisté, jestli výlet do Prahy má ještě co nabídnout. Ale měl. Naši mezinárodní hosté byli jako správní turisté nadšení z jízdy historickými vláčky, neodmyslitelné procházky po Karlově mostě, orloje i výkladu našich průvodců o Staroměstském náměstí. A na dojmu přidala i večere na výletní lodi při romantické plavbě noční Prahou.

Ve čtvrtek jsme se vydali na **odchovnu plemenných býků v Cunkově**. Až doposud jsme si užívali nezvykle teplých a jasných zářijových dnů, ale nyní, když nám chtěl majitel odchovny **Pavel Kozák** ukázat svá stáda, pastviny byly zahaleny v husté mlze. V okamžiku, kdy se jeho kolega ponořil do mlhy, aby stáda přihnul k silnici, mlha se k našemu obrovskému údivu jako zázrakem rozplynula. A pak, že **Pavel Kozák** mlze neporučí. Po prohlídce různých plemen na odchovně, která jsme ještě neměli možnost vidět, a kde nás uchvátil **Aubrac**, jsme vyrazili do **Rantířova**. Tam už nás vyhlížela rodina **Šaškových** před svým historickým statkem, který vzal hostům dech. Místní hospodský a starosta v jednom servíroval

□ Jízda historickou tramvají

pečenou kančí hlavu a k pobavení hostů usekával šavlí hrdla lahví šampaňského. Den jsme zakončili ochutnávkou vín v impozantní budově Louckého kláštera ve Znojmě.

Poslední den nás v nádherné krajině podhůří Bílých Karpat čekala podívaná jak z filmu. Na pastvinách v Kudlově společnosti **Mamian** se zpoza kopce najednou objevila statná postava jezdce na koni. Jan Švéda, následován svou dcerou, se k velkému nadšení publika jal nahánět svá stáda přes pastviny směrem k nim, aby mohli obdivovat genetiku od Stovolda. A poslední zastávkou byla **farma Vrbětice** rodiny Šeligů. Kde jsou ovce a Valaši, nesměly chybět jehněčí hody, kalíšky slivovice, cimbálová skupina v tradičních krojích ani přadleny s kolovrátky. To byla opravdu sladká tečka na závěr pro naše užaslé hosty. Dlouhou cestu na závěrečnou večeři v Zemědělském muzeu v Praze jsme si, jak se patří, zkrátili kapkou vína a slivovice, zpěvem popových odrhovaček a trochou zdravé soutěživosti o to, který autobus to dokáže víc roztočit. Konečně jsme se s tříhodinovým zpožděním připojili k českým chovatelům, kteří už netrpělivě čekali u stolů s bohatým rautem. Organizátoři se ujali děkovních proslovů a pasovali Matěje Šaška, který byl pohonným motorem celé akce, králem WATM 2023. Nakonec ještě působivý pohled na noční Prahu ze střechy muzea a poslední dojemná rozloučení.

Sobotní ráno už se neslo v duchu odjezdů. Ty dobrodružnější se vydali na prodlouženou třídenní trasu do severních

□ Vystoupení cimbálovky ve Vrbětících

□ Ochutnávka vín v Louckém kláštěře ve Znojmě

oblastí Moravy a Čech. Zde je čekaly dožínkové slavnosti u **Kotajných**, návštěva zemědělské školy v **Lanškrouně**, příjemné pohoštění u **Dvořáků** v Telecím a **Havlíkův Dvůr** a jejich výtečné burgery. Na kulturním programu pak byly památky UNESCO, jako jsou Olomouc nebo Litomyšl, i olomoucké tvarůžky, hrad Bouzov nebo hřebčín v Kladrubech. Prý to byla nádherná jízda, a velký dík patří Honzovi a jeho teamu z IncoCzech, bez kterých bychom to nezvládli.

Na konec a začátek

Úspěch WATM 2023 je významným milníkem na cestě v chovu Angusů v České republice. Tato událost demonstrovala, jak dokáže Česká republika přispět do světového anguského společenství, jak skrze kvalitní chovy, tak i skrze profesionální organizaci a pohostinnost.

Věříme, že si naši hosté odvezli plno nezapomenutelných zážitků, dobrý pocit z příjemně stráveného času a spoustu nových přátel. Navážeme na krásná slova Darrella Stevensona, chovatele z USA, který výstižně vyjadřuje naše společné pocity: „*Tohle bylo prostě fantastický. Pro mě je tohle jedna velká rodina a to si myslím, že je posvátné. Ta vášeň, kterou potkáte na těchto akcích, vás tak nabije energií, že chcete domů, dělat věci lépe a dělat toho víc.*“ Po rozloučení s tímto nevšedním setkáním chovatelů obracíme

pozornost k nadcházejícímu mezinárodnímu setkání anguské komunity, které se má uskutečnit v Austrálii v květnu 2025. Za zmínku stojí i plánované setkání evropských chovatelů Aberdeen Angus, které se má konat příští rok, 2024, u našich německých sousedů.

Poděkování Milana Šebelky, předsedy Asociace

Jsem velmi rád, že mohu s klidným srdcem říct, že se nám pořádání WATM 2023 opravdu povedlo. Jsem velmi hrdý na to, co jsme dokázali ne jenom jako organizační team, ale jako celá chovatelská komunita, která se do akce zapojila a držela pospolu. Chci Vám všem za celý náš team vřele poděkovat, že jste se s vervou zapojili do pořádání této významné akce.

Bez vás nejenom že by se tato událost vůbec konat nemohla, ale určitě by v srdcích našich hostů nezanechala tak hluboký dojem, kdyby nebylo vaší dobré nálady, přátelskosti, pohostinnosti, trpělivosti a chutě do práce. 🐾

Pokud Vás zajímá zažít si tuto událost i více než ve slovech, četné fotografie a videa najdete na našich webových stránkách a sociálních sítích.

www.worldangus2023.cz
www.worldangus2023.com
www.facebook.com/worldangus2023

Výsledková listina speciální výstavy Aberdeen Angus při WATM 2023

Starší jalovičky (nar. do 28. 2. 2023):

1. místo	Charolota z Rynoltic
2. místo	Jackie Red z Radhostic
3. místo	Irena z Pěčina

Mladší býčci (nar. po 31.1.2023):

1. místo	Itay Red Pavas
2. místo	Jeník z Kvaslic
3. místo	Izmael Red Zbyslav

Mladší krávy na 1. a 2. teleti otečené do 30 měsíců:

1. místo	Grace z Rantířova
2. místo	Hanka z Němčic
3. místo	Gita z Pěčina

Starší krávy na 3. a dalším teleti mladší 7 let:

1. místo	Elawa z Rančic 23G
2. místo	Dora z Rantířova
3. místo	Dazy Pavas

Plemenní býci:

1. místo	Chopper z Chodče
2. místo	Christian Red z Hřibčic
3. místo	Chindy Red z Radhostic ET

Nejlepší chovatelská skupina (7 skupin):

1. místo	Šašek Vladimír jr.
2. místo	Kofroň Jan
3. místo	Borovka Daniel

Mladší jalovice (nar. po 28. 2. 2023):

1. místo	Ivane LA
2. místo	Inca z Pěčina
3. místo	Borovka Red Alice I969

Starší jalovice (nar. do 28.2.2022):

1. místo	Harper z Rantířova
2. místo	Chundelka Pavas
3. místo	Malvína Red Breze

Starší krávy na 1. a 2. teleti otečené do 42 měsíců:

1. místo	Borovka Pride F987 ET
2. místo	Grafitta z Ostrého
3. místo	Sandra Red z Radhostic

Starší býčci (nar. do 31.1.2023):

1. místo	Cheney z Rantířova (vítěz telat)
2. místo	Ignác z Rančic 18M
3. místo	Iron Red z Rančic 16M

Mladší jalovice (nar. po 28.2.2022):

1. místo	Chilli Breze
2. místo	Chelsea z Rantířova
3. místo	Cheer z Pěčina LL ET

Starší krávy na 3. a dalším teleti starší 7 let:

1. místo	Borovka Red Alice C441
2. místo	Borovka Red Alfa A886
3. místo	Benji Red z Pěčina

Absolutní šampion: Hubert MS, Sklář Miroslav

Rezervní šampion: Harper z Rantířova, Šašek Vladimír jr.

Plemenní býci mladší 3 let:

1. místo	Hubert MS
2. místo	Hostinský z Rantířova
3. místo	Hardy z Rantířova

Plemenní býci starší 3 let:

1. místo	Gear Magnus Blue V428
2. místo	Gear Ben Moon V432
3. místo	Grand Tegro WT/WT

Junior team – mladší kategorie (4 účastníci):

1. místo	Mariana Šašková
2. místo	Anna Šašková
3. místo	Michal Stebelský

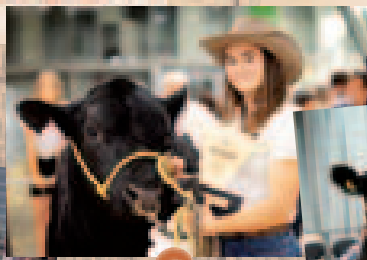
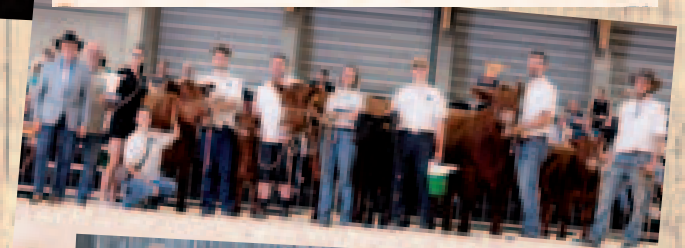
Junior team – starší kategorie (10 účastníků):

1. místo	Sandra Lišková
2. místo	Lucie Svobodová
3. místo	Jan Borovka

Foto: Catherine MacGregor a Karel Melger

Farma: ZELENÉ ÚDOLÍ EKO, s.r.o.
Zaměstnanci/pomocníci: 2
Obec: Zdeslavice – Číhošť
Okres/kraj: Havlíčkův brod/Vysočina
Nadmořská výška: 500 m nad m.
Chované plemeno: highland a kříženci
Členem svazu: ŘČ od 1998
V plemenných knihách: HI
Základní stádo: 30 matek
Plemenitba: přirozená
Zemědělská půda: 78 ha TTP (z toho 50 ha pastvin)
Způsob hospodaření: ekologické
WEB: www.zeleneudolizdeslavice.cz

Ing. Lukáš Tvrdlík

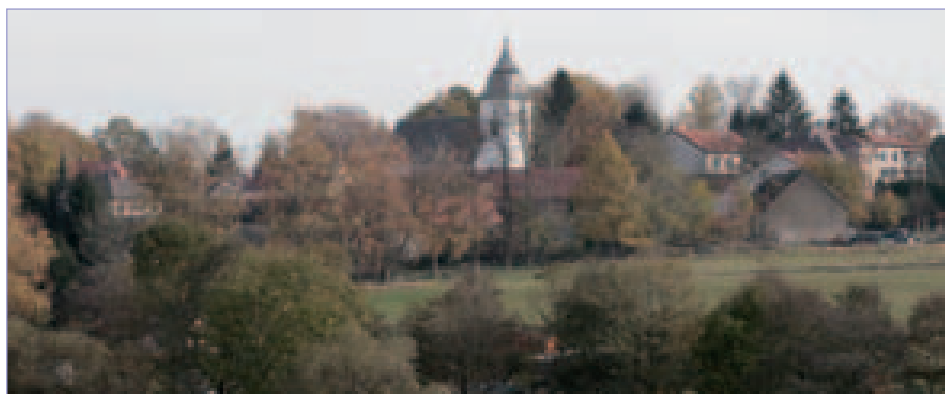
Highlandi ze Zeleného údolí aneb skutečně neskutečně nenáročné plemeno

Zdeslavice jsou součástí obce Číhošť a nachází se v okrese Havlíčkův Brod na severním okraji Vysočiny. Něco vám to říká? Nebo vám rovnou naskočil „číhošťský zázrak“? Ať tak či tak, můžeme si udělat malé okénko do historie, protože připomínání si podobných událostí a zejména toho co následovalo, je potřeba, aby se nezapomnělo... K zázraku došlo v obci Číhošť v prosinci 1949. Při mši svaté o 3. adventní neděli 11. prosince 1949 se několikrát během kázání místního faráře Josefa Toufara pohnul asi půl metru vysoký kříž nad svatostánkem na hlavním oltáři místního kostela Nanebevzetí Panny Marie. Svědků pohybu kříže bylo téměř dvacet. Sám farář se ale o události dozvěděl od farníků až několik dní po té. Šíření povědomí o zázraku nesl velmi nelibě tehdejší režim a tak se stal Josef Toufar jednou z mnoha obětí StB, byl vyslýchán, mučen a na následky nelidského zacházení také zemřel... Jen nerada ale začínám dnešní krásný podzimní den tak temným tématem, protože navzdory tomu, co se odehrálo v kostele – který mají obyvatelé Zdeslavic při pohledu ze svých domovů doslova jako na dlani – respektive co následovalo, působí okolí velmi pozitivním dojmem. A mimochodem, když hledáte v mapách, kudy se do Zdeslavic nejrychleji dostanete, narazíte na jeden zajímavý bod a ten odkazuje na „Geografický střed republiky“, je to právě tu, na okraji Číhoště, pomyslný střed naší vlasti... Hned mě napadne, jestli byl ten zázrak jen náhoda, nebo... Ale už zpátky do reality dnešního dne, okolní zvlněná krajina mě okouzila svou podzimní krásou, kterou vnímám na každém kroku a dnes doslova na kaž-

dém, protože přijíždím na kraj Zdeslavice k rodinnému domku, který bezprostředně sousedí s pastvinou. Vítá mě „v pracovním“ usměvavý mladý chovatel Ing. Lukáš Tvrdlík, který nás dnes provede farmou **ZELENÉ ÚDOLÍ EKO, s.r.o.**, kde je zaměstnán a zároveň nás okrajově seznámí se svým vlastním komerčním chovem, o který se stará společně se svým bratrem. Vyrážíme na procházku, obejít pastviny a okouknout stáda **skotského plemene highland**, jehož místní historie spadá až do posledních let minulého tisíciletí.

Z historie chovu

„V 1996 poptával tady v okolí pan Pavel Smrčka, který žil s rodinou v Praze a obchodoval s textilem, přes inzerci rybník. Inzerát nakonec už nebyl aktuální, ale podařilo se mu navázat spolupráci s panem Vavříčkou, který mu následně dělal řadu let správce farmy. Na úplném začátku to byl právě on, kdo ho odvezl na tohle místo, kde byl na prodej rybník i s částí mlýna. Pan Smrčka vše koupil a k tomu i pár pozemků, které postupně rozšiřoval. Nápad pořídit k tomu i krávy musel přijít velmi záhy, protože chalupu koupil v roce 96 a první zvířata přijela už v roce 1997. Kdysi mi vyprávěl, proč pořídit právě highlandy, že mu někdo poradil, která plemena mohou být celoročně venku – highland a galloway – no a highlandi byli tehdy pro něj dostupnější a tak dostali přednost. V začátcích tu byl i nějaký podíl matek limousine (kvůli zatížení) a když jsem sem nastupoval (2014),

□ Číhošťský kostel – místo zázraku (foto: Pavla Vydrová)

tak tu ještě byly krávy s 25% podílem krve LI. Ale zpět na začátek, kdy pan Smrčka nakoupil devět jalovic z chovu pana Ing. Vladimíra Krtouše z Branišova a jednoho plemenného býka Fausta (ZHG 165). Toto se dle dostupných informací událo na konci září 97, když jsem byl ve třetí třídě,“ zabrousí současný správce Ing. Lukáš Tvrdlík s úsměvem do historie chovu: „Část matek byla po Cesamovi (ZHG 153) z farmy pana Ing. Krtouše a část po Duncan

Ruadh of Henham (ZHG 152) dovezeném z Velké Británie ze Suffolku. Oba byli jedni z prvních býků působících v republice a jejich dcery daly základ tomuto chovu. Už v roce 1998 se začaly první jalovice telit, protože chov pana Ing. Krtouše už opouštěly březí. Dcery po Cesamovi byly březí po Duncanovi a obráceně. O nebřezí se už na podzim roku 1997 postaral Faust, takže se po něm rodila první telata už na podzim 1998.“

„Stavy se postupně navyšovaly z původních devíti highlandů až na dnešní úroveň (cca 30 matek), která se drží již řadu let. Pan Vavříčka odvedl velký kus práce z pohledu pozemků, dařilo se mu nakupovat a tak je dnes většina plochy ve vlastnictví majitelů farmy a pouze jen asi 18 ha je pronajatých. Pástevní areál je přitom krásně ucelený a navazuje na něj ještě dvacet hektarů luk. Koncept je funkční, nebylo z mého pohledu co měnit,“ pochvaluje si Lukáš Tvrdík a pokračuje ve výčtu pozitiv: „Nadstandardně je řešeno také napájení na pastvinách, kdy je voda ze studny na kopci odvedena do vodojemu a odtud samospádem rozvedena na všechny pastviny. V době přísušku bohužel voda nestačí, takže máme zdroj pro takové případy posílen z obecního vodovodu. Letos se dopouští už pátý měsíc, ale nedovedu si představit, že v létě zajišťujeme vodu na pastvinách cisternou. Dle mé zkušenosti kříženci s angusem v létě klidně leží na sluníčku, ale highlandi se schovávají do stínu a mají větší spotřebu vody. Většina highlandů se u nás v republice ze své podstaty chová ve vyšších oblastech, takto relativně nízko jich moc nebude – jsme nad mořem cca 500 m a Středočeský kraj na dohled, přesto nás i tady dovedou někdy zimy potrápít,“ přiznává pan Tvrdík a ještě dodává k historii stavení a zavzpomíná: „K bývalému mlýnu patří horní rybník Baršák, ze kterého šel kdysi k mlýnu náhon, rybník pan Smrčka nechal kolem roku 2000 odbahnit a rozšířil o část s ostrůvkem. Dnes už ale objekt slouží jen jako chalupa. Dolní rybník je zásluhou pana Smrčky a rovněž po něm nese název „Smrčkův rybník“, byl vybudován kolem roku 2001. Na

□ Pastviny jsou členěny do tří stád – základní stádo matek, stádo jalovic (na fotografii) a stádo býků (foto: Pavla Vydrová)

rybníku Baršák chytával ryby společně s panem Smrčkou i pan Kopecký.“

Zaměstnanci Zeleného údolí

„Co se týče personálního obsazení, tak jsem tady já na menší úvazek a traktorista ošetřovatel na plný úvazek. Já mám na starosti zejména administrativu a pak také záskok, když je ošetřovatel např. nemocný. Některé činnosti samozřejmě děláme společně. Majitelé farmy, potomci pana Smrčky, který bohužel před pár lety zemřel, do provozu aktivně nevstupují, ale chtějí, aby odkaz jejich otce pokračoval, aby se na pozemcích farmy dál pásala zvířata, jako tomu bylo za jeho života. Zásadní věci, jako že se například do highlandského stáda zařadí anguský býk, musím konzultovat a záměr si obhájit. I když zrovna o tomto kroku jsme spekulovali s panem Smrčkou už v době, kdy jsem nastoupil a on ještě farmu řídil, jestli nezkusit v pozici otce anguse, ale správná doba asi nastala až nyní. Je to pouze pokus, pokud by to mělo zhoršit telení nebo přinášet jiné chovatelské komplikace,

tak od tohoto záměru určitě ustoupíme. Když se nám v budoucnu podaří realizovat vlastní bourárnu a prodej masa, tak už to potřeba nebude, ale k tomuto tématu se ještě podrobněji dostaneme. Zatím je to tedy jen takový ne zcela reálný sen, protože já se více cítím jako chovatel a i když by se mi zpracování masa líbilo, tak do takové aktivity sám vstupovat nechci. Jsem pouze zaměstnanec na částečný úvazek a druhou židli mám s bratrem doma, kde hospodaříme na rodinných pozemcích, takže by na to nebyl ani dostatečný prostor. A to ani nemluvím o tom, že mám rodinu – ženu a tři malé děti, takže jsou oni mojí prioritou. Rozjet prodej značkového masa by ale v budoucnu určitě dávalo smysl. Uvidíme, co přinese čas.“

Tři stáda a nadstandardní plochy pastvin

„Pastviny jsou členěny do tří stád – základní stádo matek, stádo jalovic a stádo býků, do kterého byli aktuálně přiřazení mladí býčci k uchovnění,“ pokračuje svůj podrobný výklad u právní ze zmiňova-

□ Najdete mezi jalovičkami kříženku (matka angus x čestr a otec highland)? (foto: Pavla Vydrová)

ných pastvin Lukáš Tvrdek: „Hospodaříme na 80 ha TTP z toho 50 ha je pastvin, což je velmi příznivé zejména v suchých letech, kdy pastviny špatně obrůstají. V letošním roce jsme začali s příkrmem cca před měsícem (začátkem října). Tedy to se týká farmy Zelené údolí, ale náš rodinný komerční chov, který je na druhé straně obce a nemáme tam tak velkorýsý objem pastvin v poměru k velikosti stáda, přikrmujeme celé léto. Je ale třeba zmínit velkou devizu highlandů, kteří si přeberou z pastvin co potřebují, neplýtvají a jsou nenároční.“

Obrat stáda

„Obrat stáda je uzavřený, doplňujeme jen plemenné býky, před současným Beathanem z Habřiny (ZHG 460) působil ve stádě Aron z Habřiny B (ZHG 442) a částečně se překrývali, před nimi z vlastního chovu Robin ze Zeleného údolí (ZHG 360) a chvíli i vlastní Valetýn (ZHG 422), ale také King ze Zeleného údolí (ZHG 253), Ham (ZHG 177) a legendární a již zmiňovaný Faust, se kterým se na začátku nového tisíciletí jezdilo na Národní výstavě do Letňan. To já si ale nepamatuji, protože jsem v té době byl na základní škole,“ usmívá se mladý chovatel a ukazuje na jalovičky na první pastvině: „Tyhle holky jsou loňské a předloňské ročníky a všechny jsou po Beathanovi. Můžete mezi nimi vidět kříženku, to je takový můj pokus – matka angus x čestr a otec highland.“ Při pohledu na jalovice už se rodí Lukášovi v hlavě plán na příští rok, aby se k Beathanovi pořídil ještě jeden býk a jalovičky se zařadily do základního stáda, ve kterém je aktuálně 29 matek a dvě kříženky.

Jak se dozvídám od Lukáše, jedenáct matek je po Aronovi, dvanáct po Robinovi a několik starších po Kingovi, Robertovi ze Zeleného údolí (ZHG 338), a dvě po O'Neilovi z Tejmlova (ZHG 278) a po výčtu otců pokračuje v počtu zvířat: „Aktuálně je na chovu cca 100 ks – matky s telaty, loňská a část předloňských telat a býci. Sezónně je tu i 110 ks, ale po selekci to klesne. Někdy se prodají jalovičky na roce, někdy až ve dvou letech, podle aktuálního zájmu kupců. Chovného býka Beathana jsme vybrali pro jeho zbarvení „dun“, aby bylo ve stádě více barviček a stádo bylo pro kupce více atraktivní. Přitom jsou to takové vlny v oblibě určitých barev, chvíli preferují chovatelé nějakou a pak se zase vrací k červené. Poslední kupec si letos odvážel pět zvířat čtyř barevných rázů.“

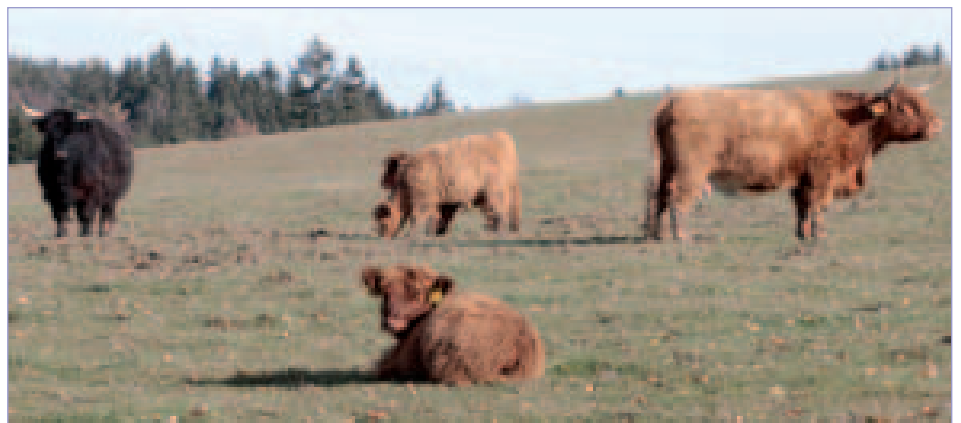
Telit ve třech x čtyřech letech

„U highlandů se aktuálně preferuje telení ve třech letech, ale někdo upřednostňuje telení až na čtvrtém roce života jalovic. V příznivých podmínkách Vysočiny je podle

mého názoru připouštění ve třech letech ztrátou času, i když nezastírám, že mi tu teď zbyly dvě neprodané pěkné jalovičky, které možná budu zařazovat do základního stáda jako tříleté, ale to jen výjimečně. A v roce 1998 se tu telily i dvouleté matky, které daly za svou kariéru v průměru přes deset telat (některé osm ale jiné čtrnáct), takže se nedá říct, že by je časné zařazení do reprodukce nějak poškodilo,“ pochvaluje si dlouhověkost highlandů spokojeně chovatel.

Kontakt se stády a klidná povaha

„S čím tady trochu „bojujeme“ je malý pohyb lidí, kvůli kterému jsou zvířata plachá, protože nejsou na přítomnost cizích lidí zvyklá. I když je základní stádo s telaty hodně ochočené – udržujeme každodenní kontakt, tak na jalovice není v sezóně tolik času a tak jsou bojácnější. Na nás jsou zvyklé, ale jakmile se k nim přiblíží někdo jiný, tak nemají důvěru. Ale to je podle mého pozorování i přirozený instinkt highlandů, že jsou ostražití a mají i silnější stádový pud,“ míní Lukáš a ještě dodává: „Přitom Beathan předává svým potomkům velmi klidnou povahu, takovou, že není potřeba býčky nijak zvlášť připravovat, jedná se o přirozeně extrémně klidná zvířata. Teď na toho posledního, Gandalfa ze Zeleného údolí D (ZHG 544), který odjel do Bílých Karpat na Ekofarmu Balada s.r.o., si mohl kolega klidně lehnout. Pak se ale vyskytne zvíře, kterému se chcete věnovat, ale je natolik temperamentní, že to vzdáte i za cenu toho, že se připravíte o velký genetický zisk, který v sobě třeba to zvíře nese. Pak bych ho snad zařadil do

□ Interval telení by bylo ideální zkrátit (březen – květen), ale zatím se starší krávy dotelují i na podzim (foto: Pavla Vydrová)

chovu jedině v případě, že by někdo usilovně toužil po dané kombinaci. Jenže co vám takové zvíře do stáda přinese? Nejen že je vysoká pravděpodobnost, že jeho potomci budou povahově stejní, ale zároveň přinese do stáda nežádoucí neklid, který je o to nechtěnější, že se jedná o rohatá zvířata. My taková zvířata jednoznačně z chovu vyřazujeme.

První roky jsme se na temperament zaměřovali až tak, že jsme z původního stáda ponechali pouze pět matek (z toho čtyři zde stále máme), které byly přirozeně klidné i v tom divočejším stádě, které jsem v roce 2014 přebíral. Ze začátku jsme to praktikovali tak, že jsme jalovičky zavírali do texasů třeba na tři týdny, ručně jsme je krmili, dávali jim vodu (žádná napáječka) a tímhle bezprostředním kontaktem nám vzniklo první ochočenější stádo. Postup jsme opakovali dva roky po sobě a pak už to nebylo potřeba, protože telata kopírovala své matky a stádo bylo klidné. A jakmile do stáda vstoupil Aron s Beathanem, tak se rodila velmi klidná telata,“ pochvaluje si povahu býků a jejich přínos chovu Lukáš.

Odstav a výkrm

„Jalovičky, stejně jako býčky, odděluje od matek kolem 9–10 měsíce věku. My s tím nechvátáme, i když někdo preferuje ranější odstav, ale za mě není u pozdějších

□ Telata se odstavují od matek zpravidla kolem 9–10 měsíce věku (foto: Pavla Vydrová)

highlandů kam spěchat. Jen si hlídáme, aby měla matka klid před dalším otelením alespoň dva měsíce. Jalovičky jsou zde ve stádě ponechány až do prodeje do chovů, když se neprodají a my si je nevybereme na obnovu, tak jdou ve třech letech na jatka,“ popisuje mi systém odstavu Lukáš Tvrdek a pokračuje pohledem na zpeněžování: „Býky dáváme na jatka ve 30ti měsících věku, což se nám osvědčilo kvůli zmasilosti, protože spadají do lepších tříd. V rámci zatřídění SEUROP se tak dostáváme do skupiny R a O. Není to ideální, protože se jedná o velmi kvalitní maso, které je ve stávajícím systému nedocenené,

protože horší zpeněžování souvisí i s rohatostí (špatná průchodnost uličkou, manipulace). Aktuálně se všichni naši highlandi realizují na porážce Masokobinátu Polička, v minulosti přes Kostelec, ale tam už highlandy kvůli rohům nechtějí vůbec, což nás mrzí, protože zatřídění se nám zdálo lepší,“ zamýšlí se chovatel, ale pak přiznává: „I když, popravdě, možná to bylo způsobené býkem, protože tam odjížděli potomci po Aronovi, který byl velmi dobře osvalený na zádi i na plecích a na své potomky tyto vlastnosti přenášel.“ Ptám se ještě na realizaci porážky na menších jatkách v okolí: „Malá jatka tady u nás nemají problém zajistit porážku a pro naši vlastní potřebu je i využíváme, ale problém je ve zpeněžení, které je lepší na velkých jatkách. Vloni a předloni se nám podařilo realizovat jalovice s biopříplatkem a to bylo zajímavé. Býky jsme takto také prodali, ale tam je příplatek nižší v řádu jedné koruny na kilo, takže se to nijak zásadně nevyplatí. Pouze je potřeba vnímat benefity v podobě většího místa na kamionu nebo přednostní porážka.“

Plemenící nejen ze Zeleného údolí

„Chovní býci se tady realizovali od samého začátku a na tu dobu i poměrně ve velkém, ale mezi lety 2008–2015 nastal útlum a oprášit dobré jméno jednoho z nejstarších highlandských chovů v republice se nám pomalu ale jistě daří zejména díky mé počáteční spolupráci s pa-

□ Aktuálně působí ve stádě osmiletý „dun“ Beathan z Habřiny (ZHG 460) (foto: Pavla Vydrová)

□ Prístřešky se využívají k uskladnění sena a slámy, pro zvířata pouze je-li potřeba je po nějaký čas oddělit od stáda – aktuálně se zde pase anguský býk CHIP Z NEMČIC (foto: Pavla Vydrová)

nem Janem Kopeckým, bývalým ředitelem plemenné knihy a našim tehdeším místně příslušným inspektorem, který mi doporučil nakoupit plemenné býky od dnes známých chovatelů Potůčkových z Habřiny u Dobrušky. Tak jsme od nich v roce 2015 nejprve pořídili Arona a k němu o rok později Beathana. V té době zde byla dvě stáda, takže každý působil v jednom. Jak už jsem říkal, klidná povaha a kvalita Habřinského chovu se odráží na potomcích. Ve stádě máme po Aronovi zhruba jednu třetinu matek, část ještě po Robinovi, ale už bylo třeba přilít novou krev. Ono za mě obecně v České republice není populace highlandů velká, takže je třeba si dávat na příbuznost pozor. Každý, kdo doveze býka ze zahraničí, je opěvován, protože se krev oživí. Často slyším od chovatelů kritiku vysokého poplatku plemenné knize za býka dovezeného ze zahraničí a jeho výběr do plemennitby. U ostatních (více početných) plemen chápu, že se tím podporuje domácí produkce, ale naše populace by potřebovala genetikou ze zahraničí oživit. Je to stále téma k diskusi. I když na druhou stranu, ten kdo býka doveze, podstoupí to martýrium a všechny poplatky uhradí, tak pak nemá problém s odbytem jeho potomků a dokáže je dobře zpeněžit,“ uzavírá téma plemeníků Lukáš Tvrdek.

Celý rok pod širým nebem

„Jsou to highlandi, takže jsou celoročně venku na pastvinách bez přístřešků, i když i ty máme a využíváme je například při přípravě odchovu plemenných býčků či pro-

deji zvířat. Poslouží dobře ve chvíli, kdy je potřeba umístit zvířata do menšího prostoru a nějaký čas je tam ponechat, tak aby na ně nepršelo,“ vysvětluje mi Lukáš a ukazuje na pastvinu nad mlýnem, kde se nachází několik obloukových hal vedle sebe, které slouží k uvedeným účelům a pokračuje v tématu pastvin: „Dobře nám zde fungují míčové napáječky, rozvod vody už jsem zmiňoval. Přes pastevní sezónu mají zvířata k dispozici pouze trávu a minerální lizy určené do ekologického zemědělství, které jsou nezbytné. V zimním období přikrmujeme senem a senáží s tím, že senáž dostávají jen ta zvířata, která mají „něco“ produkovat, tzn. krávy s telaty, býci a jalovice. Krávy v momentě odstavu přecházejí pouze na seno. Zaujal mě názor jednoho místního veterináře, že se drží v seně více vitamínů než v senáži. Highland nepotřebuje moc, ale základ musí mít. Přitom poslední roky nás trápí sucho i tady na Vysočině. Letošní sezóna byla dobrá na sklizeň sena a senáže, ale na udržení kvalitního pastevního porostu nebyl dostatek vláhy. Ale to k zemědělství patří, každý rok je jiný a přináší nové výzvy a obohacuje nás o poznatky.“

S mortalitou jsme se popasovali

„Když jsem v roce 2014 nastupoval, tak byla poměrně velká mortalita telat. Sám jsem si později vyhodnotil, že to mohlo být způsobeno nedostatečnou distribucí minerálních látek v předchozích letech, protože první dva roky po mém nástupu jsme měli obrovskou spotřebu minerálních lizů, která se

následně ustálila, a odchov telat byl úspěšnější. Možná to ale šlo ruku v ruce s více faktory a souviselo to s výměnou býků či selekcí matek a podobně,“ zamýšlí se nad příčinami úmrtí telat chovatel a od stáda jaloviček pomalu přecházíme k další pastvině, na které je základní stádo čítající 29 highlandek, dvě křížky a 23 telat. Pár malých jaloviček se odstavilo již v šesti měsících a prodalo do Adršpachu, což bylo na vkus mladého chovatele brzy, ale v tamních podmínkách by později mohli mít noví majitelé problém s dopravou (bližící se zima) a tak vyšel Lukáš kupcům vstříc. Celé základní stádo (až na dvě, tři matky) je v kontrole užitkovosti, z barevných rázů (jako obvykle) převažuje hnědá (zrzavá/červená), pár černých matek a dun.

Zajímavý systém „výuky“ telat

„Tady se blížíme k manipulační uličce se školkou, kde telata dostávají aktuálně na přilepšenou senáž. Tím, že je sezóna telení u nás delší, tak se neodstavují telata ve stejnou dobu a starším kouskům je třeba přilepšit. Naše vize do budoucna je telit od poloviny března, do poloviny května. Zatím se bohužel některé krávy dotelují až na podzim. Jedná se ale převážně o starší matky, které nechceme úpravou intervalu telení připravit o tele, protože by to bylo neefektivní. V době, kdy jsou krávy už jen na seně (před dalším otelením) tak se telatům přilepšuje senáží, šrot slouží jen jako pamlskek k usnadnění manipulace u všech kategorií. Kolega to vymyslel u telat tak, že jim dává šrot na konec manipulační uličky, takže telata musí chodit sem a tam a tím se učí chodit a přirozeně si zvykají na texas panely. Při samotné manipulaci a zavírání to pak pro ně není tolik stresující záležitost a jsou mnohem klidnější,“ pochvaluje si fungující systém pan Lukáš a chystá se „zvednout“ osmiletého Beathana z Habřiny, abych se mohl pochlubit pěkným plemeníkem, který má při svém věku stále dobrou kondici, i když prý míval i lepší. Na sklonku sezóny mi ale přijde rozhodně adekvátní...

„Když se ještě vrátím k manipulační uličce, tak je na rozhraní dvou pastvin, čímž zvířata velmi lehce

nalákáme na druhou pastvinu, kam se těší a procházejí uličkou za lepším dobrovolně. S telaty se manipuluje aktuálně tak, že se na jeden den zavřou, čím asi trochu ztratíme přírůstek, zavřeme jen matky které je potřeba obonitovat a zvaží se telata. Telata se nalákají velmi lehce, protože jsou zvyklá tam chodit na šrot, takže dostanou balík sena, vodu a šrot a jsou jak beránci. Když se stahují zvířata k odstavu či prodeji, tak se postaví manipulační ohrada kolem vody nebo kolem krmíště a vezme se kýbl se šrotem a do dvou hodin máme hotovo," pochvaluje si systém chovatel.

Nejstarší matky

Kolem se ochomýtá také nejstarší kráva, která už má své nejlepší roky za sebou, ale je to stále dobrá matka, ale co se týká šrotu, tak je doslova vlezlá. Další dvě nejstarší krávy jsou z roku 2011: „Za mě, když jsou zvířata trochu z kondice v době, kdy mají telata, tak je to známka toho, že to nejlepší ze sebe dají potomkům. Matka, která si drží perfektní kondici, i když má pod sebou tele, tak toho do mléka příliš nedává. Tahle černá je deseti-letá, je nižší, ale je pěkně stavěná. Společně ještě s jednou černou jsou po O'Neilovi z Tejmlova. Pamatuji se, že mi vyprávěl pan Smrčka, že to byl býk, kterého se snažili i reklamovat pro špatnou plodnost, protože po něm byla max. 1–2 telata za měsíc, takže rozházela celou sezónu, ale ty matky, co po něm zbyly, jsou

□ Letos vybraný plemenný býček, který zde do jara bude čekat na svého nového majitele (je zamluvený) (foto: Pavla Vydrová)

opravdu krásná zvířata. Těžko to ale z dnešního pohledu hodnotit, kde byl tehdy problém, nemuselo to být na vrub býka," zamýšlí se Lukáš nad verdiktem neprokázané neplodnosti.

Nenáročnost, porody a manipulace s telaty

„Co zejména požadujeme od highlandů, je nenáročnost veškerých vstupů, včetně minima veterinárních zákroků, což se nám i daří. Poslední roky jsou absolutně bez zásahů při telení, i když pozdějším ztrátám po porodech se nelze zcela ubránit. Povedla se nám ale sezóna 2020/21 kdy byla 100% natalita. Letošní rok byl ale nejhorší za posledních pět let, protože jsme

přišli o 4 telata. Z pohledu statistiky to ale v průměru nevychází špatně. Když za sezónu přijdeme o max. 1–2 telata, tak jsme spokojeni. Každý rok se telí i pár jalovic, letos například tři a ani u nich jsme nezaznamenali žádný problém. Ale třeba jsme teď vyřazovali krávu, která přišla o tele v loňském i letošním roce a další šanci už nedostala. Problém u highlandů, pokud nejsou ochotní, vnímám v tom, že může být problém navést tele na sání či rozdojit krávu. Pomoc u tohoto plemene ale není žádoucí, takže je potřeba selektovat tak, aby nebyl zásah potřeba a zvířata si pomohla sama. Tím, že telíme zhruba od poloviny března, se občas stane, že ještě napadne sníh a telí na sněhu, což ale u zdravých zvířat také není problém.

Ušní známky se snažíme navěsit v den narození a porodní hmotnost kvalifikovaně odhaduje pomocí měřicí pásky, kterou distribuuje svaz. Tato metoda se nám osvědčila, i když mám informace, že ne u všech plemene to údajně funguje (na charolais prý ne, na angusech ano). Z mé osobní zkušenosti se lze o odhad váhy opřít jak u kříženců, tak u highlandů. Použití váhy je v terénu komplikované, takto změříme obvod nohy nad paznehtem a odečteme váhu na pásce, ošetříme pupík, navěsíme známky a je to. V některých případech zvládneme označit telata přímo u matky, ale je pár krav, u kterých si tele oddělíme. Kolegové se osvědčilo,

□ Kříželec starý 1,5 roku – otec Beathan (HI) matka kříženka (čestr x angus) (foto: Pavla Vydrová)

□ Býci jsou na pastvině pohromadě, jak ti před výběrem tak po výběru do plemenitby (foto: Pavla Vydrová)

vzít tele pod traktor, kam za ním kráva nemůže. Mají silný mateřský pud, takže je to celé o bezpečnosti," popisuje systém ošetření telat po porodu zapálený chovatel a ještě doplňuje: „Máme také dobrou zkušenost s používáním repelentního přípravku, kdy telata koupeme v roztoku, protože v parných letních dnech, když se kráva otelí přes den a i když se snaží tele brzy očistit, tak ho zpravidla stihnou zaklást mouchy a to je pak po vylihnutí larev problém.“ Když už jsme nakousli téma parazitů, tak se ptám na odčervování a dostane se mi zajímavé odpovědi...

Jde to i bez plošného odčervení

„Plošné odčervování vnitřních parazitů se u nás neprovádí. Svého času jsme zkoušeli prášek do šrotu (což využilo pár dominantních jedinců), dále pastu i injekční ošetření celého stáda, ale naposled to bylo před pěti/šesti lety. Teď už odčervujeme pouze, když se nám nějaké zvíře nelíbí. Na jaře jsme například odčervili plemenného býka. Více využíváme spotony proti mouchám,“ začne téma ošetření proti parazitům Lukáš a svůj postoj dále obhájí: „Po tom, co jsem se seznámil s dostupnou literaturou, zastávám názor, že pokud se odčervuje v sezóně, tak na pastvině člověk vyhubí nejen to negativní ale i to pozitivní, protože zvířata vyloučí rezidua a klesá biodiverzita prostředí, což my určitě nechceme. Dle informací se třeba doporučuje

odčervení v zimním období, resp. v zimovišti a vypustit pak zvířata na pastvinu až když rezidua „odejdou“. Já ale osobně nejsem pro zbytečné zásahy. Před pár lety jsme stádo otestovali na přítomnost parazitů a dopadlo to dobře, takže zatím nemáme potřebu zajetý systém měnit. Tady na kopcích je to úplně v pořádku, problém by mohl nastat v části pastvin, kde jsou mokřady kolem potoka, ale zatím tomu nic nenasvědčuje. Pokud by nastal problém, tak ho budeme řešit. Sám jsem zvědavý, jestli časem dojde k nárůstu parazitů a promoření pastvin. Dle veterináře bývá problém s přenosem parazitů ze srnčího na kozy, ale u skotu tento problém nevnímáme. Na druhou stranu, i když tlak není, může kdykoli přijít.“

Bezúdržbové paznehty

„Co se týče highlanda, tak by měl být bezúdržbový i z pohledu ošetřování paznehtů a tedy bez jejich přerůstání. Selekcce u nás probíhá i na tento parametr. Tolerujeme přerůstání u starších zvířat, krav nad deset let, tam se to dá pochopit, ale pokud přerůstají paznehty u zvířat mladších pěti let, tak vyřazujeme, to se týká jak krav, tak i býků. Za tímto názorem si stojím obecně, u všech plemen, nedává mi smysl, strouhat paznehty dvakrát ročně. Vzhledem k vysoké dědivosti je to velmi důležitý parametr z pohledu nákupu býků do plemenitby. Mě jako majitele komerčního stáda

zajímá nejen to, jak mi po anguském býkovi telata porostou, ale také jestli budu muset jejich potomkům věnovat pozornost z pohledu ošetřování paznehtů. To jsou nežádoucí náklady navíc. Z vlastní zkušenosti jsem poznal, jak se tento znak přenáší z otce na dcery a tedy budoucí matky a šíří se to dál jako lavina,“ popsal mi svou osobní zkušenost s přerůstáním paznehtů Lukáš a kvitoval fakt, že se v rámci Svazu začíná problematice paznehtů věnovat pozornost.

Angus for meat

„I ve stádě highlandek je část krav březích po anguském býkovi, protože tím, že zpeněžíme na jatkách a nemáme vlastní bourárnu, tak je problém s rohy, jak jsem již naznačil výše. Proto je aktuálně naší vizí ponechat půlku čistokrevných highlandů a na těch plemenařit a druhou půlku kříženců, kteří se dají lépe zpeněžit jak v mase, tak díky menším rohům. Ve stádě byla vidět jedna jalovice matky kříženky a otce highlanda a teď to budeme testovat obráceně – matky highlandky a otec angus. Dole na pastvině u mlýna se pase Chip z Němčic (AAB 171), kterého odchoval Ing. Oldřich Týma. Býk působil ve stádě dva měsíce a před ním s mezipřestávkou Beathan, takže budeme dle doby telení vědět, po kterém býkovi jsou která telata. Plán je takový, že vybereme ty nejlepší highlandky, od kterých chceme telata po highlandovi a zbytek půjde pod anguse,“ odkrývá mi plány chovatel a dodává: „Kolem 90 % našich býčků plní parametry pro uchovnění a tak i když jich bude o něco méně, tak jich stále bude dost, protože poptávka není nijak závratná.“

Obnova pozemků

„Pastviny se snažíme pravidelně obnovovat, i když teď se k tomu vracíme po dvou až tříleté pauze a část pastvin je obnovena už více jak pět let. Proces probíhá tak, že nahnojíme, podmítneme, zaoráme a na jaře zasejeme krycí plodinu a do ní buď pastevní, nebo luční směs podle využití dané plochy. Poslední dobou se nám osvědčil jako krycí plodina oves na zrno, čímž si trošku vylepšujeme ekonomiku. Loňskou úrodu jsme prodali

v letošním roce, takže zatím také vyčkáváme. Díky přísušku byly na jařinách nižší výnosy, ale jestli budou ceny na loňské úrovni, tak by to mělo vyjít dobře. Svého času jsme ho sklízeli i nazeleno, ale díky dostatku krmení na zimu z našich luk jsme se rozhodli pro pěstování na zrno. Druhým důvodem je produkce slámy, protože i když highland nepotřebuje žádný komfort, tak se snažíme kolem krmelců nastýlat, aby prostor využili v zimním období jako ležiště. Přeci jen, když neleží na zmrzlé hlíně, ale na podestýlce, tak nemají takové ztráty energie a lépe přirůstají. Na zimu pastviny sesekáváme, protože dobře posečená tráva na jaře lépe obrůstá. Jak ale můžete vidět u býků, nechali jsme ji tady trošku přerůst, protože jak bylo sucho, tak jsem chtěl vyzkoušet, jestli stará tráva neudrží víc vláhy – další z řady mých pokusů,“ usmívá se Lukáš Tvrdík a pokračuje: „Také jsme zkusili dávkovou pastvu, aby se porost využil na maximum a šetřilo se v období sucha, ale to se nám neosvědčilo, protože jak mají highlandi dlouhé rohy, které nevodí, tak si s oplůtkem hravě poradili. Přitom u bezrohých zvířat doma mi to fungovalo perfektně a dávkoval jsem asi tři měsíce někdy i každý den. U highlandů se to bohužel nepotkalo s pochopením, jednoduše oplůtek rohem vyhodili a šli si za svým. I při běžné pastvě, ve chvíli kdy je horší porost, si rohem vyhodí spodní drát a pasou se pod elektrickou. Na druhou stranu musím ze zkušenosti s kříženkami říct, že když nemají co pást (nebo mají pocit, že nemají) tak se ozývají, ale highland ten stále chodí a hledá a své si najde

□ Zelené údolí obhospodařuje 80 ha TTP z toho 50 ha je pastvin (zde býci na jedné ze tří pastvin) (foto: Pavla Vydrová)

nebo si poradí. Je skutečně nesku-
tečně nenáročný.

Když se ještě vrátím k pozem-
kům, tak jsme letos sklídili přesně
tolik balíků, kolik na zimu potřebu-
jeme, takže případně budeme
muset sáhnout do rezerv z před-
chozích let, ale pokud by se měl
podobný rok opakovat, tak nám
zásoby brzy dojdou. Oséváme
pozemky směsí do ekologického
zemědělství, louky a pastviny nero-
tují, pastevní areál je pevný. Na lou-
kách jsme zkusili směs do sucha,
ve které je určitý podíl vojtěšky
a ještě jsme trošku přidali. Do letoš-
ních přesevů jsme zkusili přidat
jetel, ale jetelotráva musí být na
louce dle pravidel do 50ti %, tak
doufám, že to vyjde. Jinak sbíráme
kamení, pak válíme a přejedeme
smykem to co je rozryté od divo-
kých prasat. Pro vzdušňování past-
vin mě zaujalo v jedné z reportáží,

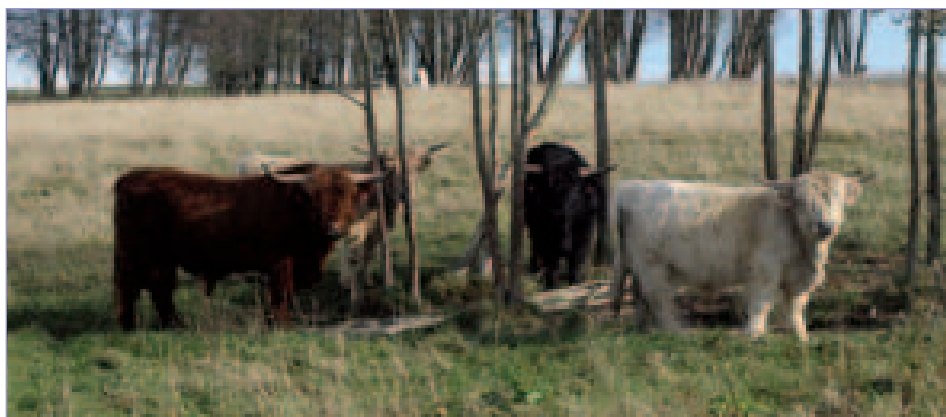
ale zatím doufám, že když je živá
pastvina s dostatkem edafonu, tak
to není potřeba.“

Nelze dělit na malé a velké

„Nejde dělit zemědělce a chova-
tele na velké malé, ale na dobré
a špatné hospodáře. Je spousta vel-
kých podniků i tady v našem okolí,
které polaří i chovají dobytek
a nemají problém s erozí a jsou tu
i ti z druhé strany, kteří problém
mají. Jediná „výhoda“ menších
„špatných“ hospodářů je pro pří-
rodu obecně v tom, že to kazí jen
na malé ploše, kdežto špatně hos-
podařící velké podniky to kazí na
ploše velké a tudíž to má větší vliv
na okolní krajinu,“ zamyslí se Lukáš
nad současným zemědělstvím
a pohled upírá na protější svah nad
mlýnem, kde se nehospodaří zcela
v souladu s pravidly péče správné-
ho hospodáře. Procházíme dál
kolem pastviny, na které se pase
jediný highlandský býček, který si
tu zbyl, protože se mu nechtělo
s ostatními do stáda větších býků,
ke kterému se pomalu blížíme.

Zachraňte Gargamela

„Jsou tu býčci z loňského roku
(1,5 roku staří) a dva býčci 2,5 letí,
které jsme před půl rokem vybrali
s paní Ing. Petrou Pokornou, naší
inspektorkou pro kontrolu užítko-
vosti. Byli původně tři, jeden už je
prodáný (bílý), druhý je zmluvený
na jaro a třetí (hnědý) na své nové
majitele čeká. Je zde také 3,5 letý

□ Na chovu jsou zastoupeny všechny barevné varianty, aby bylo možné uspokojit každého kupce (foto: Pavla Vydrová)

□ V pozadí vlevo 3,5 letý Gargamel, který se zatím neprodal, je to poslední býk po Aronovi (foto: Pavla Vydrová)

Gargamel, který zatím nemá státní registr, ten se mu přidělí až v případě prodeje – je z o rok staršího odchovu a poslední býk po Aronovi a čeká na své nové majitele. Opravdu krásné zvíře, je mi líto dát ho na jatka),“ popravdě říká Lukáš: „Spekulovali jsme, jestli s ním nepřípustit nějaké vlastní jalovice co máme po Beathanovi, ale hapruje nám tam příbuznost po matkách.

Jinak zvířata do chovu prodávám přes Svazovou burzu nebo Bazoš. Asi před dvěma lety jsme založili vlastní webové stránky s tím, že tam budeme inzerovat zvířata na prodej, jenže by bylo potřeba je pěkně nafotit a umístit a na to se zatím nějak nedostává čas. Na jaře nás čeká další výběr býčků do plemenitby, ale řeším, jestli vybrat jednoho nebo dva, aby se prodali. Těžko se odhaduje, jaký bude o býky zájem a kdy. Protože u nás není tolik chovů a býci jsou dlouhověcí, tak se zájem projevuje v takových vlnách, které je ale těžké predikovat. Zažil jsem i rok, kdy jsme neměli zvířata k uchovnění a zrovna byl větší zájem. Přijeli chovatelé, kteří si u nás pořídili býka ještě v době, kdy jsem na farmě nepracoval a ze setrvačnosti se vrátili po 10ti letech a já jim neměl co nabídnout.“

Příprava a „testování“ býků na plodnost

„Jak jsem naznačil, výhled je pořídit na jaro nového plemenného býka a Beathana nechat u pár krav, což ale znamená rozdělit stádo na

víc pastvin. Když jsme v minulosti přivezli mladého plemeníka, tak jsme pod něj dali jen pár jalovic, aby měl čas v klidu dorůst a nepřetěžoval se. Tím jsme ho také „otestovali“ na plodnost, takže se eliminovalo riziko, že přijdeme o telata v celém stádě. Tuto negativní zkušenost mám z roku 2014, když jsem sem nastupoval, že se nám v jednom stádě po Robinovi telily krávy bez problému a v druhém po Uličníkovi jsme stále čekali a čekali a nic. Po kontrole veterinářem se skutečně potvrdilo, že jsou všechny krávy a jalovice jalové. Řešili jsme s panem Kopeckým, co rychle s tím a tak nám uznal Valetýna (ZHG 422) a ten zde působil dvě sezóny. Z pohledu plodnosti byl Valetýn v pořádku, ale některé krávy a tříleté jalovice (díky Uličníkově pauze) nezabřezly, protože byly zatučnělé, jak zněl verdikt veterináře. To je také důvod, proč jsem zastáncem telení nejpozději ve třech letech, protože jsou na reprodukci dobře připravené a další prodleva může pouze zapříčinit ztučnění,“ obhajuje si svůj postoj chovatel a ještě pochvalně dodává: „Na druhou stranu to byly jalovice, které když šly na jatka, tak byly zatříděním „eRkové.“ Sezóna tak byla evidentně zpožděná, ale Valetýn to za dva roky srovnal. K němu (spíše po něm) se do stáda přidal Aron z Habřiny, který měl na začátku jen asi dvě nebo tři jalovičky a další rok převzal jedno stádo Aron a druhé Beathan: „Dvě stáda mi ale přišla zbytečná, proto se snažím mít pouze jedno, ale teď se

teda asi budeme trošku vracet do minulosti.“

Rentabilita z objemu

„Mám to postavené tak, že přírůstek by se měl udělat u masných plemen pouze z objemu a to obzvláště u highlandů, i když chápu, že někdo to vnímá jinak a u intenzivních plemen ve výkrmu se využívá potenciál na maximum. Udělat zvíře na šrotu není problém, to zvládne každý, ale když tady uděláme chovné býky tímto způsobem, tak budou mít sice krásné přírůstky a dobře vypadat, ale v náročnějších podmínkách si neporadí a může selhat, a geny přenesou stejně jen ty co má, a ne ty co na něj nabalili šrotem,“ brání extenzivní způsob odchovu mladých chovatel.

Barvičky, barvičky, barvičky...

„Také si rádi hrajeme s barvičkami a tak ve stádě vidíte všechny základní varianty: black, red, dun, plavé i white. Občas je těžké rozlišit, jestli to je ještě dun nebo už bílá, ale často se to rozsekne podle mulce. Beathan je dun, takže má tzv. ředící gen. Kdysi vyšel k barevným rázům článek v Našem Chovu (10/2017) a tam to bylo popsáno tak, že základem je černá a hnědá/červená. Pak může být ředící alela, která hnědou ředí na plavou a černou na dun a pokud jsou od obou rodičů, tak hnědá se ředí na bílou (jedinci mají i bílý mulec a ve stádě máme jedno telátko) – a nebo stříbrný dun, což je dvojité „rozředěná“ černá – jako bílá, ale s tmavým mulcem. Takže tohle by podle všeho byl stříbrný dun,“ ukazují chovatel na jednoho z býků za ohradníkem a pokračuje: „Když ale na toto téma diskutuji s chovateli, tak rezonují i takové názory, že tahle teorie na všechna zvířata nesedí. Mě to tady ale zdá se docela vychází. Od tmavých rodičů se mi nikdy nestalo, že by bylo plavé nebo dun zvíře.“

Ideál krásy a roztomilosti

„Highland je ideální plemeno do menších chovů, kdy si dáte na menší pozemky krásná zvířata a maso třeba využijete pro vlastní potřebu. Ideálně do rodin, kde mají chovatelé ještě jiné zaměstnání. Když se zvládne minerální výživa

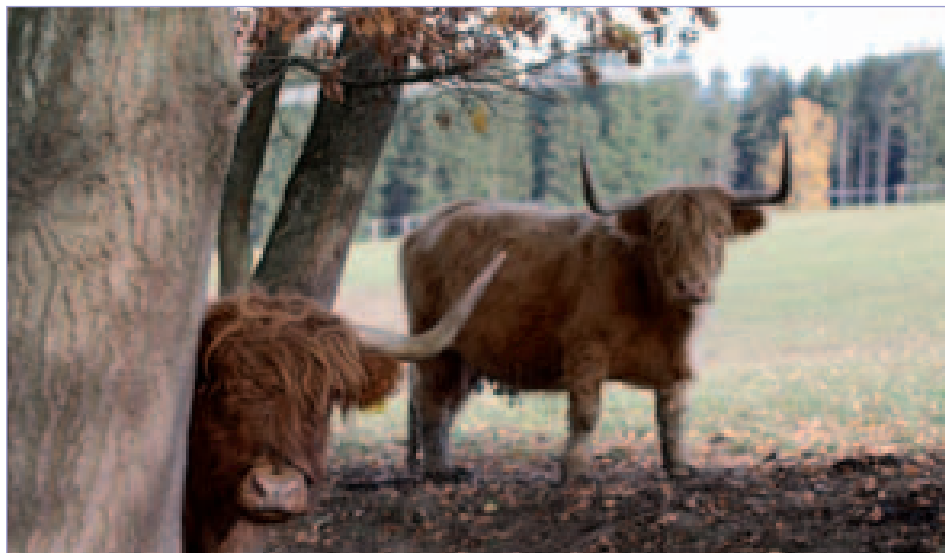
a omezí se včas před otelením krmná dávka, tak probíhá telení u highlandů samovolně a bez komplikací, což se hodí, když je člověk v práci a nemůže si k telení kdykoli odběhnout. Krávy mají ve všech případech dostatečně široké pánve, takže komplikace při telení nenašávají. Od kříženců jsme zvyklí na obrácené polohy, podložené končetiny či dvojčata, ale u highlandů se tohle nestává," pochvaluje si Lukáš.

Spolupráce s lidmi ze Svazu a Bible od A do Z

„S panem Kopeckým mě pan Smrčka seznámil na začátku naší spolupráce a vzpomínám rád na první cenné rady do chovatelského života. Když jsem střídal pana Vavříčku, tak mu bylo 78 let, úctyhodný pracovní věk. Pan Kopecký nám pomáhal se selekcí stáda i nás nasměroval na Potůčkovi. Chválím si ale spolupráci i s paní Ing. Petrou Pokornou, která u nás teď zajišťuje kontrolu užítkovosti, a ze své vlastní zkušenosti jsem rád, že Svaz posílil inspektorský tým a inspektoři tak mohou chovům věnovat více svého času a zároveň je jednodušší se domlouvat na vážení, než tomu bylo v minulosti. Termíny se hledají velmi lehce a operativně," pochvaluje si Lukáš aktuální fungování Svazu a pokračuje: „Mojí biblí z pohledu chovu je kniha Masný skot od A do Z od Ing. Radky Zahrádkové. Dodneska z této publikace čerpám a to už od školních let. I brožurka od Ing. Herrmanna „Pro odborníky jiných profesí“ je fajn. Další rady nasávám od svazových pracovníků, ale vnímám to tak, že když není vůle a zájem chovatele, tak se inspektor nevnucuje.“

Propad rentability chovu krav BTPM

Jak asi mnozí z vás zaznamenali, začátkem listopadu (6. 11.) zveřejnil na webu ČSCHMS pan ředitel Malát informaci o propadu rentability chovu krav bez tržní produkce mléka a na stránkách příštího čísla

□ Kříženci s AA v létě klidně leží na sluníčku, ale HI se schovávají do stínu a mají větší spotřebu vody (foto: Pavla Vydrová)

Zpravodaje se k tomuto faktu dočtete ještě více. Zabrousili jsme na toto téma i s Lukášem: „Nůžky ekonomiky se rozevírají. Jen pro zajímavost mé srovnání: V roce 2015 jsme dali za mzdy 350 tisíc, teď už jsme na téměř dvojnásobku, i když

ale dnes už to tak růžové není a mladé nadšené lidi to asi jen tak nepřitáhne a už vůbec ne, budou-li začínat od nuly. Já jsem do toho šel s nadšením se svým mladším bratrem, se kterým hospodaříme, starší bratr pracuje v energetice.“

Malé velké cíle

„Upřímně bych rád vrátil dobré jméno přídomku ze Zeleného údolí, aby si naše zvířata vydobyla zpět dobrou pozici na českém trhu. Mým velkým vzorem je pan Ing. Krtouš a jsem moc rád, že jsem měl tu čest, potkat se s ním na Klubu chovatelů v Nepomuku a stejně tak mi bylo potěšením poznat osobně manžele Míchalovi, které jsem do té doby znal pouze po telefonu. Vnímám stále víc, jak je důležité jezdit na akce a potkávat se s chovateli, vyměňovat si zkušenosti, sdílet starosti i radosti – člověka to rychleji posouvá dál. Na jednání Klubu jsem se chystal od samého začátku svého působení tady na chovu, ale bylo zde tolik práce, že jsem se nedokázal utrhnout. Tady 100 ks, na rodinné farmě dalších 100 ks, takže je co se otáčet. Jsme na to v rámci obou hospodářství tři, ale někdy se to tak sejde, že není prostor na vedlejší aktivity. Letos mi Jindra Terč, předseda Klubu, nahrál výběrem lokality pro jednání v dosahu, takže

□ Výstavní úspěch legendárního Fausta (ZHG 165) (foto: archiv farmy)

průměrná mzda vzrostla jen o 58 % a dotace stouply pouze o 7 % a býci v R2, když vezmu statistiku SZIFu, tak šli o 20 % nahoru. Takže je zajímavé se do statistik občas podívat a spočítat si jak to vychází. Mám pocit, že ten, kdo je zajatý a má už „udělané“ jméno a kupci se mu vrací, nakoupené stroje a rekonstruované haly, tak to myslím zvládne, ale pro začínající farmy tahle vůbec dobré není. Před deseti lety mě to jako mladého hodně lákalo, začít hospodařit a ekonomika mi v té době přišla zajímavá,

jsem se mohl zúčastnit a ještě mi nabídl možnost představit farmu a za to jsem moc rád a budu věřit, že se mi podaří účastnit se i dalších jednání," vysloví nahlas přání Lukáš.

Od třetí pastviny s býky se pomalu a za soustavného povídání přesouváme zpět k rodinnému

domku s přílehlým hospodářstvím, na kterém Lukáš hospodaří společně s bratrem. Rodinná farma není členem Svazu, i když uvažují o zájmovém členství už delší dobu, jen je k tomu zatím nic „nedonutilo“. Zpravodaj jim chodí na Zelené údolí, veškeré informace také, takže zatím není důvod do Svazu

vstupovat. Stejně mi to ale nedá a ráda se chopím nabídky Lukáše a na komerční chov se podívám, protože takovou příležitost nemívám často a přitom jsou tyto farmy velmi důležitou součástí celého sektoru chovu masného skotu. Tak jim pojdme věnovat alespoň pár odstavců...

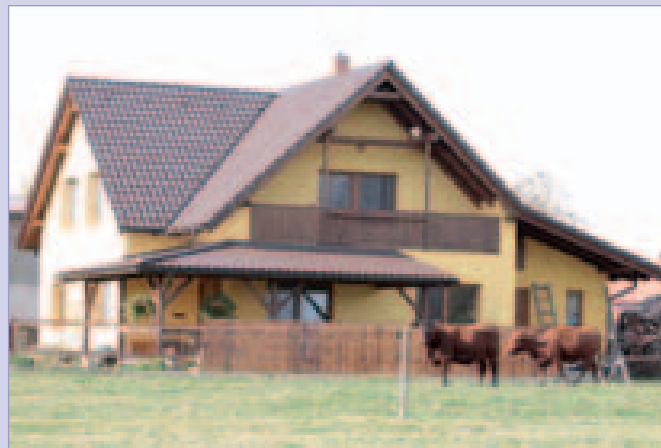
Vlastní chov bratří Tvrdíků

Historie rodinného chovu

„Rodiče se v minulosti věnovali chovu dojeného skotu a drželi kolem 10ti krav + ostatní kategorie. Kolem roku 2010 jsem se začal zajímat o chov KBTPM a tak jsme začali krávy, které nebyly potřeba na dojení, připouštět masnými býky. Já jsem se zhlédl v angusovi, ale inseminační technik mě přesvědčil na charolais a tak jsme tu měli první telata charolaiská (dvě jalovičky a býčka) a tím začal přechod z dojeného systému na masný. Záhy se ukázalo, že inseminace na chlévě je pohoda, ale nahánět krávy po pastvině bez fixační klece a uličky dlouhodobě nelze. Tak se pořídil první starší býk, který tady působil dva roky a po něm přišel angus Zorba Red z Cunkova (PAA 453), následoval Berger Red z Radhostic (PAA 831), Eric Red z Hojovic (ZAI 869) a teď poslední je Gambler Red J.E. WT/WT (AAA 414) z Farmy EGERT (ING) s.r.o. Lásenice. Dolů (k highlandům) jsem – jak už bylo řečeno – pořídil Chipa z Němčic (AAB 71) od pana Ing. Týmy a jím jsem připouštěl čtyři jalovičky, které už jsou právě po Gamblerovi, a proto jsem je dal na sezónu mezi highlandky. Sám jsem na tuto kombinaci velmi zvědavý.

Také jsem si už pohrával s myšlenkou občas něco inseminovat, ale většinou na to není prostor. Popravdě jsem jeden čas koketoval i s myšlenkou inseminace u highlandů, ale tehdy – po konzultaci s panem Kopeckým – jsem od záměru upustil, protože vlastně nebylo čím zajímavým inseminovat. AA je pravda, že býci, které jsme tu měli v přirozené plemenitbě, jsou většinou na žebříčku výše než ti inseminační. Zkoušeli jsem na našem chovu inseminovat highlandem jednu krávu, která se špatně telila, ale výborně dojila, ale příliš se tato kombinace neosvědčila. Byla moc rohatá ☺. Nejvyšší podíl krve u jaloviček je 94 %. Jedu hodně na nižší podíl, kolem 50 % (matky), 75 % – na heterózní efekt. Přemýšlím, že jednou do toho hodíme třeba rustikálnějšího francouze, zaujal mě aubrac. Jestli by se třeba zúročil heterózní efekt jiným směrem. V dnešní době už není reálné dělat z kříženců převodným křížením čistokrevné, ta doba byla před dvaceti lety. Takže i tady koketuji s myšlenkou, pořídít čistokrevné kusy a začít plemenařit, ale zatím to stále stojí a padá na dostatek času.

Tatínek hospodařil do té doby, než byl zvolen

□ Rodinný dům Tvrdíkových bezprostředně sousedí s pastvinou rodinné farmy s komerčním chovem (foto: Pavla Vydrová)

starostou obce, pak přibývalo starostí, až jsme plynuce převzali hospodářství my s bratrem. Končil jsem školu (ČZU v Praze – Provozně ekonomickou fakultu) a do toho přišel pan Smrčka, že se mu líbí, že máme hodně telat a jestli mu nechceme spravovat chov. Bratr je zaměřený spíše na techniku než na chov a tak jsem k němu nastoupil v roce 2014 já. Baví mě nejen chov, ale také ekonomické aspekty. Bakalářskou práci jsem psal na téma ekonomického zhodnocení chovu krav bez tržní produkce mléka a diplomovou práci jsem už dělal na našem hospodářství – jestli se vyplatí maso nebo mléko (prošel jsem si myšlenkou dojícího robota a rekonstrukce stáje atd.). Mléko je z mého pohledu nejistá komodita a dělat větší investice v tak malém hospodářství je velký risk, takže jsme se vydali cestou masňáků, která je jednodušší a to i když je mléko v některých směrech zajímavější (kontinuální příjem atd.), šli jsme cestou menšího odporu. Přišla nabídka na práci v Zeleném údolí, a protože doma v té době nebyla taková výměra, aby nás hospodaření s bratrem uživilo oba, tak byla volba jasná," vysvětluje mi důvod sezení na dvou židlích Lukáš Tvrdí: „Je to vtipné jak dělám většinu věcí dvakrát, zelenou naftu, jednotnou žádost, PRV, PGRLF atd. Když vymyslíme nějakou inovaci, o které ale nejsme pevně přesvědčení, že zafunguje, tak ji nejdřív zkusíme u nás a když se osvědčí, tak ji předneseme majitelům Zeleného údolí a nemáme problém si ji obhájit.“

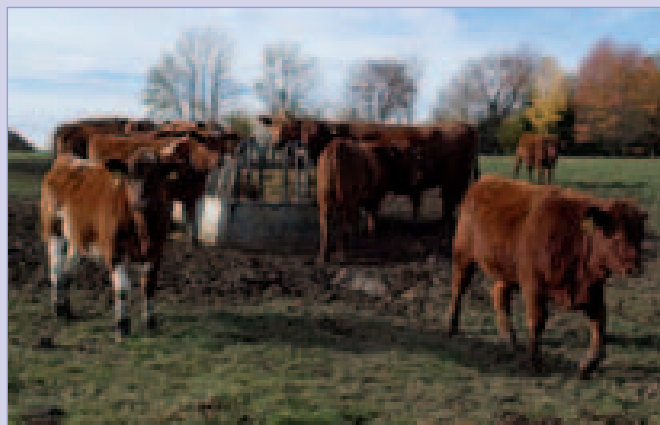

□ Březí 50% kříženka čestr x angus z oboupohlavních dvojčat, která by měla rozšířit stádní stádo rodinného komerčního chovu (foto: Pavla Vydrová)

Management komerčního stáda

„Tady na té straně katastru jsou naše pozemky a naše hospodářství. Vozový park se nám prolíná, část strojů je zaparkovaných dole u mlýna a část u nás na dvoře. V komerčním rodinném stádě je 95 kusů kříženců s tím, že letos bylo 36 telat od 34 matek. Máme poměrně hodně dvojčat, takže se tím vykompenzují občasně úhyny,“ pochvaluje si Lukáš a ukazuje na zajímavé zvíře: „Toto je například 50% kříženka čestr x angus, jalovička, která se má telit. To jsem teď při Klubu konzultoval s paní Pokornou i Birovaš, protože jsem tu už měl čtyři anguské býky v řadě a kříženci po nich měly občas bílý flek nebo bílou hlavu, ale Gambler dává takto strakatá zvířata po určitém typu matek. Kříženka je tak pěkná, že mi bylo líto, že je z různopohlavních dvojčat a nemůžu ji zařadit do chovu z důvodu neplodnosti. Jenže se k ní dostal býk a je březí, takže výjimka potvrzuje pravidlo (jak mi potvrdila i paní Birovaš z plemenné knihy), takže uvidíme, jak to dopadne. Vzpomínám na pana Kopeckého, který vychvaloval maso jalovic různopohlavních dvojčat, ale já bych ji viděl raději v základním stádě,“ vysloví přání nahlas chovatel a přesouváme se od obloukových hal, kde probíhá výkrm na pastvinu krav s jalovičkami: „Stádo se dělí dle pohlaví už v pěti měsících

věku telat, protože kříženci velmi brzy zabřezávají. Plemenný býk zůstává ve stádě matek s býčky až do jejich odstavu a pak zimuje s ostatními býky, ale když byl mladý, tak zůstával s kravami čestr, aby mu větší býci ve výkrmu neublížovali. Je to drahé zvíře, tak je třeba si ho hýčkat. Stádo matek s býčky je o něco nižší, takže ho odtud neuvidíme a pak je tu ještě třetí stádo pastevního výkrmu, který nám v našich podmínkách velmi dobře funguje,“ pochvaluje si chovatel a spolujitel komerčního stáda a shrne management do pár vět: „Kolem 90 % telat se narodí od počátku února do konce března, zbytek se většinou dotelí do začátku prázdnin. Většina krav to zvládne bez pomoci, ale občas se vyskytne potřeba zásahu v případě dvojčat nebo obrácených poloh, či občasných větších telat. Krmná dávka je stejná jako u highlandů. Býk jde do stáda kolem 1. máje a odděluje se v listopadu. Jalovice se poprvé telí ve věku dvou let, což je u kříženců angus x čestr ideální. Dnes máme téměř 100 ha: Z výměry je cca 50 ha pastvin, 20 ha luk, 7 ha tráva na orné a zbytek je orná půda, na které se především dělají pícniny pro skot – vojtěška, LUS a v menší míře obilí na zrna. Rovněž se obnovují pastviny, vápní se a občas se používají hnojiva povolená v EZ na doplnění prvků, které jsou v nedostatku – především fosfor. Farma rovněž hospodaří v režimu ekologického zemědělství.“

□ V komerčním rodinném stádě je 95 kusů kříženců s tím, že letos bylo 36 telat od 34 matek (foto: Pavla Vydrová)

Dvě židle

„Mám dvě stejné židle. Ekonomicky fungujeme odděleně, ale kdyby to byl jeden podnik, dalo by to mnohem méně práce. Na druhou stranu si s bratrem děláme vše po svém a nikdo nám do toho nemluví. S rodinou pana Smrčky jsme ale na přátelské vlně a věřím, že nám to vydrží a počkáme si, co nám přinese budoucnost,“ zakončil

naše povídání Ing. Lukáš Tvrdlík s úsměvem, který jakoby mu z tváře nikdy nemizel...

Je milé potkat tak nadšeného mladého chovatele. Ráda bych mu za nás popřála, aby budoucnost byla veskrze pozitivní, aby ho entuziasmus, nadhled a láska k oboru neopouštěly. Souznění „týmu ze Zeleného údolí“ a „týmu domácích“

aby nadále fungovalo, protože se tady sice hraje na dvou hřištích, která ale nejsou striktně oddělená a tak je to celé o sdílení, spolupráci, načasování, harmonii a důvěře. Všem živým tvorům na obou hospodářstvích pevné zdraví a radost ze života!

Text: Pavla Vydrová, Český svaz chovatelů masného skotu

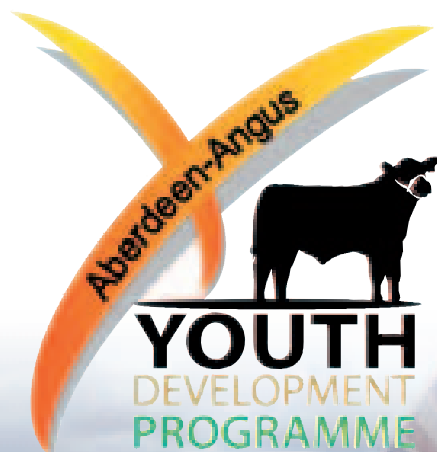
Informace uvedené v této reportáži nejsou oficiálními postoji ČSCHMS. Text reportáže vychází z osobních názorů chovatelů, jejímu zveřejnění vždy předchází autorizace ze strany chovatele. ČSCHMS tyto informace bez cenzury publikuje, ačkoliv se vždy nemusí s uvedenými názory a postupy odborně ztotožňovat.

Léto na angus farmě Rosemead v Anglii

Na začátku srpna se Lucie Svobodová se Sandrou Liškovou podívaly do Anglie na farmu Aguse Stvolda, který dělal letos sudího na mezinárodní výstavě v Brně plemeni Aberdeen Angus. Jejich pobyt na farmě trval 3 týdny, kde připravovaly jalovice pro finální show YDP – Youth Development Programme. Farma Anguse Stvolda se nachází v Shacklefordu, kousek od většího města Godalmingu v Anglii. Momentálně se na farmě nachází 170 matek plemene Aberdeen Angus. Ve svém chovu používá převážně skotskou a anglickou genetiku a zakládá si, aby jeho chov byl v duchu „native angus“ (původní angus). Díky deštivému počasí se může farma pyšnit i pastvou, která netrpí na sucho a zvířata mají na pastvě stálý přísun bohatého travního porostu. Lucie se Sandrou měly připravit 40 jalovic pro YDP,

jejich úkol spočíval v každodenním voděním dvakrát denně, jalovice si musely zvyknout na zvuk fénu, holícího strojku a na celkovou manipulaci, kterou obnáší příprava na výstavu. Vodění jalovic probíhalo za každého počasí a jak je všeobecně známo o Anglii, tak nebyl

den, kdy by nespadla ani jedna kapka vody. Překvapilo je, jak jalovice i v letním období mají narostlou srst, oproti zvířatům v České republice, tudíž se se srstí dalo lépe pracovat. Dlouhou srst způsobilo samozřejmě chladnější podnebí, než je ve zvyku v letních měsících u nás.

□ Jalovice pro finální show YDP – Youth Development Programme

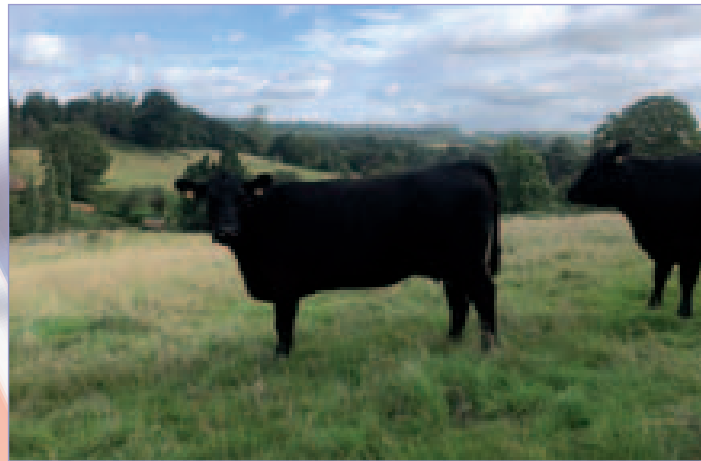

□ Šestiletý býk na farmě Hawkley

Holky měly i volno a jely se podívat na nedalekou farmu Hawkley chovatele Roberta Whitcombe, která se specializovala čistě na chov červeného typu Aberdeen Angus, která se pyšní genetikou z Kanady. Dle jeho slov je pro něj při výběru nejdůležitější dlouhověkost, výborný stav končetin a snadnost porodu. Na konci posledního týdne se Lucie se Sandrou vydaly na Edenbridge and Oxted Agricultural Show, na které měly šanci připravit zvířata pro chovatele Roba Bishop a následně je i předvést v předváděcí před sudím. Výstava se vydařila a měly možnost si užít vítězné přičky. Na show bohužel nebylo moc velké zastoupení zvířat plemene Aberdeen Angus, o to více zástupců na výstavě měla plemena jako např. Shorthorn, Charolais, Highland, dále i dojná plemena. Jako

□ Lucie Svobodová (vpravo) a Sandra Lišková (vlevo)

□ Krávy na pastvině

doprovodný program byla ukázka jízdy na koni ve všech různých stylech. Pro Anglii jsou typické ovce, i ty měly svůj vlastní šampionát. Celkový dojem z show v zahraničí hodnotí jako skvělý zážitek, který se minimálně liší od našich show na domácí půdě, každá má svoje kouzlo, které se nedá srovnávat. Pár slov od Lucie a Sandry: „*Letos se nám naskytlá tahle skvělá příležitost odletět do zahraničí a odnést si nové zkušenosti, které jsme si mohly odvézt s sebou domů. Cesta nám předala nové poznatky, viděly jsme typ anguse, který se chová v Anglii, naučily jsme se „skotský“ typ úpravy srsti a co nám dalo nejvíce, byla rozhodně každodenní práce s jalovicemi, u které jsme se naučily pracovat s různým charakterem zvířat, který ne vždy byl ideální a jednoduchý. Nejvíc nás potěšila zpětná vazba od Anguse Stovolda a ostatních chovatelů, kteří se zúčastnili YDP final show, prý byli až překvapeni, jak klidné jalovice byly a jak dobře spolupracovaly. Určitě se těšíme na další zkušenosti a spolupráci a doufáme, že bude nadále úspěšná, jako byla tady tato, abychom jednou mohly předávat naše zkušenosti dál. Chtěly bychom převážně poděkovat Asociaci Aberdeen Angus za umožnění výjezdu a získání nových a cenných zkušeností. Těšíme se na to, co bude dál.*“

Lucie Svobodová a Sandra Lišková

Mezinárodní setkání mladých chovatelů charolais v Irsku

Vojtěch Slavík

Irská chovatelská asociace chovatelů plemene pořádala ve spolupráci s mezinárodní asociací chovatelů plemene Charolais – Charolais International – v Irsku ve dnech od 7. srpna do 14. srpna 2023 Charolais Charbray International Youth Program, tedy odborný program určený pro mladé chovatele. Sjeli se zde mladí zemědělci z celého světa, aby se zúčastnili týdenního programu spojeného s chovem dobytka plemene charolais. Českou republiku zde reprezentovali Vojtěch Slavík z Farmy Slavík Mokryšov a Eliška Zuzánková ze Statku Zuzánek. Spolu s nimi se týdenního pobytu zúčastnili také chovatelé a chovatelky z Kanady, USA, Mexika, Velké Británie a Estonska.

Náš první den v Irsku se nesl v podobě seznamování se navzájem a poznávání Irska. Navštívili jsme mnoho památek v Dublinu a taktéž vyhlášený irský pivovar Guinness, jehož pivo však podle našich soudů nesahá ani po paty našemu českému lahodnému moku.

Druhý den už začala odborná přehlídka irských farem. Dopo-

□ Vojta Slavík a Eliška Zuzánková s vítězným býkem na výstavě v Tullamore

ledne jsme zahájili výletem do výzkumného centra Teagasc v Grange, kde byly prezentovány různé výzkumy a testy, jež tam provádějí. Měli jsme možnost nahlédnout pod pokličku Euro Star systému a genetického hodnocení hovězího masa v Irsku. Dále nám byly sděleny zkušenosti s regenerativní pastvou na principu pásové pastvy. Odpoledne jsme navštívili rodinnou farmu v Tonagh, kde Basil Bothwell poskytl zajímavou přednášku o systému lineárního hodnocení. Následně jsme své pochybené

poznatky promítli do praxe tím, že jsme ohodnotili 17 měsíců staré jalovice. Zkušenost to byla dobrá, neboť jsme měli možnost učit se od zkušenějších.

Následující den začal návštěvou malebné farmy Bostonia Pedigree a komerční farmy s chovem charolais v okrese Sligo. Paul Fahy nám udělal odbornou přednášku ohledně fittingu zvířat. Naučili jsme se, jak stříhat, načesávat a doladit poslední detaily před vystavováním. Dost mě překvapilo, že pro některé účastníky to

GUINNESS

ST. JAMES'S GATE BREWERY, DUBLIN

byla úplná novinka, o které slyšeli poprvé. O další přednášku se postaral chovatel Jeremy McGonigle, který promluvil o požadavcích na krmení telat od narození do dne prodeje.

Odpoledne jsme zavítali na farmu Crossmolina Charolais Alana Wooda, kde na nás čekala další soutěž v bonitaci býků. Inspektor John Beirne na nás nezávisle dohlížel a případně poradil, jak na jaké partie nahlížet.

Den číslo 4 byl vyloženě rekreační. Z doků Galway pro nás byla připravena vyhlídková plavba na Aránské ostrovy, které jsme křížem krážem projeli na kole. Cestou jsme taktéž viděli nádherné Moherké útesy. Pro některé účastníky to byla plavba náročnější, neboť podmínky pro plavbu nebyly ideální.

Pátý den začal výpravou na známou farmu Clenagh Charolais, kterou vlastní rodina Quinů v Newmarketu na Fergus. Zde jsme dostali tipy a triky pro stříhání a fitting od Barryho Quinna. Měl jsem tu čest prohodit několik vět s jedním členem z rodiny Quinů, který mi ještě důkladněji sdělil informace o chodu podniku, ať už z živočišné, tak i rostlinné produkce. Po tomto rozhovoru jsem dokázal lépe nahlédnout do irského stylu hospodaření, což je utvrdilo v tom, že způsoby

□ Skupinové foto při školení na přípravu zvířat

□ Školení k fittingu zvířat

zemědělství v ČR a Irsku nejsou tolik odlišné.

Odpolední část patřila poznávání známého folkového parku Bunratty Castle.

Náš poslední den jsme měli možnost navštívit Národní výstavu hospodářských zvířat v Tullamore, která se řadí k největším výstavám. Oproti českým výsta-

vám je neporovnatelně větší. Veliké překvapení pro mě bylo to, že výstava se koná na obrovské louce, zatímco v ČR na zpevněném povrchu. Návštěvníci měli možnost vidět národní výstavu několika masných plemen skotu, velké množství vystavované techniky a bohatý doprovodný program (koncert známých hudebních skupin, výstava ostatních hospodářských zvířat aj.) V průběhu výstavy mě oslovil jeden z reportérů irské rádiové stanice, jestli bych mu poskytl reportáž ohledně probíhající výstavy. V rozhovoru jsem dostal několik otázek jako například odkud jsem a co tu dělám. Mé odpovědi ho ale velice překvapily, protože nečekal, že narazí na českého návštěvníka. Dále se dialog ubíral k zhodnocení výstavy a srovnání s naší českou. Byla to pro mě velice zají-

□ Společná fotka u šampiona výstavy v Tullamore

Za plemenem limousine do Francie

Ing. Anna Mikšovský Marcinková

Na počátku října se ve francouzském Clermont-Ferrand koná tradiční veletrh Sommet de l'élevage a při této příležitosti se vydala skupina českých a slovenských chovatelů na dalekou cestu, aby navštívila nejenom tuto akci, ale před tím i několik chovů plemene limousine.

Počátek října mají nejenom francouzští zemědělci, ale také výrobci a obchodníci, kteří nabízejí zboží a služby pro pěstitele, chovatele a zpracovatele rostlinných a živočišných produktů, spojený s mezinárodním zemědělským veletrhem Sommet de l'élevage. Jelikož byl letošní, 32. ročník veletrhu ve znamení plemene limousine a jeho národního šampionátu, domluvili se zástupci klubu chovatelů tohoto plemene se zástupci Interlim Génétique Service a Jihočeského chovatele a uspořádali nejenom pro chovatele pracovní studijní cestu, která měla na programu návštěvu pěti vybraných chovů, veletrhu Sommet de l'élevage i prestižní aukce limousinských jalovic a býků Grand Cru, která se konala v podvečer po čtvrtěčném šampionátu.

V Lanaud je nejen odchovna

Prvním místem, které jsme měli možnost navštívit, byla testovací stanice býků Le Pôle de Lanaud. Zde se nachází nejenom stáje pro testování býků, ale také sídlo orga-

nizace Interlim Génétique Service, plemenné knihy, společnosti Ingenomix, která zajišťuje genomické testování, a propagačního oddělení, které se stará nejenom o promo v rámci výstav, ale také propagaci značkového, tzv. Labelle, limousinského masa, na jehož produkci je poraženo přibližně 3500 kusů týdně a v současnosti je toto maso k dostání na cca 1500 místech (obchody, restaurace atp.).

Pro někoho to byla úplně první návštěva této stanice a seznámení se systémem výběru a odchovu budoucích plemenů. Jiní už jsou tu „jako doma“. Pro mě to sice byla již několikátá návštěva, ale od té poslední už utekla spousta času, a tak jsem se i já dozvěděla řadu nových informací, např. o využití genomického testování, průběhu testů temperamentu, či konstatování, že bez provozu bioplynové stanice by musela být cena za odchov, jehož cena se v současnosti pohybuje lehce pod hranicí tisíce eur za šest měsíců, minimálně o 500–600 euro vyšší.

Stanice má k dispozici sedm stájí s celkovou kapacitou 600 kusů. Jedná se o otevřené stáje, které se měly co nejvíce blížit běžným podmínkám v chovech. V době před 20–25 roky byla většina stád na pastvinách celoročně, a tak i býci museli v těchto podmínkách obstat. V dnešní době už jsou zimy mírnější a řada chovatelů převádí

zvířata do zimovišť, avšak dobrá kondice býků není nikdy na škodu. Jedna z věcí, která se z doby minulé projevuje v současnosti jako limitující, je velikost kotců, které začínají být pro větší rámce zvířat příliš malé. Pro srovnání Gilles Lequeux, vedoucí Interlimu, který nás celým prvním dnem provázel, uvedl, že před dvaceti lety dosahovali býčci na odchovně hmotností kolem 500 kg a dnes to je zhruba o sto kilogramů víc. A tak je v plánu postavit dvě nové stáje, které budou mít obdobnou dispozici, avšak poskytnou býčkům více prostoru, což bude přínosem nejenom pro welfare, ale i pro zdraví končetin.

V době naší návštěvy zde bylo ustájeno přibližně 420 býčků (tři turnusy) různého věku. Ta nejstarší skupina (býčci narození od poloviny srpna do poloviny září loňského roku) zrovna dokončila test a připravovala se na listopadovou aukci. Druhá skupina býčků narozených od poloviny září do začátku listopadu začala test v polovině srpna a na aukci budou připraveni v lednu. Nejmladší skupina býčků narozených v listopadu a lednu dorazila na stanici na konci září a na test, který u nich začínal po měsíčním období adaptace a prověření temperamentu, se teprve připravovala. Na úspěšné býčky z této skupiny se budou moci zájemci těšit při březnové aukci.

Padl i dotaz, zda existuje možnost, aby si chovatel býčka ponechal – tj. nenabídl ho v aukci. Tato

možnost tu je, nicméně musí splnit dvě důležité podmínky: nahlásit tento svůj úmysl hned při umístění býčka do odchovny a po úspěšném ukončení odchovu jej nesmí aspoň rok prodat. Možnost odchovávat býčky v Lanaud mají i zahraniční chovatelé – přesněji řečeno z Lucemburska, Španělska a Itálie – jejichž země mají stejný princip výběru a odchovu plemníků.

Výběr býčků a co se testuje

Předvýběr býčků pro testaci na stanici v Lanaud začíná u chovatele, který navrhne své nejlepší býky k odchovu. Následuje několik kol výběru, přičemž první preselekcí zajišťuje technik plemenné knihy, kterých je pro celou Francii třináct a každý má na starost zhruba 70 tisíc krav, které jsou vybrané jako matky býků. Dalšího kola výběru účastní krom technika i zástupce společnosti Interlim Génétique Service, v tomto případě její vedoucí Gilles. A jak tento výběr dopadne? Např. u té nejstarší skupiny bylo z cca 260 býčků na stanici vybráno 196 a do aukce jich půjde asi 127.

Důležitý je zdravotní status stáda, které musí být IBR prosté a minimálně tři roky musí být všechna zvířata v chovu negativní na paratuberkulózu. Po příchodu na stanici býčci absolvují testy na brucelózu, leukózu, tuberkulózu, IBR, BVD a další onemocnění. Pokud vyjdou jako negativní, následuje vakcinace na bluetongue.

Jedním z klíčových testů před zahájením testu je kontrola povahy a temperamentu, která probíhá zhruba dva až tři týdny po příchodu býčka na odchovnu. Při tomto testu je býček přiveden do prověřovacího kotce a technik má třicet vteřin na to, aby zjistil, jak býček na jeho přítomnost reaguje – cílem je se ho v tomto časovém limitu bez problému dotknout.

□ Jalovice pro obnovu stáda z chovu Philippa Deshouliere

Samozřejmě, že vše musí probíhat v klidu, za dozoru dalšího technika a také je pořizován záznam celého testu, aby se případně i chovatel mohl podívat, jak vše probíhalo. V žádném případě nesmí býček reagovat agresivně, protože to znamená jeho okamžité vyřazení z odchovu. U zvířat, která jsou „jenom nervózní“ se tento test po měsíci opakuje. Každým rokem je přibližně 7–8 % býčků z odchovny vyřazeno, protože tímto „povahovým testem“ neprojdou.

Všichni býci, kteří prochází testem na stanici, jsou genomováni, a to prostřednictvím společnosti Ingenomix, která také sídlí v Lanaud a pracuje v ní celkem šest osob. Ovšem genomické testy si tu mohou objednat i další chovatelé, aby věděli, z čeho vybírat ty nejlepší rodiče pro další generace.

Pro každé hospodářské zvíře je důležitá růstová schopnost. Nicméně při odchovu plemenných zvířat se v žádném případě nejedná o to, kdo naroste nejvíc. U budoucího plemeníka je důležitý harmonický vývoj a pokud přichází do odchovny pořádně „vykrmený“ nebo příliš rychle „tloustne“, tak je pravděpodobné, že se to podepíše na končetinách, které jsou pro jeho fungování ve stádě klíčové. Proto je lepší

býček, který do odchovny přichází s výbornými nohama a hmotností kolem 300–350 kg než výrazně těžší, ale na průměrných končetinách. I proto je krmná dávka na odchovně sestavena z travní a vojtěškové senáže, sena, slámy a jádra (např. ječmen, pšenice, sója), což nejenom svědčí jejich přiměřenému a vyrovnanému růstu, ale také se pak mohou snadno adaptovat na výživu v nových chovech, které se nachází v různých produkčních podmínkách. A jak známo, na lepší se zvyká snadněji. Padl i dotaz na kukuřičnou siláž a Gilles na to reagoval slovy: „Kukuřičná siláž je sice výborné – ale taky pořádně drahé – krmivo, které je ne vždy a všude dostupné. Z mého pohledu tohle krmivo patří holštýnským dojnícím nebo do výkrmu, ale ne do odchovu plemenných zvířat.“

Další podstatnou odlišností od českého systému je možnost prohlédnout si vybrané býky ještě před aukcí. Zájemci o nákup na to mají zhruba dva týdny, a co víc, mohou si býky téměř osahat, ale hlavně porovnat je s ostatními, protože je umožněn vstup přímo do kotce se skupinkou mladých plemeníků. Zejména v takových chvílích se ukazuje důležitost přísné selekce na temperament.

□ Matky s telaty na chovu Philippa Deshouliere

Od farmy k farmě

Po ukončení exkurze na odchovně jsme se vydali „do terénu“. První zastávkou byla **farma Philippa Deshouliere** v Saint Martin Terressus. Farmu, která je v plemenné knize registrovaná od roku 1999, převzal Philippe Deshoulieres od svého otce a nadále se na ní se svou rodinou stará (vychází jim to na 1,2 člověka) o základní stádo stovky matek, od nichž v loňském roce prodali dvacet býčků do plemnitby (zbývající prodávají jako zástav). Jalovice dělí po odstavu do tří skupin podle původu, zevnějšku a dalších vlastností. Ty nejlepší si samozřejmě nechávají pro obnovu stáda. Další skupina je určena k prodeji jako vysokobřezí (průměrná cena se pohybuje kolem 3200 eur). A zhruba deset „nejhorších“ (ať už mají problém z hlediska zevnějšku, temperamentu nebo čehokoliv jiného, co je diskvalifikuje z chovu) je prodáno také jako zástav.

Celková výměra podniku je 148 hektarů, přičemž 60 ha představují pastviny, 54 ha dočasné travní porosty (tj. na orné půdě), na 28 ha orné půdy pěstují obilniny: ječmen (17 ha), triticales (6 ha), pšenice (3 ha) a oves (2 ha) a 6 ha je určeno k pěstování silážní kukuřice. Průměrné zatížení jim vychází 1,3 VDJ na hektar.

Během letního období je výživa zajištěna pastvou, v zimě přichází na řadu krmná dávka sestavená z konzervovaných krmiv. Matky s telaty a jalovice dostávají travní senáž, ku-

kuřičnou siláž a seno. Plemence před otelením mají k dispozici „pouze“ senáž a seno.

V chovu je praktikováno sezónní telení, avšak ve dvou termínech. Zhruba polovina zvířat se telí na začátku roku (leden až březen), zatímco druhá polovina je určena pro podzimní telení (září až říjen). Na „genetice“ Philippe Deshoulieres nešetří. Pravidelně se účastní aukcí v Lanaud a průměrná cena, za kterou tam nakupují býčky, se pohybuje kolem 10 tisíc euro.

Z býků, kteří významně ovlivnili tento chov, byli jmenováni např. Muguet RR VS (Festin x Epton), Eclair RJ (Uranus x Paladin), Fabuleux RJ (Saumon x Highlander), jehož potomstvo se prezentovalo na Sommetu, stejně tak bylo možné na výstavě vidět býky Ranger RJ (Latino x Elite) a Popeye (Ideal x Bavardage) v kategorii býků nad 38 měsíců věku a Salomon (Océan x Danois) v kategorii býků ve věku 26–33 měsíců. Býk Tonton RJ (Lambin x Bison) v současnosti působí na farmě. Co se týká bezrohých býků, tak ti se zatím na farmě nevyužívali, ale do příštího roku mají v plánu jednoho využít na připouštění jalovic.

V reprodukci má své místo také inseminace (zhruba u 46 % plemenic), a to především u jalovic, přičemž se jedná hlavně o dávky tzv. show býků. Výstav se účastní pravidelně, protože prezentace chovatelských výsledků je důležitá pro další prodeje. A tak v letošním roce připravili na šampionát na Sommet de l'élevage v Clermont-Ferrand jedenáct zvířat. Na aukci po šampionátu byla k prodeji jedna z jejich jalovic – Tornade po

□ Jeden z nejmladších potomků Prince na chovu GAEC Delage. Matkou je prvotelka, a proto měla v porodním kotci společnost, což ji pomohlo omezit vliv stresu

býku Popeye – a za 6700 euro ji vydražili chovatelé z Nizozemska.

Druhým chovem, který jsme ve středu odpoledne navštívili, byl **GAEC Delage**. Prakticky jde o dvě farmy, na jejichž chodu v rámci sdružení (Groupement Agricole d'Exploitation en Commun) spolupracují otec Jean-Marie Delage a syn Thomas Delage. Jean-Marie měl původně pouze komerční stádo, zatímco jeho syn Thomas pracoval na farmě patřící Liliane Thimonnier, kde se mimo jiné narodil i býk Jipsy MN (Everest x Baggio), jehož inseminační dávky byly importovány i do ČR, a posléze si tuto farmu vzal do pronájmu a zvířata odkoupili. Stádo, určené k produkci zvířat do plemnitby, je v plemenné knize vedené od roku 1992.

Na farmě s výměrou 178 ha (90 ha dočasných travních porostů, 40 ha pastvin a 20 ha obilnin) se věnují produkci plemenných zvířat a za tím účelem chovají 120 matek, zatímco na té druhé (110 ha) mají 70 krav čistě pro pro-

dukci zástavu. Z potomstva je vybíráno a odchováno 10–15 býčků, ostatní (zhruba 35 ks) jsou určeni k výkrmu a prodáváni jako zástav v osmi měsících. Krom toho např. v loňském roce vykrmili pět býčků do věku 20 měsíců (470 kg JUT, 4,71 euro/kg), pět jalovic do věku 30 měsíců (450 kg JUT, 5,05 euro/kg). Proávají i vyřazené, dokrmené krávy – vloni jich bylo dvacet, s věkovým průměrem jedenáct let, hmotností 515 kg JUT a cenou 5,17 euro/kg.

Naprostá většina plemenic je zapouštěna býky v přirozené plemenitbě (aktuálně v chovu – na obou farmách dohromady – působí osm býků) a pouze 10 % je inseminováno. Z plemeníků, kteří zde měli největší vliv byli jmenováni např. Baggio RRE VS, Bégonia či Everest RR VS. Věnují se tu i šlechtění na bezrohost, a tak tu působí i dva bezrozí býci – Mikado Pp RJ a Nicelle Pp Espoir. Hvězdou z tohoto chovu je inseminační býk Prince MN RR VS, jehož potomstvo si bylo možné prohlédnout nejenom na tomto chovu, ale také na Sommetu. Jedna z Princových dcer – Totente – byla nabídnuta v aukci a za cenu 4600 euro ji získal pan Martin Farka.

I na této farmě praktikují dvě sezóny telení, přičemž většina krav (přibližně 70 %) se telí od konce srpna do listopadu a zbývajících cca 30 % od února do dubna. Pokud jde o zajištění výživy, tak i v tomto chovu je „letní“ krmná dávka zajištěna pastvou. To není nic tak neobvyklého, ale spatřit skupinu, které měly celodenně k dispozici i porost řepky, většinu přítomných chovatelů poněkud překvapilo a chovatel musel zodpovědět řadu zvědavých dotazů na

□ Skupina jalovic po býku Onyx MN RR VS na chovu GAEC Lebourg

možné problémy. Nicméně chovatel všechny opakovaně ujišťoval, že s tím žádné problémy nejsou a praktikují to tak naprosto běžně. Jelikož byla zvířata v ukázkové kondici a naprosto spokojená, pravděpodobně jim tento způsob krmení opravdu svědčil. Zimní sezónu tráví zvířata ve stáji se slamnatou podestýlkou a krmena jsou směsí kukuřičné siláže, travní senáže a sena plus ječmen, pšenice a proteinové doplňky.

Ve středu dopoledne nás přivítali na **GAEC Lebourg**, což je rodinná farma, jejíž kořeny sahají do roku 1970 a historie je spojená s postupným připojováním dalších rodinných příslušníků a jejich farem do sdružení. V současnosti s využitím 4,5 „člověka“ obhospodařují téměř 400 hektarech zemědělské půdy, přičemž největší plochu (261 ha) zabírají dočasné travní porosty, na 65 ha jsou pěstovány obilniny, 35 ha bývá oseto kukuřicí a 30 ha tvoří pastviny.

Základní stádo tvoří 310 limousinských krav, které jako na mnoha jiných chovech tráví léto na pastvinách a v zimě mají k dispozici otevřenou stáj s krmnou dávkou založenou na travní senáži, kuku-

řiči, senu a obilovinách. Tři čtvrtiny stáda se telí od poloviny srpna do poloviny listopadu a zbývajících čtvrtina na jaře. Vyřazená zvířata se dokrmují a v loňském roce bylo takto prodáno padesát krav ve věku 3–15 let (v průměru 530 kg JUT a 5,60 euro/kg) a deset jalovic (500 kg JUT a 5,80 euro/kg).

Také zde měli připravený přehled vybraných býků, kteří z této farmy pocházeli a dosáhli výstavních či chovatelských úspěchů, nebo zde zanechali podstatný vliv. Byl mezi nimi např. Sauvignon (z linie Tarvise), jenž se na farmě narodil, byl nositelem MH genu a účastnil se např. výstavy v Paříži. Dalším významným býkem byl Usant, který přispěl chovu velmi dobrým potomstvem a stal se otcem dalších dvou důležitých býků – Everesta, který získal třikrát první místo na výstavě v Paříži, a Cardinala, jenž vybojoval v Paříži dvakrát zlato v kategorii býků masného typu. Jocker byl dalším býkem s velmi dobrým potomstvem tzv. smíšeného typu a jeho syn Onyx MN RR VS se stal nejenom letošním šampionem v Paříži, ale také inseminačním býkem a na farmě byla k vidění spousta jeho potomků.

□ Thomas Delage u skupiny jalovic, které zůstanou v chovu. V tuto chvíli padala spousta dotazů ke zkušenostem se spásáním řepky

□ Z GAEC Lebourg se pravidelně prodávají býčci do plemenitby. I tato skupina čeká na nové majitele

Pro naši výpravu měli chovatelé připravenou skupinu dcer právě po Onyxovi, které názorně předvedly, proč je o inseminační dávky tohoto býka zájem. I českým a slovenským chovatelům se velice zamlouvaly, avšak jejich nadšení bylo hned na začátku poněkud zchlazeno, když se dozvěděli, že se nejedná o zvířata, která by byla na prodej. Nicméně hned v další stáji se nacházela poměrně početná skupina býků ve věku 18 až 20 měsíců, kteří sice nebyli potomky Onyxe, ale byli připraveni k prodeji, aby se z nich stali úspěšní plemeniči. Chovatelé neváhali a vydali se mezi ně do kotce, aby si je pořádně prohlédli a poznamenali si jejich ušní čísla pro případné další jednání. V loňském roce bylo z tohoto chovu prodáno do plemenitby 80 býků ve věku 8 až 18 měsíců. V případě aukčních prodejů se cena některých z nich vyšplhala až k 10 tis. euro.

Odpolední část programu jsme začali návštěvou farmy **GAEC Desassure** v Chéniers (Département Creuse), kde otec se synem hospodaří na rodinné farmě od roku 1991 a stádo mají v plemenné knize registrováno od roku 2013. Výměra jejich farmy je 300 hektarů, přičemž naprostou většinu představují dočasné travní porosty (205 ha), dále mají 40 ha pastvin a na 30 ha pěstují obilniny. Základní stádo tvoří 160 matek a také na tomto chovu je telení rozděleno do podzimní (září–říjen) a jarní (leden–březen) sezóny.

Plemenné býky nakupují převážně na aukcích v Lanaud a většinou společně s dalšími chovateli,

proto není neobvyklé, že se jejich cena vyšplhá i nad deset tisíc eur. Mezi takové býky patřil např. Hetre z chovu GAEC Pimpin, Epton RCV z GAEC Camus či Illustre RR VS z GAEC Courtitarat (což je farma, která v našem programu následovala), jež byli všichni typickými představiteli tzv. smíšeného typu. Oni sami prodali do plemenitby v roce 2022 patnáct býčků.

Z hlediska organizace chovu nebyla ani tato farma nebyla výjimkou a během léta pobývala zvířata na pastvinách, zatímco přes zimu dostávala travní senáž, kukuřičnou siláž a seno ve stájích. Ale pro tzv. show krávy mají připraven i speciální koncentrát, kde je například i pšenice špalda nebo lněné semínko. Na rozdíl od ostatních je tento chov veden v systému ekologického zemědělství a jednou z jejich specializací je výkrm krav na aukce jatečných zvířat. Na ukázkou pro nás měli mimo jiné připraveno i několik krav, které jsou právě za tímto účelem vykrmovány. Jednalo se o sedmileté krávy, jejichž krmná dávka je

tvořena převážně koncentrovaným krmivem a pro doplnění struktury mají k dispozici seno a slámu. Vše mají k dispozici bez omezení a podle slov chovatele by za ně na aukci mohl dostat sedm až devět tisíc eur. Pravdou je, že pro mnohé je dost složité si představit, že někdo přihazuje tolik v aukci na krávu, ze které se potom budou připravovat steaky. Ale i to je realita produkce špičkového hovězího masa. Pokud by je prodával mimo aukce, tak by se cena nejspíš pohybovala kolem šesti eur za kg JUT, obdobně jako v loňském roce, kdy tak prodali 50 krav ve věku do deseti let (575 kg JUT a 6,0 euro/kg). Krom toho prodali na jatka dvě jalovice (490 kg JUT za 5,8 euro/kg) a šest osmáctiměsíčních býků (490 kg JUT a 5,1 euro/kg) a téměř šedesát kusů zástavu.

Poslední farmou druhého dne i celého chovatelského zájezdu byl **GAEC Courtitarat**, kde se o 130 krav, jejich potomstvo a 214 hektarů (120 ha dočasných travních porostů, 60 ha pastvin, 31 ha obilnin a 3 ha kukuřice na siláž) starají manželé Pascal a Agnes se synem Guillaumem. Historie této rodinné farmy bývala spojená s plemenem charolais, až v roce 1987 majitelé nakoupili březí jalovice plemene limousine a zaregistrovali farmu do plemenné knihy tohoto plemene.

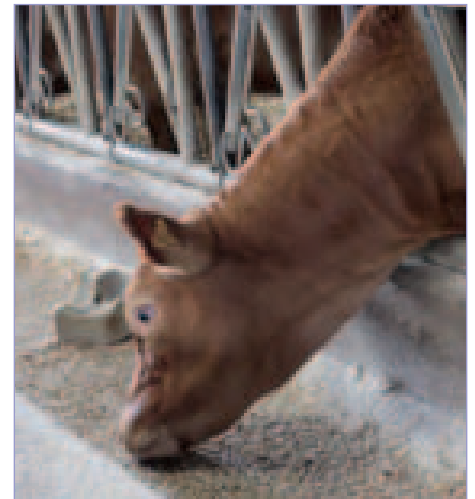
Pokud jde o chovatelský cíl, tak ten je při pohledu na zvířata i výběr býků poměrně jasný – rámcová zvířata s velmi dobrým osvětlením a končetinami, výborným utvářením pánve a výraznými mateřskými vlastnostmi.

□ Několik dospělých býků jsme si na pastvině farmy GAEC Lebourg mohli prohlédnout pěkně z blízka... a jim to bylo naprosto jedno

□ „Steakové“ krávy připravované na aukci na chovu GAEC Desassure

□ Speciální směs jádra zvířatům z GAEC Desassure očividně chutná

Na jejich farmě se narodil již zmiňovaný býk Illustre RR VS, který působil v chovu GAEC Desassure, jehož potomstvo je nejenom velmi pěkného rámce a osvalení, ale také dobrého temperamentu. Další býci, kteří byli v souvislosti s chovem manželů Courtitaratových jmenováni, a to Alpaga RJ, Napalm RR VS a Jeudi RR VS, byli pořízeni v Lanaud a vyznačovali se opět výrazným rámcem, dobrým osvalením a velmi dobrým utvářením pánve. Pokud jde o inseminace, tak ta je využívána u všech jalovic, které jsou navíc zapouštěny výhradně dávkami bezrohých býků. Připouštění je organizováno tak, aby se dvě třetiny plemenic otelily na podzim (od září do listopadu) a zbývající třetina do konce března. I tito chovatelé mají zvířata přes léto na pastvinách a přes zimu v otevřených stájích, kde jsou krmena senáží a senem v *ad libitum* množství.

Pokud jde o prodeje, tak v loňském roce šlo z chovu na jatky 25 krav v průměrném věku 8 let (542 kg JUT, 5,30 euro/kg), tři tříleté jalovice (485 kg JUT a 5,10 euro/kg), šest 18měsíčních býků (504 kg JUT a 5,0 euro/kg). Jejich specialitou je výkrm jalovic v kategorii Génisse de Lyon, pro které je podmínkou, aby byly poráženy ve věku 18-24 měsíců a hmotnosti 425-500 kg. Jako zástav prodali 37 býčků (390 kg a 3,40 euro/kg) a do plemnitby šlo 17 býčků.

A tím skončila část věnovaná poznávání a srovnávání výsledků chovatelské a šlechtitelské práce.

Další den už nás čekal přesun na výstaviště v Clermont-Ferrand a celý den na veletrhu Sommet de l'élevage.

Sommet de l'élevage

Sommet de l'élevage je veletrhem, který se v Clermont-Ferrand konal již po 32. a se mohli těšit nejenom na to nejnovější ze světa zemědělské techniky, technologií, výživy a zdraví hospodářských zvířat, ale také obdivovat rozmanité kolekce masného a dojeného skotu, ovcí, koní a dalších zvířat.

Jelikož se jedná o mimořádně oblíbenou událost, vyplatí se k výstavišti Cournon d'Auvergne zamířit s dostatečným předstihem, protože kolony těšících se návštěvníků bývají velice dlouhé a ani letošní ročník nebyl výjimkou – jak uvedli pořadatelé v tiskové zprávě: Letos branami prošlo přibližně 115 tisíc odborných návštěvníků z mnoha zemí, aby si prohlédli expozice bezmála sedmnácti stovek vystavovatelů

a zhruba dvě tisícovky zvířat. Prohlédnout si vše za jeden den bylo vskutku náročné, a to nejenom co do počtu kroků.

Rozmanité expozice

Kdo se chtěl podívat na všechna vystavená zvířata, ten se hodně nachodil „Hlavní část“ byla ustájena v hale číslo 3 sousedící s halou Zénith, ve které probíhal hlavní program – národní šampionát plemene limousine. Ale krom toho, že byly ve „trojce“ ustájeny skupiny masného skotu, tak tu probíhaly i soutěžní přehlídky či komentované prezentace těch plemen, která tu letos byla tak trochu „na okraji zájmu“. Ať už šlo o tradiční krémově bílé charolais, které patří v České republice nejpočetnějším masným plemenům, impozantní salers, rámcové rouge de prés, ukázkově osvalené parthenaise či další masná plemena, z nichž si již řada našla cestu i k českým a slovenským chovatelům. Ze zahraničních plemen tu

□ Pascal Courtitarat a plemeniči, kteří se přítomností skupiny cizinců nenechali ani v nejmenším vyvést z rovnováhy

byly k vidění velmi pěkné kolekce aberdeen angusů, belgických modrobílých či herefordů. Ale tím výčet plemen skotu, a to ani těch masných, zdaleka nekončil. A kdo se vydal na druhou stranu výstaviště, dostal se k halám, v nichž našla střechu nad hlavou a prostor pro prezentaci světoznámá i méně známá plemena dojeného skotu, ale také ovcí nebo třeba ukázky práce ovčáckých psů.

Limousine v hlavní roli

Jak již bylo zmíněno, tak letošní ročník „patřil“ plemeni limousine, především jeho národnímu šampionátu „Concours National Limousin“ a prestižní aukci plemenných jalovic a býků „Grand Cru“. V hale Zénith se divákům z celého světa představily přes čtyři stovky jalovic, krav i býků z více než 180 chovů z celé Francie. Nelze se tedy divit, že hodnocení jednotlivých kategorií muselo být rozděleno do čtyř dnů. Avšak díky moderním technologiím se mohli diváci zúčastnit boje o tituly, aniž by museli strávit na výstavišti všechny čtyři dny. Průběh jednotlivých soutěží bylo možné sledovat nejenom na místě samotném, tedy z hlediště v hale Zénith, ale také online – ať už v přímém přenosu nebo později ze záznamu. Mimochodem, videa jsou na YouTube stále dostupná (nebo aspoň v době psaní tohoto textu ještě byla), takže se na ně můžete v případě zájmu také podívat.

Jelikož je limousine jedním z nejoblíbenějších a světově rozšířeným plemenem dokázali diváci

hlediště zaplnit nejenom při hodnocení „jednotlivců“, ale též při soutěži regionů „Challenge interrégional“, která uzavírala čtvrté soutěžní program. Představeno bylo šest skupin plemenů a plemenic vybraných tak, aby co nejlépe reprezentovaly vyrovnanost chovů z dané oblasti. Nejlepší skupinu předvedli chovatelé z regionu Haute-Vienne, jejichž kolekce byla složena z ukázkově vyrovnaných, harmonických zvířat, která nesla typické znaky plemene – výborné osvalení a perfektní utváření zad i končetin. Obdivuhodný byl i klid zvířat v předvádění, a to jak při příchodu, tak po celou dobu hodnocení. Inu, výsledky přísné selekce na povahu se nedaly ani tady přehlédnout.

Účast na aukci

Na úplném závěru dne dostali příležitost i ti, kteří se chtěli nejenom kochat pohledem na krásná zvířata, ale přijeli na Sommet s úmyslem pořídit si posilu do svého chovu a zabojevat o jalovici či býčka v aukci „Grand Cru“, kterou pořádala společnost Interlim Génétique Service. Přihazovat bylo možné tradičně – přímo v hale Zénith – nebo se aukce zúčastnit online. Prodáno bylo všech 24 nabízených zvířat. O ně-

teré byl zájem vskutku velký, a tak se např. bezrohý býček **Tempo P** po otci Magnum PGD RR VS z chovu GAEC Houdmon prodal za částku 17 100 euro a v následujících letech bude působit minimálně v sedmi francouzských chovech. Nejvyšší cenu (8200 euro) za jalovici zaplatil německý Limousinzucht Maier za **Tigresse** po otci Nuage RR VS z chovu GAEC Des 2 Valles Oster. Také čeští chovatelé se chopili příležitosti a výsledkem bylo, že čtyři jalovici a jeden býček budou působit v českých chovech – býk **Titus** (o. Pegase Espoir) z chovu SA Domaine des Etoiles, bezrohá jalovice **Tempete P** (o. Rhinoceros) z chovu GAEC Beauchene, jalovice **Totente** (o. Prince MN RR VS) z chovu GAEC Delage, jalovice **Taiga** (o. Nilson RJ) z chovu EARL de la Favoliere a bezrohá jalovice **Tenebre P** (o. Panda PO) z chovu GAEC Martin les Mignots.

Po aukci už následovalo jen krátké společenské setkání, kdy se při sklence vína probraly nejen celkové dojmy, nové zkušenosti a další plány. Pak už nás čekala jen dlouhá cesta k domovům, která sice bývá hodně únavná, ale kvůli tomu zážitku ji určitě stojí za to absolvovat. Však řada z nás už několikrát pronesla: „Tohle už víckrát ne!“ když jsme se snažili protáhnout zdřevnělé končetiny. Přesto jsme se na Sommet spojený s návštěvami farem vydali již několikrát. A věřím, že se ještě párkrát potkáme! Tak zase někdy na shledanou!

Označování dobrých životních podmínek skotu při uvádění potravin na trh v Evropské unii

Ing. Kamila Novotná Kružíková,
Ph.D., MVDr. Petra Mačáková,
Ph.D., Veterinární univerzita Brno
– Fakulta veterinární hygieny
a ekologie

Informace o potravinách při uvádění potravin na trh se řídí nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům. Legislativně není vymezena povinnost uvádět, za jakých podmínek byla zvířata chována, pokud se nejedná o chov v ekologickém zemědělství. V současné době některé státy Evropské unie již na obalu potravin uvádějí loga welfare nad rámec evropské legislativy, např. v Dánsku značka „Better Animal Welfare“ označuje úroveň welfare zvířat v masných výrobcích. Ve spojených státech amerických existuje několik stupňů pro označení životních podmínek zvířat, od nejvyšší značky „Animal welfare approved“, přes „American Humane Certified“ po „Certified Humane“ nejrozšířenější certifikaci označující alespoň vyšší welfare než průmyslové standardy. Evropská komise se nyní zabývá harmonizací legislativy uvádění dobrých životních podmínek zvířat na obalu potravin s několika cíli, k nimž patří např. zlepšení životních podmínek zvířat či podpora chovatelů a výrobců potravin, kteří dodržují vyšší normy pro dobré životní podmínky zvířat, než jsou ty minimální stanovené platnou evropskou legislativou.

Úvod

Veřejné mínění spojuje dobré životní podmínky hospodářských zvířat s hodnotami týkajícími se zdraví, kvalitou potravin, etickým přístupem ke zvířatům a ochranou životního prostředí a klimatu. Podle Zwolińske a Żakowské-Biermansové (2021) jsou nejvhodnější formou komunikace o úrovni dobrých životních podmínek hospodářských zvířat mezi spotřebiteli štítky/značky/loga,

kteří by měly být umístěny na potravině. Z těch by mohl spotřebitel jednoznačně poznat úroveň welfare potravinových zvířat. V současné době je jedinou povinností v Evropské unii označovat ekologický způsob chovu, pokud je skot chovaný v souladu s požadavky ekologického zemědělství.

Cílem příspěvku je vymezit současnou legislativu v oblasti dobrých životních podmínek zvířat a označování potravin, shrnout současné aktivity Evropské unie okolo označování welfare na potravinách a uvést značky, které používají některé země k označování welfare skotu na potravinách.

Welfare

Dobré životní podmínky zvířat, pohoda zvířat či welfare se rozumí obecně stav fyzického a psychického zdraví zvířete žijícího v souladu se svým prostře-

dím Broom (1988). Welfare zvířat zahrnuje jak fyzickou zdatnost, tak i pocit spokojenosti, což je mnohem více než pouhé vyloučení utrpení. Hlavní zásady, jak zajistit zvířatům život v podmínkách welfare, byly formulovány britskou radou pro ochranu hospodářských zvířat (Farm Animal Welfare Committee – FAWC, v roce 2019 byla přejmenována na Animal welfare committee – AWC). Tato koncepce je označována jako pět svobod (tab. 1).

K dobrým životním podmínkám zvířat přispívá řada evropských předpisů pro oblasti chovu zvířat a jejich ochrany. Legislativně jsou vymezeny minimální standardy pro hospodářská zvířata či podmínky během přepravy a při porážení zvířat. Tyto požadavky jsou zakotveny v několika právních předpisech.

Dobré životní podmínky zvířat nejen přispívají k jejich pohodě,

Tabulka č. 1: Pět svobod podle britské rady pro ochranu hospodářských zvířat (Webster, 1999)

svoboda od žízně, hladu a podvýživy	bezproblémový přístup k čerstvé vodě a krmivu dostačujícímu k zachování plného zdraví a síly
svoboda od nepohodlí	poskytnutím vhodného prostředí včetně přístřeší a pohodlného místa k odpočinku
svoboda od bolesti, zranění a nemoci	pomocí prevence nebo rychlé diagnózy a léčení
svoboda uskutečnit normální chování	poskytnutím dostatečného prostoru, vhodného vybavení a společnosti zvířat téhož druhu
svoboda od strachu a úzkosti	zabezpečením podmínek, jež vylučují mentální strádání

ale také mají pozitivní dopad na kvalitu potravin, zdraví lidí a životní prostředí. V Evropské unii se spotřebitelé stále více zajímají o to, jak jsou zvířata chována a jak je jejich životní prostředí chráněno. Je důležité, aby potraviny živočišného původu nesly informace o tom, jak bylo se zvířaty zacházeno a jaké normy byly dodržovány. V květnu roku 2020 v této oblasti Evropská komise (2020) v rámci strategie „Farm to Fork“ rozhodla o revizi legislativy do konce roku 2023 s cílem aktualizovat pravidla EU pro oblast dobrých životních podmínek zvířat s cílem posílit úlohu nejnovějších vědecky podložených analýz, rozšířit oblast působnosti a usnadnit jejich prosazování, což by mělo obecně zvýšit úroveň životních podmínek zvířat v Evropské unii.

Označování potravin

Jedním z cílů potravinového práva je chránit zájmy spotřebitelů a poskytovat spotřebitelům základ, který jim umožní vybírat se znalostí věci potraviny, které konzumují. Jeho cílem je rovněž zabránit podvodným nebo klamavým praktikám, falšování potravin a zabránit jakýmkoli jiným praktikám, které mohou spotřebitele uvést v omyl (nařízení Evropského Parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002). Poskytování informací o potravinách spotřebitelům je tedy důležitým nástrojem, prostřednictvím kterého spotřebitelé získávají informace o potravinách a oceňují vlastnosti potravin. Údaje na obalu potraviny bývají rozhodujícím faktorem pro nákup potraviny. Povinnost uvádět některé informace o potravinách na obalu výrobku je legislativně zakotvena od 13. 12. 2014 v nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 1169/2011 (EU) o poskytování informací o potravinách spotřebitelům, kdy údaje na potravině by neměli být zavádějící, měly by být jasné a srozumitelné. Další povinné údaje na potravinách vyplývají z platné evropské a národní legislativy zejména zákona o potravinách a jeho komoditních vyhlášek. Z evropské

legislativy se jedná o povinnosti označovat původ zvířat pro maso hovězí dle nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1760/2000 a uvádět některé povinné údaje podle nařízení o společné organizaci trhů (nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013).

V Evropské unii nejsou tvrzení o dobrých životních podmínkách hospodářských zvířat regulována, pokud se nejedná o chov podle zásad pro ekologické zemědělství v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/848. Tímto nařízením se zajišťuje pohodlí zvířat a jejich dobré životní podmínky a specifické potřeby v závislosti na druhu, plemeni a věku zvířat. Pozornost se soustřeďuje na etologické potřeby zvířat a na zajištění dobrých životních podmínek zvířat ve smyslu dostatečného prostoru, aby zvířata mohla zaujímat všechny přirozené polohy a provádět přirozené pohyby, přičemž u žádného druhu hospodářských zvířat se nepovoluje používat klece, boxy a etážové plošiny. Dobré životní podmínky zvířat jsou specifikovány v příloze II Podrobná pravidla produkce. Produkty pocházející z ekologického zemědělství se v češtině označují jako „ekologické“ a „biologické“ („eko“ a „bio“), v anglickém jazyce se označuje jako „organic“. Samotné logo Evropské unie pro ekologickou produkci je ve formě grafického symbolu označovaného také jako „eurolist“ (obr. 1). K samotnému logu se pak připojuje číselný kód certifikující organizace, který obsahuje ISO kód země, kde jsou kontroly prováděny.

V České republice upravuje v návaznosti na přímo použitelný výše uvedený předpis Evropské unie zákon č. 242/2000 o ekologickém zemědělství podmínky hospodaření v ekologickém zemědělství a k němu se vztahující certifikaci a označování bioproduktů, biopotravin a ostatních bioproduktů, a dále výkon kontroly a dozoru nad dodržováním povinností s tím spojených. Dle

Obrázek č. 1: Logo Evropské unie pro ekologickou produkci („eurolist“) a české logo „biozebra“

Zdroj: na základě nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/848 a vyhlášky č. 16/2006 Sb. upraveno autory

vyhlášky č. 16/2006 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o ekologickém zemědělství se produkty ekologického zemědělství označují zelenobílým znakem BIO, který je znám pod pojmem „biozebra“ (obr. č. 1) a lze takto označit produkty získané v souladu s výše uvedeným evropským nařízením o ekologickém zemědělství.

Logo welfare na potravinách?

V současné době logo welfare neboli označování dobrých životních podmínek zvířat na potravinách neexistuje. V rámci strategie „Farm to fork“ Rada Evropské unie oznámila, že zváží možnosti pro vyznačování údajů o dobrých životních podmínkách zvířat, aby se informace o těchto hodnotách lépe šířily v potravinovém řetězci. Rada v závěrech vyzvala Komisi, aby posoudila dopad regulačního rámce Evropské unie stanovujícího kritéria pro systém označování dobrých životních podmínek zvířat. Komise tedy zřídila pracovní podskupinu, která pomáhá Komisi se shromažďováním údajů o předchozích zkušenostech s označováním welfare na potravinách. Výsledkem několika setkání pracovní podskupiny od 16. března 2022 do 25. ledna 2023 je konstatování, že Komise by měla na konci roku 2023 zveřejnit legislativní návrh nařízení o označování dobrých životních podmínek na potravinách, přičemž štítek o dobrých životních podmínkách zvířat by měl být povinný, měl by mít nastaveny přísnější kritéria welfare pro zvířata než je stávající legislativa, měl by být víceúrovňový, zahrnovat všechny fáze produkce od chovu přes přepravu až po porážku zvířat, měl by zahrnovat všechny chované druhy (včetně vodních živočichů) a povinnost tohoto označení by se mělo vztahovat i na dovážené produkty.

Federace veterinárních lékařů Evropy (Federation of veterinarians of Europe (FVE)) navrhuje jako jednu z věcí, aby se celoevropské označení dobrých životních podmínek zvířat zaměřilo na vytvoření jednotné konzistentní značky Evropské unie pro harmonizaci norem pro dobré životní podmínky zvířat napříč členskými zeměmi jako spolehlivý zdroj pro informovanou volbu spotřebitelů v Evropské unii a současně snížit zmatek způsobený množstvím značek, které jsou v současnosti na trhu. Dále navrhuje informovat spotřebitele v maloobchodních i stravovacích zařízeních o standardech dobrých životních podmínek zvířat během jejich života, tzn. za kterých bylo zvíře narozeno, chováno, přepravováno, drženo a případně poraženo, což jim umožní informovaně se rozhodnout a zároveň mít jistotu, že konkrétní dobré životní podmínky zvířat dosahují daných parametrů (FVE, 2022).

Některé evropské země už systém označování dobrých životních podmínek na potravinách mají nastavený, a to buď národní legislativou nebo privátními značkami dané země. Např. v Dánsku mají označení Bedre Dyrevelfaerd (do češtiny přeložené jako „Lepší životní podmínky zvířat“). Cílem značky je vytvořit lepší životní podmínky zvířat pro více dánských prasat, kuřat a krav. Toho je dosaženo prostřednictvím zvýšené poptávky spotřebitelů po masných a mléčných výrobcích vyrobených s mimořádným zaměřením na dobré životní podmínky zvířat. Počet tmavě zeleně vybarvených srdcí na logu značky označuje úroveň welfare (čím více vybarvených srdcí, tím lepší životní podmínky zvířat).

Podobný systém třech úrovní Beter Leven (v překladu „Lepší život“) mají i v Nizozemsku, kde počet žlutých hvězdiček na logu značky znázorňuje tři úrovně welfare, kdy třetí úroveň odpovídá kritériím welfare zvířat ekologického zemědělství. Systém Beter Leven rozlišuje požadavky masný

skot, telata a dojnice a další zvířata (prasata, brojler, nosnice, krůty a králíky). Protože prasata, krávy a drůbež vykazují odlišné přirozené chování a mají různé potřeby, jsou požadavky vždy přizpůsobeny danému druhu zvířete.

Španělské produkty z hovězího masa mohou nést označení Bienstar Animal Certificado Welfair™. Tato certifikace zaručuje spotřebiteli, že zvířata žila a byla poražena za eticky odpovídajících welfare podmínek v souladu s protokoly stanovenými v projektech European Welfare Quality a AWIN (Ukazatele dobrých životních podmínek zvířat). U každého druhu zvířat (tato značka je i pro ostatní druhy zvířat) jsou hodnoceny čtyři základní principy, na kterých je založen welfare zvířat. Jedná se o dobrou výživu, dobré umístění, dobrý zdravotní stav a chování typické pro povahu každého druhu, včetně správného emočního stavu.

Obrázek č. 2: Označení Bedre Dyrevelfaerd v Dánsku, Beter Leven v Nizozemsku a Welfair™ ve Španělsku

V Polsku je známé označení QMP pro hovězí maso. V systému QMP je pozornost soustředěna na péči o kvalitu potravin podpořenou předpoklady dobrých životních podmínek zvířat, bezpečnost potravin, správnou zemědělskou praxi a správnou výrobní praxi, která je ověřována certifikačními orgány.

Obrázek č. 3: Systémy kvality v Polsku

V Dánsku mezinárodní potravinářská společnost prodává bio maso a maso ze zvířat z volného výběhu a své produkty označuje značkou Friland, tato společnost společně s dánskou společností pro ochranu zvířat vyvinuli kodex, který zajišťuje, že přirozené chování a potřeby zvířat jsou v co nej-

větší míře zohledňovány. Ve Francii se můžeme setkat s výrobky označenými značkou Label Rouge. Předpokladem pro získání tohoto označení jsou přísné podmínky na chov a krmivo, které musí být té nejvyšší kvality.

Obrázek č. 4: Systémy kvality v Dánsku a Francii

Německá meziodvětvová aliance masného průmyslu má za cíl podporovat lepší životní podmínky zvířat v chovu zvířat a také v chovech skotu a postupné zlepšování konvenčního zemědělství, a to pod značkou Initiative Tierwohl. Podmínky chovu, konkrétně typ ustájení, označuje německá privátní značka Haltungssystem. Číselné označení ukazuje, jak byla chována zvířata, ze kterých maso pochází. Na základě klasifikace typu ustájení od 1 do 4 ukazuje stupeň welfare zvířat, a to od úrovně 1 stájového ustájení po úroveň 4 prémium. Díky tomu může spotřebitel snáze porozumět podmínkám, za kterých byla zvířata chována, a to jak pro skot, tak pro ostatní druhy zvířat (prasata, drůbež, kachny pekinské a králíci).

Obrázek č. 5: Systémy kvality v Německu

Své certifikace a přísné standardy mají i britské potraviny. Potraviny s označením Red Tractor byly podle certifikací zodpovědně získány, bezpečně vyrobeny a pocházejí z plodin a zvířat, o které bylo dobře postaráno.

Obrázek č. 6: Systémy kvality ve Velké Británii

V spojených státech amerických mají značek s označením welfare na potravinách hned

několik. Jedná se např. o Animal Welfare Approved (AWP), certified Humane (CH) a Animal Welfare Certified (AWC). Tyto značky mají rozdílnou úroveň podmínek welfare. Jedny z nejvyšších požadavků dobrých životních podmínek mají certifikace AWP, kdy zvířata byla chována na pastvě nebo s venkovním přístupem.

Obrázek č. 7: Značky kvality v USA

Proč by bylo označení o dobrých životních podmínkách zvířat na potravinách užitečné?

Podle studie Evropské komise (2022) existuje několik důvodů od motivace chovatele k dodržování vyšších norem, než jsou ty minimální stanovené předpisy Evropské unie, přes poskytnutí spotřebitelům jednoduché a srozumitelné informace o tom, v jakých podmínkách byla zvířata chována až po podporu spravedlivé hospodářské soutěže a harmonizaci a zjednodušení pravidel v rámci Evropské unie. Označení dobrých životních podmínek zvířat neboli welfare by mohlo pomoci spotřebitelům činit informovanější a odpovědnější rozhodnutí při nákupu potravin. Označení by mohlo také zvýšit důvěru spotřebitelů v potravinový řetězec a v evropskou potravinovou politiku. Studie se také zabývá kritérii pro toto označení. Tato by měla být založena na nejnovějších vědeckých poznatcích a odborných doporučeních o welfare pro různé druhy hospodářských zvířat v různých chovatelských systémech. Kritéria by také měla být měřitelná a ověřitelná nezávislými a akreditovanými kontrolními orgány a v neposlední řadě také transparentní a srozumitelná pro všechny zúčastněné strany. Kritéria by měla být jasně komunikována prostřednictvím jednoduchého a jednotného označení na potravinách, které by poskytovalo důležité informace o tom, jak byla zvířata chována a jaký dopad má jejich chov na společnost

a planetu. Komise ve své studii doporučuje víceúrovňový systém označování včetně stanovení minimálních standardů pro každou úroveň označení, které by bylo vyšší než stávající předpisy EU o dobrých životních podmínkách zvířat. Systém by měl být transparentní, spolehlivý a měl by zvyšovat povědomí a důvěru spotřebitelů. Zároveň by měl podporovat inovace a investice. Evropský Parlament (2022) ve svém usnesení ze dne 16. února 2022 vyzval Komisi, aby navrhla harmonizovaný a povinný rámec Evropské unie se společnými požadavky pro dobrovolné označování týkající se dobrých životních podmínek zvířat, který bude vycházet z pravidel Evropské unie.

Závěr

Označení dobrých životních podmínek na potravinách v EU není zatím povinné. Některé státy welfare zvířat na potravinách označují svými systémy, jiné státy žádný systém označování nemají. Označení dobrých životních podmínek zvířat na potravinách může přinést celou řadu výhod zejména pro zvířata samotná, ale i pro spotřebitele, chovatele, výrobce i společnost jako celek. Evropská komise byla vyzvána Evropským parlamentem v roce

2022, aby navrhla harmonizovaný a povinný rámec Evropské unie se společnými požadavky pro dobrovolné označování týkající se dobrých životních podmínek zvířat, který bude vycházet z pravidel Evropské unie a aby zavedla politiku na ochranu evropského chovu hospodářských zvířat tím, že zakáže dovoz hospodářských zvířat nebo masa, které nesplňují evropské normy v oblasti dobrých životních podmínek zvířat do Evropské unie.

Seznam použité literatury je dostupný u autorek textu.

Kontaktní adresa

Ing. Kamila Novotná Kružíková, Ph.D., Veterinární univerzita Brno, Fakulta veterinární hygieny a ekologie, Ústav ochrany a welfare zvířat a veřejného veterinárního lékařství, Palackého tř. 1946/1, 612 42 Brno, e-mail: novotnak@vfu.cz

MVDr. Petra Mačáková, Ph.D., Veterinární univerzita Brno, Fakulta veterinární hygieny a ekologie, Ústav ochrany a welfare zvířat a veřejného veterinárního lékařství, Palackého tř. 1946/1, 612 42 Brno, e-mail: macakova@vfu.cz

Dopřejte telatům ten nejlepší start! Pozor na bovinní koronavirus

MVDr. Leona Pekáříková, MSD
Animal Health, Regional Technical
Service Manager Ruminants,
Central Europe Region

V dalším článku z cyklu „Dopřejte telatům ten nejlepší start!“ se zaměříme na problematiku binného koronaviru.

Respirační syndrom skotu (BRD) je jedním z nejběžnějších onemocnění telat starších jednoho měsíce. Dopad BRD na zdraví zvířat a na ekonomiku chovu je významný kvůli ztrátám spojeným s mortalitou, léčbou, případně likvidací uhynulých zvířat a také se zhoršením reprodukčních i produkčních ukazatelů.

Nikdo nechce vidět ve svém chovu telata, která kašlou a z nosu jim vytéká hlen, a jež jsou bez energie a chuti k příjmu krmiva. Očividné potíže s dýcháním často vedou ke stavu, kdy telata ulehnou a v nejhorším případě už nevstanou a je jasné, že jejich šance na přežití je mizivá nebo nulová. Pohled na mrtvá telata v kafilerních boxech je pak žalostný.

Nejúčinnějším způsobem, jak tato telata zachránit a minimalizovat finanční ztráty, je provedení **včasné diagnostiky**. Toho lze dosáhnout důkladným sledováním klinických příznaků, laboratorním vyšetřením patogenů a stanovením jejich citlivosti na antibiotika nebo ultrazvukovým vyšetřením plic, které se v poslední době používá stále častěji.

O původcích respiračního onemocnění již bylo napsáno mnoho. Patří mezi ně patogeny, jako je parainfluenza (PI3), bovinní respiratorní syncytiální virus (BRSV), virus infekční bovinní rhinotracheitidy (IBR), *Mannheimia haemolytica*, *Pasteurella multocida*, *Histophilus somni* nebo *Mycoplasma bovis*. Běžná je také interakce s virem bovinní virové diarey

□ Klinické příznaky respiračního onemocnění – výtok z nosu (foto: Laura Elvira)

(BVD), přičemž je známo, že přítomnost BVD ve stádě zvyšuje výskyt BRD.

V posledních letech se o respiračním onemocnění stále častěji diskutuje v souvislosti s bovinním koronavirem (BCoV). BCoV se velmi často vyskytuje v nazálních výtěrech nebo ve vzorcích bronchoalveolární laváže (BAL). Nové publikace se zaměřují na prevalenci BCoV a jeho roli při rozvoji BRD. Dopad koronaviru je dobře znám a je popsán v kontextu neonatálních průjmů telat nebo zimní úplavice (angl. *winter dysentery*) u dospělých krav. Abychom však plně pochopili všechny možné důsledky role koronaviru při rozvoji respiračního syndromu skotu, musíme tuto problematiku prozkoumat do větší hloubky.

Nové poznatky ukazují, že koronavirus je v respiračních cestách nacházen daleko častěji, než bychom očekávali. V chovech mléčného skotu byla v letech 2021–2022 prováděna rozsáhlá studie, do které se zapojilo 17 evropských zemí, včetně České republiky a Slovenska. U 100 %

stád byly zjištěny v krvi protilátky proti koronaviru. V 73 % stád byl potvrzen výskyt koronaviru v nosních výtěrech.

U masného skotu takto rozsáhlá studie prozatím provedena nebyla. Ale podívejme se, jak vypadaly výsledky vyšetření z SVÚ Jihlava v letech 2016–2023, kde byly vyšetřovány vzorky bronchoalveolární laváže („výplach z plic“) nejen od zvířat z mléčných chovů, ale také z chovů masného skotu v České republice za spolupráce s naší firmou MSD Animal Health.

Vzorky z 37 farem byly vyšetřovány v laboratoři pomocí speciálního setu určeného pro screening respiračních patogenů u skotu za použití metody RT-PCR vyvinuté pro průkaz virů. Tímto způsobem bylo možné detekovat 7 i více patogenů, v našem případě přítomnost virů BRSV, PI3, koronavirů, bakterií *Mannheimia haemolytica*, *Pasteurella multocida*, *Histophilus somni* a zárodku *Mycoplasma bovis*. Velkou výhodou zmiňované diagnostiky je to, že zajistí chovateli nejen komplexní pře-

hled o patogenech v chovu, ale také, ve srovnání s individuálním vyšetřením každého patogenu, šetří farmám peníze.

Ve výsledcích vidíme, že koronavirus v respiračním aparátu byl při tomto vyšetření detekován na 65 % farem (pozitivní záchyt koronaviru na 24 farmách z 37 monitorovaných farem). Nejčastějším patogenem, který se spolupodílel na rozvoji onemocnění, byla bakterie *Pasteurella multocida*, jež byla diagnostikována na 33 farmách. *Pasteurella multocida* způsobuje často závažné sekundární infekce, jejichž důsledkem bývá rozsáhlé poškození plicní tkáně.

Uvedená data ukazují na význam **bovinního koronaviru a na jeho zřejmý dopad na respirační systém**, který veterináři i chovatelé často podceňují. Je to ze dvou hlavních důvodů. Když se řekne bovinní koronavirus, mnozí z nás si představí nejmenší telata vykazující příznaky, jako je průjem, horečka, inapetence a dehydratace, či uhynulá telata v důsledku závažného průjmového onemocnění. BCoV většinou nepovažujeme za významný faktor rozvoje respirační infekce a ani si jej příliš nespojujeme s tzv. přepravní horečkou (angl. *shipping fever*) u výkrmových zvířat.

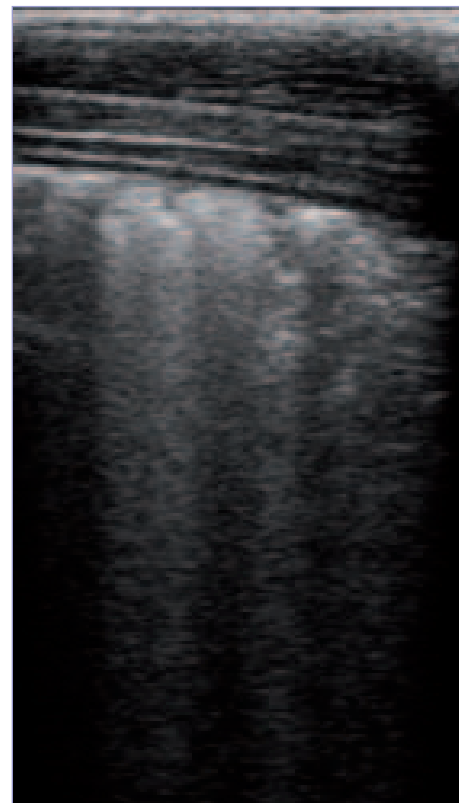
Často si **respirační koronavirus nespojujeme ani se zhoršenou užitkovostí stáda**, i když jedním z ukazatelů důležitým pro chovatele masného skotu je například

horší průměrný denní přírůstek. To je také důvod, proč standardně při respiračním onemocnění nepožadujeme od laboratorů při vyšetření vzorků z dýchacích cest vyšetření na bovinní koronavirus.

Zaměříme se na samotný bovinní koronavirus a na téma přenosu viru a jeho dopadu na zdraví zvířat. Je známo, že virus se šíří fekálně-orální cestou a nosním sekretem. Víme však, jak dlouho může virus přežít v prostředí? Nebo jak dlouho je infekční? Vědecké publikace potvrdily, že vysoká virová nálož koronaviru na površích představuje významné riziko nepřímého přenosu mezi stády, a to až 24 hodin po expozici, což je dlouhá doba. Bovinní koronavirus se může snadno přenést prostřednictvím kontaminovaných předmětů, jako jsou například stetoskop nebo gumové holínky.

Zapomenout nesmíme ani na **asymptomatická zvířata** (přenašeče). I když nevykazují klinické příznaky, vylučují virus a stávají se tak zdrojem infekce novorozenečných telat a jiných vnímavých jedinců v chovu. Řadu nemocných zvířat navíc vůbec neodhalíme. Veterináři v evropských zemích, kteří provádějí ultrazvukové vyšetření hrudníku telat, velmi dobře ví, že i zvířata, která vypadají na první pohled zdravě, mívají často plicní léze ohrožující jejich budoucnost.

Téma **šíření viru** vyvolává celou řadu otázek. Pokud se nám na

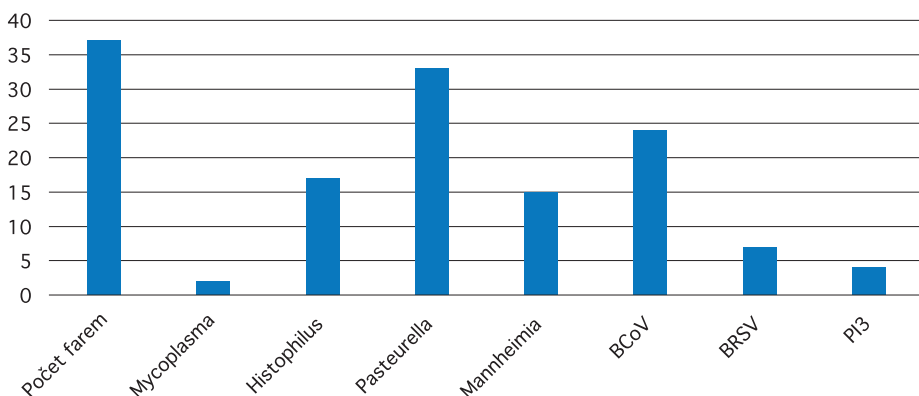

□ Tele – Ultrazvukový snímek postižené plíce (nefunkční tkáň)

tyto otázky podaří najít odpovědi, získáme mimořádně užitečné informace. Probíhá v chovu aktivní infekce bovinním koronavirem? Pokud ne, jak vysoké je riziko, že se infekce do chovu dostane z jiného zdroje? Jak komplexní a účinný je náš systém biosecurity? Mají na farmu přístup další osoby a vozidla? Dodržuje se pravidlo, že osoby pracující v chovu se převlékají, přezouvají a používají rukavice? Víme, zda u nás nepracují lidé, kteří chovají skot ve svých domovech, což může být dalším potenciálním zdrojem nákazy? Pokud se po odeslání vzorku do laboratoře zjistí přítomnost bovinního koronaviru, která věková kategorie zvířat na farmě je nejvíce ohrožena? Jak je možné zabránit přenosu bovinního koronaviru mezi různými kategoriemi zvířat v rámci chovu? A takto bychom se mohli ptát stále dál a dál.

Jak se bovinní koronavirus chová poté, co se dostane do těla zvířete? Omezuje tvorbu hlenu v dýchacích cestách, mění jeho konzistenci a poškozuje řasinky, jež jsou součástí tzv. mukociliárního aparátu. Přirozenou funkci

Graf č. 1: Prevalence respiračních patogenů v chovech mléčného i masného skotu v letech 2016–2023, které byly vyšetřeny metodou RT-PCR v SVÚ Jihlava za spolupráce s firmou MSD Animal Health.

hleny je zachytit nečistoty a patogeny. Pohybující se řasinky mají za úkol posouvat hlen směrem ven z těla zvířete. Hlen je následně vykašlán, pozřen nebo vyloučen spolu s nasálními sekrety. Pokud je hlen řídký a je ho málo, nedokáže efektivně nečistoty a patogeny zachytit a poškozené řasinky ztrácejí schopnost posouvat hlen ven z těla zvířete. Tím je narušena první obranná linie a postižení jedinci jsou zranitelnější vůči dalším patogenům BRD. Poškozené buňky produkující hlen a řasinky potřebují čas k obnově. Důsledkem je dlouhodobé narušení slizniční imunity v horních cestách dýchacích.

Víme, že bovinní koronavirus je tzv. pneumoenterální virus, který infikuje horní i dolní cesty dýchací, plíce i střeva a vyvolává u zvířat onemocnění.

V tabulce níže naleznete další informace související s dynamikou rozvoje onemocnění, vylučováním viru a informací, po jak dlouhé době můžete v krvi nalézt protilátky po prodělání nemoci. Alarmující je délka vylučování viru, a to až 28–35 dní. Pokud zvíře onemocní, může vylučovat virus do prostředí 4 až 5 týdnů a být tak nebezpečné pro své okolí. A to je už pádný důvod, proč investovat do prevence.

Jsou tu i další důvody, proč chránit zvířata proti koronaviru. Nemocná zvířata mohou uhynout nebo je nutné je léčit, což znamená další přímé výdaje negativně ovlivňující ekonomiku farmy. Diskutabilní je také používání antibiotik, která jsou často

používána jako první linie léčby BRD, avšak na léčbu virů jsou zcela neúčinná. Léčba koronaviru antibiotiky je sotva obhajitelná v moderním světě, který dbá na zodpovědné používání těchto účinných látek a na produkci zdravých potravin.

Prioritou je zabránit patogenům BRD, aby se dostaly do chovů skotu, a minimalizovat tak riziko zhoršení zdraví a užitkovosti zvířat v dospělosti!

Jaké jsou tedy možnosti ochrany zvířat a boje proti bovinnímu koronaviru?

Například v Norsku byl zahájen program eradikace koronaviru na úrovni stád s cílem zabezpečit zdraví hospodářských zvířat. Chovatelé a veterinární lékaři se snaží BCoV eradikovat pomocí dobrovolných programů, které realizuje místní odvětví chovu skotu. Základním principem programu je klasifikace stád na základě testování protilátek a následná prevence zavlečení viru do chovů prostřednictvím zlepšování opatření biosecurity. Opatření zahrnují vnější bariéry biologické bezpečnosti stád a přísnější předpisy pro obchod se zvířaty s cílem omezit přímý a nepřímý přenos viru.

Je známo, že Norové odvádějí skvělou práci. Avšak v našem regionu jsou mnohdy mnohasethlavá stáda, která vyžadují nejvyšší úroveň řízení a biologické bezpečnosti. Při tomto způsobu chovu je biosekurita pouze jedním z účinných způsobů ochrany farem. Situaci ve střední Evropě dále komplikuje nedostatek zodpovědných a dobře proškolených

pracovníků, kteří by byli ochotni pracovat v zemědělství, a tak často i nejlepší opatření mohou ztroskotat na lidské chybě. Dalším problémem je fluktuace zaměstnanců a pohyb lidí mezi různými částmi světa a napříč různými odvětvími. Vzdělávání a rozvoj zaměstnanců je jedním z nejdůležitějších úkolů současnosti, je otázkou času a vyžaduje velké úsilí. Ze zkušenosti víme, že na každé farmě se najde skulina, někdy menší, jindy větší, kterou patogeny proniknou do chovu a ohrozí zdraví skotu, a proto je nutné udržovat neustále stav bdělosti a být připraven.

Musíme hledat i další způsoby boje proti respiračnímu onemocnění skotu. Nejprve je třeba provést důkladnou analýzu chovu s přihlédnutím k jeho historii a k současnému stavu a stanovit správnou diagnózu stávající situace, která by měla zahrnovat screening bovinního koronaviru. V další fázi je třeba zavést komplexní preventivní, léčebný a vakcinační program založený na výsledcích provedené analýzy, tj. především na faktech. Vakcinace je klíčovou součástí prevence. Vysoká úroveň imunity rovná se zdravější, silnější a spokojenější zvířata. Čím jsou zvířata zdravější, tím méně jsou náchylná i k dalším onemocněním.

Jsme přesvědčeni, že standardní praxí a důležitou součástí systémů řízení chovů by měla být vakcinace matek, která zaručí ochranu telat prostřednictvím vysoce kvalitního kolostra. Používají se vakcíny vyvinuté jako preventivní nástroj proti infekcím způsobeným *Escherichia coli*, koronaviry a rotaviry. V současnosti je již dostupná i intranazální vakcína pro vakcinaci telat proti respiračnímu koronaviru, která dokáže poskytnout zvířatům komplexnější ochranu.

Tabulka č. 1: Důležitá fakta o koronaviru (Oma at al., Pratelli at al., 2021)

Inkubační doba	36–58 hodin
Vrchol vylučování viru	14 dní po infekci
Délka infekčního stádia	(Nos) – 5–18 dní (až 28 dní)
Délka pozitivita při PCR vyšetření	Nosní výtěry – 11–12 dní (až 28 dní)
	Výkaly – 17 dní (až 35 dní ve výkalech – intermitentní vylučování)
	Lymfatická tkáň – 42 dní
Nástup imunity	4 dny
Trvání imunity	Přítomnost protilátek prokázána i více než 700–1000 dní po infekci
Kašel a deprese	V době vrcholu vylučování viru

Seznam použité literatury je dostupný u autorky textu.
Interní schvalovací číslo:
CZ-BOV-231100001

Jak nahlížet na lineární hodnocení krav

Ing. Karel Šimák, Český svaz chovatelů masného skotu

O lineárním hodnocení exteriéru krav už toho bylo napsáno hodně, ale v praxi stále častěji vzbuzuje přinejmenším jisté rozpaky. O jaké rozpaky či rozpory jde? Někteří chovatelé jistě namítnou, co na tom může být rozporuplné, zda výška a váha zvířete nebo ostatních osm znaků, které jsou subjektivně hodnoceny inspektorem. U prvních dvou znaků je přesný údaj získaný vážením a měřením, následně podle hodnot jsou přepočteny body v závislosti na věku, plemeni a pořadí otelení. Na tom není nic, co by se mělo kritizovat, je to jasné, přesné a nezpochybnitelné, ale možná právě u těchto zmíněných znaků může pro chovatele vyvstat problém, který zásadně ovlivní směřování produkce jejich krav. Možná se ptáte, v jakém smyslu?

Pojďme od začátku, co je produktem šlechtění v chovu zabývající se čistokrevnou plemenitbou? Samozřejmě masné tele, z kterého možná za jistých okolností a při splnění požadovaných podmínek může být plemenný býk nebo chovná plemence. A co je základem kvalitního chovu? Každý chovatel je jistě přesvědčen, že základ jeho chovu tvoří prvotřídní plemence, ze kterých si vytvoří rodiny a díky nim si ve stádě upevní požadované znaky a vlastnosti, jichž chce u daného plemene docílit. A kde je tedy ten předpokládaný problém s lineárním hodnocením krav? Zdá se, že ten nemůže nastat, pokud chovatel nakoupil špičková zvířata a o jejich potomcích ani nemluvě, má znalosti, praktické dovednosti, využívá ve svém chovu nejnovější technologie, nejkvalitnější plemenníky, ale ne vše lze ovlivnit.

I ta nejlepší genetika zvířete nedozná plného rozvoje, když nemá odpovídající výživu. Několik předchozích let, včetně tohoto roku nám počasí jasně ukázalo, že jestli nebude dostatek srážek, nebude kvalitní pastva a ani objemná kr-

miva na zimní období. Tímto nedostatkem výrazně utrpí kondice zvířat. A ta hraje klíčovou roli při lineárním hodnocení. V období hodnocení mají krávy pod sebou telata, která dosahují věku více jak sedm měsíců a není výjimkou, že se jejich hmotnost pohybuje v rozmezí 350 až 400 kilogramů, a někdy i více.

Při souhrě okolností nastane stav, že kráva se na pastvě zraní nebo má jiný zdravotní problém a pod sebou má krásného býčka s hmotností kupříkladu 380 kilogramů. Ten bude evidentně splňovat veškeré podmínky, aby mohl být naskladněn na odchovnu plemenných býků nebo zařazen do domácího odchovu u chovatele. Ještě si představme, že zmiňovaná plemence je prvotelkou a v dané oblasti panuje dlouhotrvající sucho. Pak je logické, že všechno toto se promítne na její kondici a samozřejmě i na výsledném lineárním hodnocení, které se stane limitem či stopkou pro cestu jejího syna na OPB nebo do domácího odchovu u chovatele. Jako prvotelka má ještě šanci si hodnocení vylepšit v období, kdy bude mít třetí tele. Ale co když zmíněné okolnosti nastanou u krávy na třetím teletí? Tak jistě správně usuzujete, že je to její konec jako matky býků – plemenníků.

Pozor, ještě jí svítla malá naděje, protože metodika nám říká, že ve výjimečných případech lze udělat nové lineární hodnocení, tedy zvíře přehodnotit. Všichni jsme si zvykli na výskyt výjimek napříč plemeny,

ale teď se nám tu možná objeví i výjimečné případy, které si budou žádat výjimečná řešení...

Která kráva si zaslouží anebo nezaslouží být tím výjimečným případem? Snad geneticky nebo původově výjimečné zvíře? Možná dozrál čas si otevřít na toto téma debatu na chovatelských klubech, radách plemenných knih.

Někteří z Vás možná došli k názoru, že hlavními hybatelkami pokroku ve stádě jsou často dosti nevýrazné plemence, které nevyčnívají svým exteriérem, ale naopak kvalitou svých potomků. Naopak tu jsou i krávy, které by se směle mohly ucházet o nejvyšší tituly na výstavách, ale nepatří k nejlepším producentkám plemenného materiálu. Je tedy účelné opět na bodových limitech za osvalení při lineárním hodnocení krav? Inspektor během své práce nemá vše jasné černé nebo bílé a tam, kde se metodika dostává do slepé uličky, je na místě jistá dávka empatie, selského rozumu a možná předvídatosti. Lze konstatovat, že tím nejdůležitějším při hodnocení exteriéru je, aby hodnotitel byl hlavně spravedlivý vůči zvířeti.

Jsem přesvědčen, že někteří z Vás po přečtení těchto řádků, dojdou k závěru, to se mě netýká, já mám krávy ve výborné kondici. A hlavně, ty, které by mohly mít problém při hodnocení mají letos jalovičku. Ale co příští rok, budou mít zase jalovičku?

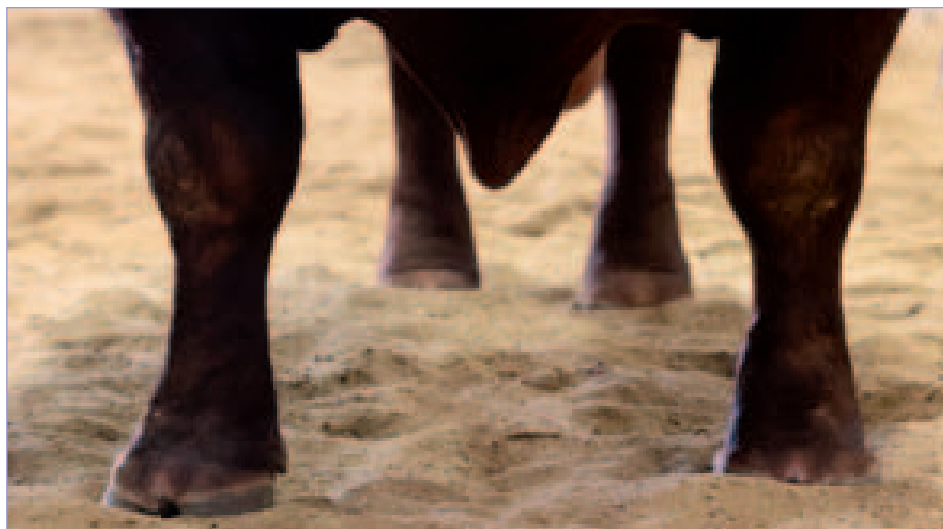
Hodnocení končetin nově součástí online plemenné knihy

Kamil Malát, Český svaz chovatelů masného skotu

Hodnocení končetin probíhá u všech plemenných býků při jejich výběru do plemenné knihy již druhým rokem (první rok v pilotním režimu). Kromě toho je odborníci svazu nově provádějí také u charolaiských plemen. Získaná data od půli listopadu už nejsou součástí jen výběrových protokolů, ale i online plemenné knihy (www.db.cschms.cz) a brzy se promítnou i do aplikace webKUMP (www.kump.cschms.cz). Databáze obsahuje nejenom vlastní hodnoty na škále 1 až 9 pro každý z pětice hodnocených znaků, ale i „semafor“, který pomáhá v rychlé orientaci, jak si daný jedinec z pohledu kvality končetin vede.

V případě grafického znázornění zjednodušeně platí: čím dále od středu, tím hůře. U většiny plemen je známka 5 považována za ideální, naopak 1 či 9 za extrémní (nežádoucí). Některá plemena jako charolais či aubrac mají za pomyslný střed známku 6. I tato skutečnost je v grafu zohledněna. Hodnocení končetin vychází ze schválené metodiky, která obsahuje podrobný popis a vysvětlení způsobu hodnocení včetně obrazové přílohy. Metodiku si lze stáhnout na webu svazu v sekci legislativa/ČSCHMS.

Databáze aktuálně čítá 4403 údajů, nejvíce provedených hodnocení je u plemene charolais (1559). Data o kvalitě končetin u importovaných plemenů budou díky odlišnému způsobu zpracování dat doplněny následně.

Hodnocení končetin aneb jaké znaky se sledují

V rámci popisu končetin se sleduje celkem 5 souhrnných znaků. Jedná se o postoj předních a zadních končetin, souhrnné ukazatele délka a úhel přední a zadní končetiny a zaúhlení pánevních končetin. Všechny sledované vlastnosti se popisují na škále od 1 do 9 bodů. Škála je upravena tak, aby postihovala biologické extrémy (hodnocené body 1 a 9) a stupně mezi nimi. Ne u každého plemene a vlastnosti je bodové hodnocení 5 ideálem, ale zpravidla to tak je.

- **Postoj předních končetin zepředu** – hodnotí se při pohledu zepředu; zpravidla několikrát, aby se eliminoval nesprávný popis, který vychází z momentálního špatného postavení zvířete. Pokud nejsou obě končetiny shodné, popisuje se vždy horší končetina. Odchytky způsobené zraněním se neberou v potaz a taková končetina nemůže být považována za horší.
- **Délka a úhel spěnky přední končetiny** – hodnotí se při pohledu zbo-

ku; jedná se o komplexní vlastnost, která zahrnuje 2 samostatné znaky. Pro popis musí dojít ke zvážení obou vlastností a jejich společnému bodovému hodnocení. Pokud nejsou obě končetiny shodné, popisuje se vždy horší končetina. Odchytky způsobené zraněním se neberou v potaz a taková končetina nemůže být považována za horší.

- **Postoj zadních končetin zezadu** – hodnotí se při pohledu zezadu; zpravidla několikrát, aby se eliminoval nesprávný popis, který vychází z momentálního špatného postavení zvířete. Pokud nejsou obě končetiny shodné, popisuje se vždy horší končetina. Odchytky způsobené zraněním se neberou v potaz a taková končetina nemůže být považována za horší.
- **Zaúhlení zadních končetin** – hodnotí se při pohledu z boku; pozorován je úhel hlezenního kloubu, celková motorika zvířat z ní vyplývající.
- **Délka a úhel spěnky zadní končetiny** – hodnotí se při pohledu z boku; jedná se o komplexní vlastnost, která zahrnuje 2 samostatné znaky. Pro popis musí dojít ke zvážení obou vlastností a jejich společnému bodovému hodnocení. Pokud nejsou obě končetiny shodné, popisuje se vždy horší končetina. Odchytky způsobené zraněním se neberou v potaz a taková končetina nemůže být považována za horší.

Náhled grafického ztvárnění hodnocení končetin v online PK:

Lineární popis končetin:			
Přední končetiny - postoj	Ppk	6	
Přední končetiny - délka a úhel spěnky	Spk	5	
Zadní končetiny - postoj	Pzk	4	
Zadní končetiny - zaúhlení	Zak	7	
Zadní končetiny - délka a úhel spěnky	Zpk	4	

Příspěvek do seriálu o plemenech skotu, která se u nás nepasou, ale mohla by se pást...

Galicijský skot (španělsky Rubia Gallega, anglicky Galician Blond) je nejvýznamnější původní španělské plemeno skotu, které pochází ze severozápadní oblasti Pyrenejského poloostrova – Galicie. Zde se tento typicky plavě zbarvený skot původně kombinované užitkovosti nepřetržitě chová už od prehistorických dob. A odtud se dnes masné plemeno také úspěšně rozšiřuje do celého světa. Počtem převyšujícím 200 tisíc plemenic Rubia Gallega představuje ve Španělsku nejpočetnější chované původní plemeno skotu a podílí se tak více než 6 % na celkové populaci chovaného skotu v zemi. Přestože původně rustikální charakter plemene, po vzoru mnoha významných evropských masných plemen, v posledních desetiletích podlehl selekci na produkční znaky, zdá se, že genetická výbava Rubia Gallega stále disponuje mimořádným potenciálem pro kulinářské využití. To dokazuje stále se zvyšující celosvětový zájem zážitkové gastronomie o maso plemene Rubia Gallega.

Rubia Gallega

Historie a formování plemene

Galicijský skot, jak již bylo uvedeno, je původním plemenem a formovalo se již v prehistorickém období, kdy Keltské kmeny osidlující území Galicie křížili za účelem zvýšení mléčné užitkovosti původní plemena *Bos primigenius* s dovezeným převážně mléčným skotem z území Francie. Je blízké příbuzné se skotem Minhota, které se nachází v Portugalsku (Minhota je geneticky příbuzné plemeno k Ramo Grande na Azorech a možná přispělo k rozvoji Arouquesa a Marinhua v Portugalsku a Caracu v Brazílii). Dalším příbuzným plemenem je Barrosč (nebo také Barrosčo), které je podle dostupných záznamů jedním z předků skotu Rubia Gallega.

V rámci společenského rozvoje a zvyšování úrovně zemědělství docházelo během raného středověku s příchodem barbarských kmenů postupně i ke zlepšování masné užitkovosti. Historické prameny dále uvádí, že na konci 18. století bylo hovězí maso exportováno do Anglie. Od počátku 20. století začalo nepřetržité období šle-

□ Kráva plemene Rubia Gallega v provincii A Coruna

chtitelské činnosti, které dovedlo plemeno do dnešní podoby, v níž představuje prototyp masného skotu 21. století. V roce 1933 byla založena plemenná kniha a výnosem Ministerstva zemědělství byl stanoven první oficiální standard plemene. Dále v období let 1976–1997 docházelo k revizi šlechtitelského programu a po-

stupnému přechodu plemene z původně kombinované užitkovosti na masný typ.

Charakteristika plemene a současný stav

Rubia Gallega je geneticky rohaté plemeno s vynikajícími mateřskými vlastnostmi a masnou užitkovostí. Využívá se převážně ve svém

□ Rubia Gallega v místě Garita de Erbeira poblíž mysu Cape Ortegal

acruga

RUBIA GALEGA, A RAZA

domovském regionu pro produkci výběrového masa, jako otcovské plemeno je hojně zařazováno do hybridizačních programů. Současný plemenný standard charakterizuje skot Rubia Gallega jako zvířata s dlouhou, širokou a hlubokou stavbou těla specializovaná na masnou produkci. Průměrná hmotnost dospělých býků činí 1000–1200 kg, u krav 600–700 kg, výška v kříži v dospělosti 148 cm resp. 137 cm.

Plemeno vyniká snadným telením, dlouhověkostí, výbornými mateřskými vlastnostmi a velmi dobrou mléčností matek, dále celkovou odolností a přizpůsobivostí nepříznivým podmínkám, s čímž souvisí i vynikající konverze živin. Zvířata mají světlou až skořicovou barvu srsti, přípustné jsou světlé (marela) i tmavé (bermella) varianty. Barva musí být plášťová s přípustným odstupňováním světlých odstínů u končetin, v oblasti slabin a vnitřních stran stehen, dále na zadní straně hýždí, špičce ocasu, tlamy a očnic. Bílé skvrny na ostatních částech těla a jiné zbarvení jsou považovány za nežádoucí. Kůže a sliznice musí být růžová, bez jakýchkoliv jiných pigmentací. Barva rohu je požadována bez pigmentace s výjimkou občasného ztmavnutí směrem ke špičkám, jedinci s rohy zcela černými nebo břidlicovými se vyřazují. Rohovina paznehtů je přípustná od růžovobílé po kaštanově hnědou.

Rubia Gallega se chová klasickým pastevním způsobem (bez tržní produkce mléka) v horských oblastech vnitrozemí Galicie v nadmořské výšce 300 až 600 m n. m. s ročním úhrnem srážek 900 mm a prů-

□ Plemeno se chová zejména v regionu Galicie

□ Plemenný býk plemene Rubia Gallega

měrnou roční teplotou 12 až 14 °C. Průměrný věk při prvním otelení je 27 měsíců.

Masná užitkovost

Průměrný přírůstek telat po odstavu činí u býčků cca 1887 +/- 253 gramů/den, u jalovic pak 1372 +/- 203 gramů/den. Hlavním ukazatelem masné užitkovosti je hmotnost jatečně upraveného trupu mladých býků ve věku 205ti dnů, která se pohybuje okolo 210 kg. Téměř polovina jatečných býků dosahuje prémiové kvality, což představuje výtěžnost (z JUT) 78,21 % masa, 11,37 % kostí a 9,12 % tuku. Místní systém odchovu a krmení jatečného skotu dává vyniknout mimořádným kvalitativním charakteristikám masa, jako jsou barva, štavnatost, křehkost a především vůně a chuť.

Telecí maso ze zvířat skotu Rubia Gallega mladších 10 měsíců je prodáváno pod označením „Termera Gallega“, což je chráněné zeměpisné označení a od roku 1996 je uznáno Evropskou unií jako hovězí maso s certifikací. Maso Termera Gallega uváděné na trh pochází výhradně z telat narozených, chovaných a poražených v Galicii, která pocházejí z plemen Rubia Gallega a Morena Gallega a jejich kříženců a která prošla přísným kontrolním programem. Kontrola začíná od narození telat, jejich odchovu, krmení a zdravotní péče až po porážku a prezentaci masa na prodejních místech. Výživa telat je založena pastevním odchovu ma-

tek s telaty, objemných krmivech a koncentrátu na bázi zeleniny bez příkrmování jakýchkoli vedlejších živočišných produktů nebo zakázaných látek. Termera Gallega, charakteristická světle růžovou až světle červenou barvou a krémovým světle žlutým tukem, je výjimečně jemná, štavnatá a plná chuti.

Maso uváděné po značkov „Suprema“ pochází z telat chovaných v tradičním chovu, která jsou až do věku sedmi měsíců krmena výhradně mateřským mlékem. Dále existuje maso s označením „Cebón“, které pochází od jedinců poražených ve věku 10 až 18 měsíců.

Pro maso z dospělých kusů je charakteristické výrazné mramorování, které mu dodává osobitou intenzivní chuť. S tím je spojeno staření masa, kdy znalci doporučují proces suchého zrání po dobu alespoň 50 dnů, aby hovězí maso získalo více chuti a křehkosti. Kromě toho delší suché zrání maximalizuje chuť z přirozeného krmení. Barva masa je intenzivní třešňově červená se žlutavým odstínem tukového obalu, který zvýrazňuje intenzivní aroma.

Specifické vlastnosti masa ze skotu Rubia Gallega vedou i k rozdílné přípravě steaků. Španělští kuchaři toto hovězí maso připravují v porovnání s klasickými steaky mnohem pomaleji, takže maso je zvenčí křupavé, zatímco uprostřed zůstane „rare“. Steak se poté vyjme z kosti a nakrájí se na horký servírovací talíř.

Výroba sýrů

Z mléka plemene Rubia Gallaga se vyrábějí i speciální sýry. Jedním z nich jsou například sýry s označením San Simón či Tetilla. První známá zpráva o sýru Tetilla pochází z 18. století, ale sýr bude pravděpodobně mnohem starší. První prokázané svědectví pochází z roku 1753, v dopise od Juana Bermúdeze de Novoa, kaplana ze San Xoan de Torés, když posílal „dva kusy slaniny, kýtu krávy, půl tuctu sýrů, tři a půl tuctu Tetillas, tři a půl tuctu prasečích jazyků“ svému pánovi, markýzi z Camarasy.

Tento sýr má světle žlutou, tenkou, přírodní kůru, která někdy není vůbec vidět. Jeho textura je měkká, hustá a hladká s rozptylem vzduchových kapes. Tetilla má nažloutlou slonovinovou barvu a navozuje krémový pocit v ústech s máslovou, mírně hořkou a štiplavou chutí obklopující patro. Zrání probíhá mezi 10 a 30 dny v horkém a vlhkém klimatu Galicie.

Chovatelská organizace

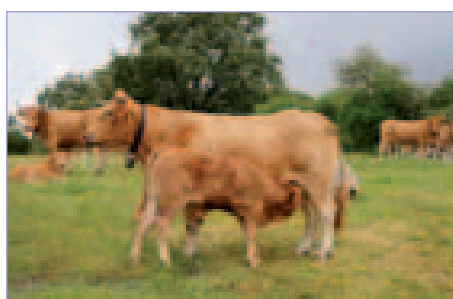
V současné době směřování rozvoje plemene, vedení plemenné knihy a kontrolu užitečnosti zajišťuje chovatelský svaz Asociación Nacional de Criadores de Raza Rubia Gallega (ACRUGA) se sídlem v Lugo. ACRUGA je nezisková organizace, která byla založena 20. října 1968. Šlechtitelský program, který byl přijat v únoru 2019, podporuje tým vedený Dr. Altarribou Farránem z Ústavu anatomie, embryologie a genetiky zvířat Univerzity v Zaragoze. Hlavním cílem programu je zlepšit produkční efektivitu

☐ Maso z plemene Rubia Gallega se vyznačuje extrémním mramorováním

☐ Plemeno Rubia Gallega se chová i v USA

☐ Skot plemene Rubia Gallega na španělských pastvinách

tohoto plemene, která je založena na získávání kvalitního masa z telat poražených do 10 měsíců věku a chovaných ve specifickém výrobním systému.

Již více než 50 let pracuje ACRUGA pro plemeno Rubia Gallega a jeho chovatele, rozvíjí ochranu, hodnocení a výběr zvířat, stejně jako šíření, propagaci, podporu a expanzi plemene na národní a mezinárodní úrovni. Smysl práce ve spolku je založen na uchování genetického dědictví, jeho zdokonalování a přizpůsobování době, a to vše samozřejmě ve prospěch zájmů jeho členů.

V roce 2000 bylo ve Španělsku evidováno 204 573 krav zapojených do reprodukce, z nichž 25 568 bylo zapsáno v plemenné knize. V roce 2019 bylo ve Španělsku 1645 farem s chovem skotu plemene Rubia Gallega. Na trh bylo uvedeno ve stejném roce 277 782 dávek spermatu, 121 172 pro domácí použití a 156 610 bylo vyvezeno.

V rámci certifikovaného programu „Suprema“ Ternera Gallega

bylo poraženo 7.217 zvířat. Prodej vybraných jedinců, inseminačních dávek a embryí probíhá na národní aukci pořádané chovatelským svazem ACRUGA každoročně v červu a říjnu.

Závěrem

Cílem tohoto příspěvku do seriálu představení dosud neznámých plemen skotu je, kromě přiblížení charakteristik plemene, především poukázání na možný potenciál dosud ne příliš známého regionálního plemene Rubia Gallega. V současné době dochází k zakládání čistokrevných populací mimo Španělsko a obliba Galicijských blondáků v programech hybridizace je na vzestupu. Největší optimisté předpovídají pro následující dekády tomuto fenoménu celosvětový komerční úspěch srovnatelný například s plemenem wagyu.

Určitá část českých chovatelů zvažuje importovat několik plemenných kusů a započít se šlechtitelskou prací. Pokud vás toto plemeno oslovilo a měli byste zájem se spolupodílet na jeho chovu na území České republiky, neváhejte kontaktovat autora článku. 🐾

Text s pomocí zdroje ACRUGA a dalších zahraničních informací sestavili Ing. Josef Müller, předseda Klubu chovatelů plemene wagyu při ČSCHMS a Kamil Malát, Český svaz chovatelů masného skotu
Foto: internet

Technologie na pastvinách – například virtuální oplocení

Chov v pastevních systémech je oblíbeným způsobem efektivního zajištění výživy býložravců ve vegetačním období. Nicméně i on má své nevýhody. Jednou z nich je potřeba ohrazení pastvin, což s sebou přináší náklady na materiál i pracovní sílu. Limitující také bývá možnost vytvoření fyzického oplocení. Možným řešením je technologie tzv. virtuálního plotu, jehož vývoj a testování probíhá již téměř dvě desítky let a využitelnost se stále rozšiřuje.

Precizní hospodaření a stále častější využití moderních technologií se nevyhýbá ani chovu hospodářských zvířat, a to ani těm v extenzivních pastevních systémech. Studie zabývající se využitím tzv. virtuálního oplocení při chovu skotu na pastvinách jsou stále častější. Tato technologie s sebou přináší řadu možností, a to nejen k efektivnějšímu využití pastevního porostu. Mezi výhody virtuálního oplocení patří nižší pracnost a flexibilita – ať už při zřizování nebo při změnách. I díky tomu se zlepšuje přesnost a efektivita managementu pastevního chovu.

Technologie virtuálního oplocení zatím nepatří k nejrozšířenějším, protože po necelých dvou desetiletích vývoje je ještě stále poměrně drahá, ale úsilí vývojářů postupně směřuje ke snižování nákladů, a to jak na pořízení, tak na provoz systému, ale také k lepší využitelnosti u dalších druhů a kategorií hospodářských zvířat či k efektivnějšímu provozu na velkých plochách a u větších stád. Efektivnější elektronická komunikace a pokročilejší design zařízení (např. obojků s transpondéry) mohou výrazně přispět k lepšímu fungování technologie i redukci nákladů. To je však spojeno s potřebou dalších testů, které zhodnotí možnosti jejich využití v precizních systémech hospodaření. Jedněmi z těch, kteří se hodnocením a porovnáváním různých řešení technologie virtuálního oplocení věnují, byli Piotr Goliński, Patrycja Sobo-

□ Virtuální ploty

lewska, Barbara Stefańska a Barbara Golińska z agronomické fakulty Přírodovědecké univerzity v Poznani.

Klíčovým prvkem efektivní organizace pastevního chovu je racionální využití a údržba pastevního porostu, kam patří nejenom odpovídající střídání vypásání jednotlivých oplůtek, ale též údržba povrchu, hnojení, dosévání ubývající píce, regulace plevelů atp. Odpovídajícím způsobem ošetřovaná pastvina produkuje kvalitní objemné krmivo, v němž jsou zastoupeny jak trávy a luskoviny, tak byliny s širokou nabídkou biologicky aktivních látek, jež jsou přínosem pro fungování trávicího traktu skotu i zdraví. Krom toho se v posledních letech rozšiřuje poptávka po živočišných produktech pocházejících z méně intenzivního či ekologického hospodaření. Tento trend je spojován s lepší informovaností spotřebitelů v oblasti nutrigenomiky a tzv. funkčních potravin, ale též se zájmem o welfare chovaných zvířat a šetrnější přístup k životnímu prostředí. Výsledky studií vědcům potvrzují korelace mezi kvalitou krmiva a produktů (zejm. mléka a masa). Výživa býložravců založená na spásání kvalitního pastevního porostu zlepšuje např. obsah esenciálních mastných kyselin (EFA) a konjugované kyseliny lino-

lové (CLA) v živočišných produktech. Mimo to čerstvá píce obsahuje (ve srovnání s běžnými konzervovanými krmivy) vyšší množství vitamínu E a provitaminu A (β -karotenu), což zvyšuje jejich obsah i v mléce a masu. Avšak pastevní chov s sebou nese již zmínované náklady na nákup, instalaci a údržbu konstrukčních prvků k oplocení pastviny a jejímu rozdělení na jednotlivé oplůtky. Jenže toto řešení není na mnoha lokalitách vůbec možné, a pak by mohlo přijít ke slovu zřízení virtuálního oplocení.

Technologie virtuálních ohrad

V posledních desetiletích se stále častěji využívají různé senzory a technologie usnadňující management chovu zvířat. K nim patří i princip virtuálního oplocení, díky němuž lze zlepšit hospodaření na trvalých travních porostech, vč. organizace pastvy, s cílem minimalizace plýtvání při příliš nízkém zatížení pastviny nebo naopak přetížení oplůtky, což má negativní vliv jak na porost, tak na kondici zvířat. Jednou z hlavních výhod virtuálního oplocení je flexibilita při nutnosti změny alokace v důsledku nadbytku či nedostatku píce, protože funguje bez fyzického plotu, a tedy bez fyzické práce člověka při změnách ohraničení.

Základní myšlenkou inovativ-

ního managementu pastvy, jenž pracuje s virtuálním oplocením, je ovládání zvířat (zastavení nebo změna směru jejich pohybu) prostřednictvím signálů, např. v podobě zvuku nebo velmi slabého elektrického impulsu ze speciálního obojku. Vyvíjí se i senzory, které toho zvládnou mnohem víc, např. změřit čas strávený pasením se či napájením, pohybem, ležením, přežvykáním, nebo parametrů odkazujících na užítkovost, zdraví a welfare.

Princip fungování všech virtuálních plotů je víceméně stejný – obojek s GPS nepřetržitě monitoruje a vyhodnocuje pohyb zvířete ve vztahu k nastaveným hranicím. Přiblíží-li se zvíře k této hranici, spustí se zvukový signál, jehož intenzita se zvyšuje, pokud zvíře pokračuje v pohybu nežádoucím směrem. Když zvukový signál k zastavení zvířete či změně směru jeho pohybu nestačí, následuje elektrický impuls, který má ve srovnání s běžným elektrickým ohradníkem asi 30 až 50krát méně energie, ale i tak jej lze považovat za nepříjemný. Zvukový signál a elektrický impuls se ještě jednou až dvakrát opakují. Jestliže zvíře přesto pokračuje dál, dostane označení „na útěku“ a dokud se systém neresetuje jeho návratem do vymezené zóny, jsou „upozornění“ vypnuta. O těchto událostech je chovatel informován prostřednictvím zpráv, ale může mít též přehled o aktuální poloze každého kusu i když se vůbec nic neděje. Nabíjení baterií obojků bývá řešeno zabudovanými solárními panely.

K hlavním výhodám virtuálního oplocení patří:

- rychlá, operativní změna hranic oplůtky
- minimalizace stresu pro zvířata při změně vymezení pastviny, lepší welfare
- redukce nákladů na pořízení, instalaci a údržbu tradičního oplocení
- úspora času a práce
- řízení stáda on-line

Stejný princip, odlišná řešení

Analýzou patentových databází zmapovali polští vědci vývoj tech-

□ Novozélandský systém obojků eShepherd®

nologie virtuálního oplocení, přičemž první snahy o řízení pohybu zvířat na principu zvukových signálů generovaných zařízeními na obojku sahaly zhruba padesát let zpět. Avšak tehdy byli cílovou skupinou chovatelé psů a koček a teprve později si tato technologie začala nacházet uplatnění v chovech hospodářských zvířat. I v tomto případě se zvířata musí nejprve naučit správně reagovat. Zhruba polovina krav se naučila respektovat nastavenou virtuální hranici na základě zvukového signálu v průměru po šesti interakcích. Samozřejmě, že některým to trvalo podstatně déle a našly se i takové, co nikdy nezareagovaly dříve než na elektrický impuls. S tím souvisí i možná negativní stránka – vliv na pohodu takových „pomalejších“ zvířat a veřejné mínění. Proto ještě akceptace této technologie není stoprocentní. A v neposlední řadě je třeba připomenout odpovídající infrastrukturu (tj. internetové pokrytí) a aspoň dostatečné IT schopnosti farmářů.

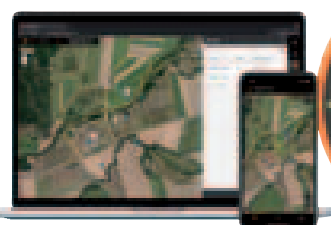
Jednou z technologií, kterou polští vědci hodnotili, je australský eShepherd® s odhadovanými náklady 60–90 EUR na obojek a 5000 EUR na infrastrukturu využívající GPS k určování polohy, směru a rychlosti zvířete, ale

též k vytvoření hranice virtuálního plotu. Obojek generuje dva typy podnětů – zvukový a elektrický. Zvíře blížící se k virtuálnímu ohradníku je nejprve „varováno“ zvukovým signálem (s frekvencí cca 785 Hz). Nereaguje-li, následuje elektrický impuls (800 V).

Australští vědci tento systém čtyři týdny porovnávali s elektrickým ohradníkem na osmi skupinách volků ve věku 12–14 měsíců, na 6ha pastvině rozdělené do osmi oplůtků. Podle výsledků virtuální plot fungoval po celou dobu, bez podstatných dopadů na welfare zvířat. I když první výsledky vypadaly nadějně, tak je třeba dalších testů, protože existuje řada faktorů, jež mohou omezit účinnost, např. větší zatížení pastviny (25–75 m²/krávu) ve spojení s „žravějšími“ dojnici zvyšuje pravděpodobnost interakce s virtuálním plotem, a tedy i riziko jeho selhání.

V Evropě se testoval systém norské firmy Nofence,

který funguje podobně jako australský, ale s rozdílnými konstrukčními prvky (solární panely pro dobíjení baterie, pohybová čidla, Bluetooth a GNSS přijímač na bázi GPS a GLONASS, aplikace pro klienty a PC, smartphony či tablety) a cena

□ Obojky od firmy Nofence

oobjku byla odhadnuta na 195 EUR. Studie měla ověřit, zda se i ovce s jehňaty naučí tento systém respektovat. I v tomto případě šlo o princip učení a podmínování. Výstražné tóny se zvyšovaly a trvaly (od 5 do 20 s) v závislosti na tom, jak zvíře reagovalo. Zareagovalo-li zvíře na 20 po sobě jdoucích zvukových signálů správně, tj. bez nutnosti elektrického impulsu, přepnul se obojek do provozního režimu, kdy se zvíře muselo vzdálit min 2 m od virtuální hranice, aby se obojek přestal vydávat zvukový signál. Ignorovalo-li zvíře zvuk, mohlo dostat až tři elektrické impulzy. Pokud nereagovalo ani na ně, byla majiteli odeslána zpráva o útěku a systém dál sledoval polohu zvířete. Vydávání zvukových signálů i elektrických impulsů bylo přerušeno do doby, než se zvíře vrátilo do „ohrady“. Pak se normální funkce obnovila, a to bez potřeby jakéhokoliv manuálního zásahu.

Již první výsledky u ovcí naznačily, že tato technologie pro ně nepatří k nevhodnějším. Vysoký počet elektrických impulsů by navíc mohl ohrozit jejich welfare.

Američané pracovali se systémem **Vence®**, který řídil pohyb skotu a udržoval hranice oplůtků, ale také sledoval pohodu. Byl využíván nejen na rančích s více než 500 zvířaty, ale osvědčil se i na těch malých s rozlohou několika stovek hektarů. Cena jednoho obojku s lithiovou baterií byla odhadována na 35 US dolarů. Obojek vybavený zátěžovým předradníkem zajišťoval, že se kontakty dotýkaly krku zvířete jen na jedné straně, aby zvíře po aktivaci elektrického impulsu, mělo tendenci se od něj odvrátit a změnit směr pohybu. Definice zón aktivace zvukových a elektrických podnětů i jejich intenzita a vzorce byly v rukou uživatele. Při narušení „zvukové zóny“ zvířetem se např. ozval 0,5s tón následovaný 1,5s pauzou, a to se opakovalo, dokud zvíře zónu neopustilo. Vstoupilo-li do „elektrické zóny“, byl vydán 0,5s výboj (s napětím 800 V), následoval 1s zvukový podnět a 3,5s pauza. Tento vzorec se mohl opakovat až 20krát a pokud v té době nedošlo ke změně pozice zvířete všechny podněty se na dobu 3 minut deaktivovaly. Zůstalo-li zvíře déle než čtyři cykly v „elektrické zóně“, obojek se vypnul

a musel být uživatelem znovu aktivován. Navzdory značné míře účinnosti s ním nebyli vědci z Oregonu, kteří jej hodnotili, úplně spokojeni, protože u některých zvířat zcela selhal, a proto navrhli další výzkum.

Novozélandský **Halter** řídil pohyb zvířat také zvukovými a elektrickými signály, ale navíc i vibracemi. Krom toho umožňoval monitorování zdraví (resp. tělesné teploty). Testovány byly nejen jednotlivé způsoby stimulace samostatně, ale i v různých kombinacích. Výsledky vědcům ukázaly, že by tento systém mohl ovládat skot v extenzivních systémech, ale u větších stád jsou potřeba další experimenty a vylepšení.

Další vývoj technologie

Stále probíhají výzkumné a vývojové práce, jejichž cílem je zlepšení této technologie a rozšíření možností (např. o monitoring aktivity a zdraví zvířat), ale především jsou snahy o snížení nákladů na výrobu a používání. Vědci z poznaňské univerzity pracovali také na projektu, který měl ověřit použitelnost této technologie při produkci špičkového hovězího na extenzivních pastvinách v oblastech s vysokou přírodní hodnotou, kde nelze zřizovat tradiční pastevní areály. Ovšem pomocí virtuálních plotů by se dalo zabránit zvířatům v přístupu na chráněné lokality.

Zatím to vypadá slibně. Podle výsledků má virtuální oplocení potenciál omezit potřebu práce při managementu pastvy, zlepšit flexibilitu a efektivitu využívání pastevního porostu a umožnit pastvu na dosud nových plochách. Technologie potřebuje další výzkum a vylepšení, aby se redukovaly celkové náklady. Využitelnost u různých druhů a kategorií hospodářských zvířat je předmětem dalších studií, stejně jako efektivita organizace pastvy v cenných či chráněných lokalitách. Zda budou pokroky v elektronické komunikaci a designu zařízení cestou ke zlepšení efektivity, nižším nákladům a většímu využití v praxi ukáže čas.

Co lze vyčíst ze satelitních snímků

Satelitní technologie se šíří napříč obory a např. vědci z Agricultural Research Service (ARS) se zaměřili na to, jak využít satelitní snímky. Podle vědeckého pracovníka z Fort Collins, Seana Kearneye, představila jejich studie jako první datový soubor takové kvality, že mohl být použit k **predikci přírůstku hmotnosti paseného skotu**. K předpovědi efektivity vědci použili satelitní snímky a terénní pozorování ze 40 různých pastevních areálů ve východním Coloradu, na nichž se skot pásí už aspoň 10 let. Užitečnost, konkrétně přírůstek hmotnosti, odhadovali na základě množství a kvality píce vyjádřené barevnou škálou satelitního zobrazení. Prostřednictvím sloučení více snímků za určité období dokázali vysledovat změny kvality pastevního prostoru v čase a odvodit jejich souvislost s přírůstkem zvířat v průběhu pastevní sezóny. Nejspíš jen málokoho překvapí, že přírůstek hmotnosti byl nejvíc ovlivněn načasováním vypásání.

Podle vědců v letech, kdy snímky ukazovaly výrazně zelené porosty dřívě, před zahájením pastevní sezóny, klesala kvalita výživy rychleji a přírůstky byly nižší. S přihlédnutím ke klimatickým vzorcům posledních desetiletí, tj. s vyššími teplotami, dřívějším a rychlejším obrůstáním na jaře,

na což navazuje horké léto s přísuškou, je zahájení a ukončení pastevní sezóny zásadním faktorem, jenž rozhoduje o efektivitě využití porostu v době s maximální kvalitou píce. Aby vědci lépe porozuměli chování zvířat na pastvině, snaží se propojit nové mapy zobrazující kvalitu porostu s údaji z GPS transpondérů v obojcích zvířat. Krom toho připravují nový model, jenž by predikoval kvalitu píce v téměř reálném čase a mohli tak chovatele podpořit v jejich snaze o adaptivní management pastvy.

Avšak satelitní snímky se dají využít i jinak, třeba při **sledování interakcí mezi domácími a volně žijícími zvířaty**. Důvody jsou zejména predace, konkurence a přenosu nemocí. Vědci z University of California (UC) Santa Barbara se zaměřili na Point Reyes National Seashore, což je oblast pobřežních útesů a pastvin asi hodinu jízdy na sever od San Francisca. V této lokalitě byla v 90. letech 20. století vyhrazena část parku, kam byli v rámci celostátního plánu obnovy biodiverzity vysazeni původní jeleni wapiti. Těm se ale nejspíš tamní tráva nezdála dost zelená a vydali se přes vodu na nedaleké pastviny. Ohrady pro ně nepředstavovaly žádný velký problém, a tak v této oblasti vznikla konkurence o krmivo a chovatelé z toho neměli zrovna velkou radost.

Vědce začalo zajímat, jak se wapiti a skotu v této oblasti daří vzájemně vycházet, protože jejich soužití může být dosti komplikované a s výrazným konkurenčním vztahem. K tomu, aby zjistili biotopy, jež v této lokalitě wapiti upřednostňují a jak může přítomnost skotu ovlivnit jejich pohyb, měli dva velké datové soubory, jeden obsahoval GPS data z obojků jelenů a druhý z terénních průzkumů. Informace o skotu jim však scházely. Jenže bez přesného počtu a pozice krav vůči stádu jelenů wapiti se o vzájemných interakcích nic zjistit nedá. Navíc byla data o jelenech z dřívější doby, a tak i informace o skotu musely být ze stejného časového období. Kde něco takového získat? V archivu satelitních snímků s vysokým rozlišením. V laboratoři ekologa Douga McCauleyho z UC Santa Barbara se do projektu zapojilo asi deset studentů, kteří se nejprve museli naučit odlišit skot od skal či jiných zvířat. Asi po osmi měsících shromáždili více než 27 000 záznamů skotu na 31 satelitních snímcích. A co z nich vyčetli? Podle vědců se wapiti v Point Reyes přizpůsobili a pastvinám se skotem se vyhýbali. Pokud se obě stáda ocitla současně na jedné lokalitě, pásala se odděleně. To naznačilo, že wapiti dávají přednost místům s minimální pravděpodobností konfliktu se skotem, a to i v případech, kdy je dostupnost krmiva omezená.

□ Dřevěné oplocení s elektrickým ohradníkem (foto: Karel Melger)

Satelitní snímky se hodí i při odhalování společných oblastí, a to kvůli analýze rizika přenosu chorob. V obou stádech byla např. identifikována paratuberkulóza, jejíž původce přetrvává v prostředí i déle než rok, a tak i v případě, že skot a wapiti jen zřídka sdíleli omezený prostor současně, stále existovalo nebezpečí nákazy.

Technika satelitního zobrazování má podle vědců široké využití, v podstatě kdekoli na světě, kde může docházet ke kontaktu hospodářských zvířat a volně žijící zvěře. Mnohdy je až překvapivě komplikované přesně zjistit, do jaké míry tyto skupiny sdílejí prostor. Nicméně nové metody by mohly vést k porozumění tomu, jak skot využívá volnou krajinu a zvěř pastviny. Ekoložka Lacey Hughesová ze Smithsonian Conservation Biology Institute (v době této studie doktorandka v McCauleyově laboratoři) a její kolegové např. začali spolupracovat s National Geospatial Intelligence Agency, Microsoft AI for Good, University of Glasgow a University of Twente, aby díky datům z pozorování skotu na UC Santa Barbara trénovali algoritmus k detekci a identifikaci zvířat (pakoni a skotu) na pláních východní Afriky.

S virtuálním plotem proti požárům

Jak již bylo zmíněno, tak obojky s GPS transpondéry neslouží pouze k lokalizaci zvířat, ale mohou určovat, kam zvířata smí a kam nikoliv. V posledních letech si díky pokroku satelitních technologií, baterií a GPS získaly větší pozornost chovatelů s pastevními systémy, protože jim umožňuje řídit pohyb dobytka po pastvinách bez potřeby fyzických plotů, jejichž výstavba a údržba je nákladná a v některých lokalitách také zakázaná. Nicméně i tam je údržba porostu nutností, např. kvůli omezení rizika vzniku požáru, které dělají těžkou hlavu nejen správcům na západě Spojených států, kde je jejich šíření z části pomáhají nepůvodní jednoleté trávy v původních, tzv. pelyňkových, stepích, které pokrývají velkou část vnitrozemí. Invazivní trávy obvykle rostou rychleji než původní vytrvalé druhy a zasychají dřívě, což zvětšuje množství „paliva“, s čímž souvisí i četnost požárů, které v posledních letech dramaticky vzrostly a s tím i rozsah škod na původních ekosystémech (a v rozpočtech).

Omezení rizika se většinou spoléhá na regulaci prostřednictvím sečení, vyřezávání nebo cíleného vypalování, což nejsou právě optimální metody, a to ani z hlediska životního prostředí, ani organi-

zace a nákladů. V poslední době se objevila možnost strategického umístění tzv. protipožárních pásů napříč pelyňkovou stepí, čímž by se vytvořila oblast pro bezpečnou a efektivní práci hasičů bránících rozšíření požáru. Vědci z Oregon State University a ARS ověřovali, zda by cílená pastva skotu s využitím virtuálního oplocení mohla být efektivním nástrojem při tvorbě a údržbě těchto pásů.

Na pastvině o rozloze cca 400 hektarů vytvořili vědci protipožární pás 200 metrů široký a 3 kilometry dlouhý, jenž byl ohraničen sérií virtuálních plotů a s dostatkem zdrojů pitné vody. V červnu 2021 do něho přivezli 16 krav a 23 matek s telaty. Všechny krávy dostaly obojky s transpondéry, které je udržovaly uvnitř virtuálně ohraničeného prostoru a každých pět minut zaznamenávaly jejich polohu, avšak telata zůstala bez obojek. Po 30 dnech vědci krávy z pásu nechali odvézt a pustili se do analýzy dat. Zjistili, že naprostá většina (98,5 %) krav bez telat se pohybovala pouze v tomto pásu, zatímco matky s telaty jen v 80,6 % případů. Podle vědců lze tento rozdíl přičíst tomu, že telata obojky neměla, častěji se dostávala mimo hranice virtuální ohrady a matky měly sklony je následovat. Ve vymezeném pásu krávy spásly 48,5 % porostu (pouze 5,5 % mimo něj), čímž významně zredukovaly množství „paliva“.

Tím vědci doplnili rozrůstající se soubor důkazů o možnosti efektivního využití virtuálních plotů při organizaci pastvy v lokalitách, kde se nedá využít fyzického oplocení. V dalším výzkumu vědci hodnotí účinnost virtuálního oplocení při udržení zvířat mimo pobřežní oblasti, kde je třeba chránit klíčové lokality pro tření lososů a pstruhů. Studují také možnosti, jak pomocí dálkového průzkumu identifikovat oblasti s vysokým podílem hořlavé biomasy a jejich cíleným vypásáním ve virtuálních oplůtcích zmírnit riziko vzniku a šíření požárů. Podle vědců by pastva neměla být vnímána staticky, ve smyslu pevně daných pastevních areálů

se stabilními ohradami. Flexibilní virtuální oplocení může být udržitelným, strategickým a smysluplným způsobem, jak pomáhat nejen zemědělcům v místech, kde standardní řešení nejsou možná.

Rizikové invazivní trávy

Invazivní jednoleté trávy jsou jednou z největších ekologických hrozeb pro ekosystémy v oblasti Intermountain West. Tou asi nejproblematictější je sveřep střešní (Bromus tectorum). Podle odhadů pokrývá zhruba 11 000 čtverečních mil v oblasti Great Basin a jde o ekologicky dominantní druh na více než 20 % tzv. pelyňkové stepi. Tato invazivní jednoletá tráva se nadměrně rozšířila na nevadských pastvinách a má na svědomí velkou část rizika vzniku a šíření požárů v oblasti Intermountain West. Nicméně může posloužit i jako zdroj krmiva pro skot, a tak vědci z University of Nevada prověřovali možnost regulace rizika požáru cíleným vypásáním jeho porostů v období tzv. vegetačního klidu, přičemž rozmístěním zásobníků s doplňkovými krmivými látkami skot na konkrétní místa.

Podle profesora pastvinářství Barryho Perrymana z University of Nevada nelze zvířata snadno soustředit na určitém místě po dostatečně dlouhou dobu, aby se dosáhlo potřebného efektu. Ale na podzim a v zimě by se sveřep přece jen mohl stát pro skot zajímavějším. Následně jejich práce prokázala, že přidavek proteinových krmných doplňků dokázal přilákat skot do míst, kde převažoval sveřep střešní, natolik, aby došlo k více než 50% redukci hořlavého materiálu, jenž byl na místě během „sezóny požárů“ v dalším roce. Dřívější studie, i když v menším měřítku, poukázaly na využití časné jarní pastvy, díky které došlo k 80 až 90% redukci nadzemní biomasy, zmenšení plamene a zpomalení šíření říjnového požáru. Na společenských původních pelyňkových stepích bylo díky zimnímu vypásání dosaženo redukce 40 až 60 % hořlavé biomasy, což také vedlo ke

□ Akátové kůly a elektrický ohradník patří k nevyužívanějším systémům oplocení (foto: Karel Melger)

zmenšení plamenů, snížení rychlosti šíření a omezení vypálené plochy ve srovnání s nevypásanou kontrolní oblastí. Vypásání navíc vytvářelo prostor pro obnovu porostů původních trav.

Proteinové doplňky pro vyšší efektivitu

Profesor Perryman a jeho tým nabízeli v říjnu a listopadu v letech 2014–2017 stádu skotu (650–1200 kusů) tekuté proteinové doplňky na experimentální ploše, jejíž jedna část se rozkládala na využívané pastvině a druhá na opuštěné zemědělské půdě (hospodaření bylo ukončeno na konci 70. let), která byla silně zarostlá sveřepem (případně kombinací sveřepu a keřů druhu *Adenostoma fasciculatum*). V místech, kde se podél stanic s doplňkovým krmivem pásal skot, došlo k omezení sveřepu o 48 % až 81 %, přičemž vzdálenost stanice s proteinovými doplňky od zdroje vody nepředstavovala příčinu rozdílu. I když podle Perrymana bude ještě zapotřebí další výzkum, jenž se bude věnovat vlivu vzdálenosti zásobníků s proteinovými doplňky od zdrojů vody na velkých pastvinách, dosaďovací zjištění ukázala, že na podzim a na začátku zimy v severní Nevadě by tato vzdálenost na rovinatých plochách zarostlých sveřepem mohla být až čtyři kilo-

metry. Vhodným rozestavením zásobníků s krmnými doplňky by se dal skot nasměrovat k vypásání porostu tak, aby se vytvořil pás omezující hoření. Využití virtuálních plotů by poskytlo větší flexibilitu při změně oplůtků v závislosti na aktuální dostupnosti kvalitnější píce, navíc by redukovalo náklady na stavbu a údržbu infrastruktury, stejně jako střety volně žijících živočichů s klasickým oplocením.

Dále vědci pracují na dvou velkých projektech v jihovýchodním Oregonu a obdobnou studii, i když bez krmných doplňků, provádí v okrese Vale v Oregonu. Tyto výzkumné práce odhalily nejen možné výhody pro chovatele skotu, ale též ekologickou důležitost pro návrat původních trav. Nicméně existuje poměrně široká variabilita, pokud jde o ekonomické výsledky na farmách, které se do projektů zapojily. Na jedné straně byl výrazný užitek, např. na demonstračních projektech v Oregonu, kde to chovatelům ušetřilo poměrně značné náklady na seno, zatímco u jiných se to nijak zvlášť neprojevilo. Inu, ještě je stále nad čím bádát. 🐾

Ze zahraničních materiálů připravila Ing. Anna Mikšovská Marcinková

Základní výběry plemenných býků – rok 2023

V polovině října byl zakončen čtvrtý turnus výběrů plemenných býků a s ním i celá letošní sezóna výběrů, a tak můžeme bilancovat. Slovem, ale zejména pak čísly, neboť ta jsou v tomto případě mnohem výstižnější. V říjnovém kroku se před členy výběrových komisí představilo celkem 138 mladých býků, z nichž 114 dostalo přidělený státní registr.

Vzhledem k tomu, že máme za sebou celou sezónu, shrňme si hlavní číselné údaje výběrů roku 2023 v kontextu historických dat. Ze 2055 do odchovu zařazených býčků jich bylo letos do plemenitby vybráno 1799, což je selekce na úrovni 88,5 %. Pro porovnání: za loňský rok bylo z 2025 naskladněných býků vybráno 1711 mladých býčků. Půjdeme-li ještě dále do historie, zjistíme, že předloni státní registr získalo z domácích býků 1765 z 2002 naskladněných, o rok dříve 1550 jedinců z 1908 naskladněných, v roce 2019 to bylo 1531 býků z 1718 naskladněných, v roce 2018 1654 býků z 1998, v roce 2017 pak 1739 býků z 2042 naskladněných. Výsledky za 4. turnus, stejně jako nápočty za celý rok najdete v tradičních přehledech.

Pokud jste však i přes bohatou nabídku býka nesehnali, navštivte buď burzu zvířat na webových stránkách svazu, kde jsou vždy nejaktuálnější nabídky a poptávky, nebo kontaktujte provozovatele odchoven. Další možností je pak počkat do 19. února 2024, kdy začíná první turnus výběrů. Termíny pro první turnus příštího roku najdete na konci zpravodaje. Všechny informace o výběrech najdete taktéž na našem webu www.cschms.cz.

Výsledky základních výběrů býků masných plemen za IV. turnus 2023 – dle plemen

Plemeno	IV. turnus 2023					% vyb.
	V testu	Do plem.	Vyřazeno		Odročeno	
			Před	Při		
Aberdeen angus – OPB	8	7	1			87,5 %
ABERDEEN ANGUS	8	7	1			87,5 %
Blonde d'Aquit. – OPB	9	5	1	1	2	71,4 %
Blonde d'Aquit. – u chovatele	12	9		3		75,0 %
BLONDE d'AQUITAINE	21	14	1	4	2	73,7 %
Bazadaise – OPB	1	1				100,0 %
BAZADAISE	1	1				100,0 %
Belgické modrobílé – OPB	1	1				100,0 %
BELGICKÉ MODROBÍLÉ	1	1				100,0 %
Gasconne – u chovatele	8	2	1	5		25,0 %
GASCONNE	8	2	1	5		25,0 %
Charolais – OPB	9	9				100,0 %
Charolais – u chovatele	9	8		1		88,9 %
CHAROLAIS	18	17		1		94,4 %
Limousine – OPB	21	19	1	1		90,5 %
Limousine – u chovatele	25	21	3	1		84,0 %
LIMOUSINE	46	40	4	2		87,0 %
Masný simentál – OPB	11	11				100,0 %
Masný simentál – u chovatele	12	9	3			75,0 %
MASNÝ SIMENTÁL	23	20	3			87,0 %
Piemontese – OPB	4	4				100,0 %
Piemontese – u chovatele	1	1				100,0 %
PIEMONTESE	5	5				100,0 %
Parthenaise – OPB	4	4				100,0 %
PARTHENAISE	4	4				100,0 %
Salers – OPB	1	1				100,0 %
SALERS	1	1				100,0 %
Aubrac – OPB	2	2				0,0 %
AUBRAC	2	2				100,0 %
CELKEM	138	114	10	12	2	83,8 %

Výsledky základních výběrů býků masných plemen – nápočet 2023 – dle plemen

Plemeno	rok 2023					
	V testu	Do plem.	Vyřazeno		Odročeno	% vyb.
			Před	Při		
Aberdeen angus – OPB	136	126	7	3	0	92,6 %
Aberdeen angus – u chovatele	279	217	56	4	2	78,3 %
ABERDEEN ANGUS	415	343	62	7	7	84,1 %
Blonde d'Aquit. – OPB	49	42	3	2	2	89,4 %
Blonde d'Aquit. – u chovatele	36	26	6	4	0	72,2 %
BLONDE d'AQUITAINE	85	68	9	6	2	81,9 %
Bazadaise – OPB	2	2				100,0 %
Bazadaise – u chovatele	2	2				100,0 %
BAZADAISE	4	4	0	0	0	100,0 %
Belg. modrobílé – OPB	4	4	0	0	0	100,0 %
Belg. modrobílé – u chovatele	3	3	0	0	0	100,0 %
BELGICKÉ MODROBÍLÉ	7	7	0	0	0	100,0 %
Gasconne – OPB	0	0	0	0	0	0,0 %
Gasconne – u chovatele	13	6	2	5	0	46,2 %
GASCONNE	13	6	2	5	0	46,2 %
Hereford – OPB	33	30	2	1	0	90,9 %
Hereford – u chovatele	13	11	2	0	0	84,6 %
HEREFORD	46	41	4	1	0	89,1 %
Charolais – OPB	277	249	13	13	1	90,2 %
Charolais – u chovatele	166	141	17	3	1	85,5 %
CHAROLAIS	443	390	30	16	2	88,4 %
Limousine – OPB	222	203	14	4	1	91,9 %
Limousine – u chovatele	334	293	32	4	2	88,3 %
LIMOUSINE	556	496	46	8	3	89,7 %
Masný simentál – OPB	171	188	2	0	1	110,6 %
Masný simentál – u chovatele	208	166	15	0	5	81,8 %
MASNÝ SIMENTÁL	379	354	17	0	6	94,9 %
Pinzgavský skot – OPB	0	0	0	0	0	0,0 %
Pinzgavský skot – u chovatele	1	1	0	0	0	0,0 %
PINZGAVSKÝ SKOT	1	1	0	0	0	100,0 %
Piemontese – OPB	17	16	0	0	0	94,1 %
Piemontese – u chovatele	8	6	2	0	1	85,7 %
PIEMONTESE	25	22	2	0	1	91,7 %
Parthenaise – OPB	21	18	2	1	0	85,7 %
Parthenaise – u chovatele	16	13	3	0	0	81,3 %
PARTHENAISE	37	31	5	1	0	83,8 %
Salers – OPB	3	2	0	0	1	100,0 %
Salers – u chovatele	10	8	2	0	0	80,0 %
SALERS	13	10	2	0	1	83,3 %
SHORTHORN – OCH	5	5	0	0	1	125,0 %
Aubrac – OPB	23	19	1	1	2	90,5 %
Aubrac – u chovatele	2	1	1	0	0	50,0 %
AUBRAC	25	20	2	1	2	87,0 %
WAGYU – OPB	1	1	0	0	0	100,0 %
CELKEM	2055	1799	181	44	22	88,5 %

Růstová schopnost býků v odchovu v roce 2023 dle plemen za IV. turnus

Plemeno	ks	Býci v odchovu IV. turnus 2023							ks	Býci vybraní do plemenitby IV. turnus 2023						
		Hmotnost			Přírůstek		Výška v kříži			Hmotnost			Přírůstek		Výška v kříži	
		120 d	210 d	365 d	v testu	životní	v 365 d	při ZV		120 d	210 d	365 d	v testu	životní	v 365 d	při ZV
Aberdeen angus – OPB	8	217	324	553	1578	1413	133	136	7	222	328	570	1680	1460	135	137
ABERDEEN ANGUS	8	217	324	553	1578	1413	133	136	7	222	328	570	1680	1460	135	137
Blonde d'Aquit. – OPB	9	215	326	583	1580	1452	141	144	5	211	327	588	1574	1468	141	145
Blonde d'Aquit. – u chovatele	12	234	333	568		1451	141	141	9	231	338	567		1441	140	141
BLONDE d'AQUITAINE	21	226	330	574	1580	1451	141	143	14	224	334	575	1574	1451	140	142
Bazadaise OPB	1	186	298	549	1333	1359	134	137	1	186	298	549	1333	1359	134	137
BAZADAISE	1	186	298	549	1333	1359	134	137	1	186	298	549	1333	1359	134	137
Belgické modrobílé – u chovatele	1	212	334	525		1310	130	130	1	212	334	525		1310	130	130
BELGICKÉ MODROBÍLÉ	1	212	334	525		1310	130	130	1	212	334	525		1310	130	130
Gasconne – u chovatele	8	232	304	532,25		1418	132,5	134	2	187	277,5	491,5		1280		133
GASCONNE	8	232	304	532,25		1418	132,5	134	2	187	277,5	491,5		1280		133
Charolais – OPB	9	220	343	605	1793	1550	136	139	9	220	343	605	1793	1550	136	139
Charolais – u chovatele	9	221	347	570		1391	136	141	8	217	345	570		1409	136	140
CHAROLAIS	18	221	345	587	1793	1470	136	140	17	219	344	588	1793	1484	136	140
Limousine – OPB	21	208	338	566	1414	1406	138	141	19	209	339	569	1451	1417	138	141
Limousine – u chovatele	25	214	337	562		1410	138	140	21	211	339	566		1423	139	140
LIMOUSINE	46	212	338	564	1414	1408	138	140	40	210	339	568	1451	1420	138	141
Masný simentál – OPB	11	233	384	652	1725	1664	140	144	11	233	384	652	1725	1664	140	144
Masný simentál – u chovatele	12	225	359	580		1454	138	139	9	225	366	624		1573	141	142
MASNÝ SIMENTÁL	23	229	371	614	1725	1554	139	141	20	229	376	640	1725	1623	140	143
Piemontese – OPB	4	197	310	513	1464	1311	137	141	4	197	310	513	1464	1311	137	141
Piemontese – u chovatele	1	164	276	523		1351		140	1	164	276	523		1351		140
PIEMONTESE	5	191	303	515	1464	1319	137	141	5	191	303	515	1464	1319	137	141
Parthenaise – OPB	4	195	312	535	1453	1347	133	135	4	195	312	535	1453	1347	133	135
PARTHENAISE	4	195	312	535	1453	1347	133	135	4	195	312	535	1453	1347	133	135
SALERS – OPB	1	215	374	559	1375	1415	138	138	1	215	374	559	1375	1415	138	138
Aubrac – OPB	2	188	310	524	1417	1340	129	129	2	188	310	524	1417	1340	129	129
AUBRAC	2	188	310	524	1417	1340	129	129	2	188	310	524	1417	1340	129	129

Kompletní výsledky výběrů plemenných býků jsou k dispozici na webových stránkách svazu v sekci „Odchovny/statistika“

Průměrné ceny dle plemen IV. turnus 2023

Plemeno	Dražba a ceny				
	Do dražby	Vyv. cena	Prodáno	Prodejní	%
	ks	Kč	ks	Kč	prodaných
Aberdeen angus	5	88 600	1	91 000	20,0 %
Blonde d'Aquitaine	5	89 200			0,0 %
Charolais	9	102 000	4	111 250	44,4 %
Limousine	19	103 316	16	114 563	84,2 %
Masný simentál	9	105 444	6	119 833	66,7 %
Piemontese	2	102 500	1	86 000	50,0 %
Parthenaise	4	102 500	1	141 000	25,0 %
Průměr IV. turnus 2023	53	99 080	29	110 608	54,7 %

Růstová schopnost býků v odchovu v roce 2023 dle plemen – nápočet 2023

Plemeno	ks	Býci v odchovu – nápočet 2023								ks	Býci vybraní do plemnitby – nápočet 2023							
		Hmotnost			Přírůstek		Výška v kříži				Hmotnost			Přírůstek		Výška v kříži		
		120 d	210 d	365 d	v testu	životní	v 365 d	při ZV	120 d		210 d	365 d	v testu	životní	v 365 d	při ZV		
Aberdeen angus – OPB	136	210	342	578	1725	1491	134	137	126	212	344	582	1753	1506	134	137		
Aberdeen angus – u chovatele	279	202	330	546	0	1391	116	134	217	203	331	555	0	1423	117	134		
ABERDEEN ANGUS	415	205	333	556	626	1424	122	135	343	207	336	565	708	1454	123	135		
Blonde d'Aquit. – OPB	49	213	334	563	1643	1423	140	143	42	211	334	562	1663	1424	140	143		
Blonde d'Aquit. – u chovatele	36	219	327	532	0	1349	115	139	26	221	332	546	0	1393	113	140		
BLONDE d'AQUITAINE	85	216	331	550	1258	1392	131	142	68	215	333	556	1294	1412	132	142		
Bazadaise – OPB	2	178	284	498	1463	1257	131	135	2	178	284	498	1463	1257	131	135		
Bazadaise – u chovatele	2	185	312	524	0	1329	66	133	2	185	312	524	0	1329	66	133		
BAZADAISE	4	182	298	511	731	1293	98	134	4	182	298	511	731	1293	98	134		
Belg. modrobílé – OPB	4	187	307	528	1562	1336	130	135	4	187	307	528	1562	1336	130	135		
Belg. modrobílé – u chovatele	3	209	319	506	0	1256	128	130	3	209	319	506	0	1256	128	130		
BELGICKÉ MODROBÍLÉ	7	196	312	518	1250	1302	129	133	7	196	312	518	1250	1302	129	133		
GASCONNE – OCH	13	220	308	528	0	1361	96	134	6	201	309	523	0	1308	102	134		
Hereford – OPB	33	192	307	548	1633	1390	133	137	30	192	308	550	1634	1397	133	137		
Hereford – u chovatele	13	204	310	479	0	1189	109	132	11	203	316	491	0	1218	118	132		
HEREFORD	46	196	308	528	1198	1333	127	136	41	195	310	534	1226	1349	129	135		
Charolais – OPB	277	222	354	592	1791	1526	137	141	249	223	355	592	1798	1528	137	141		
Charolais – u chovatele	166	221	351	572	0	1439	92	139	141	221	352	576	0	1451	93	139		
CHAROLAIS	443	222	353	584	1225	1493	121	140	390	222	354	586	1258	1500	122	140		
Limousine – OPB	222	207	326	535	1528	1366	136	140	203	228	329	539	1545	1377	136	140		
Limousine – u chovatele	334	205	323	529	0	1332	100	138	293	206	325	536	0	1353	100	138		
LIMOUSINE	556	206	325	531	775	1346	115	139	496	224	328	537	782	1363	116	139		
Masný simentál – OPB	171	225	365	614	1818	1578	139	143	166	225	365	615	1819	1580	139	143		
Masný simentál – u chovatele	208	226	367	601	0	1514	105	141	188	227	368	605	0	1527	103	141		
MASNÝ SIMENTÁL	379	225	366	607	975	1543	121	142	354	226	367	610	1003	1552	121	142		
Pinzgavský skot – u chovatele	1	228	364	578	0	1466	0	139	1	228	364	578	0	1466	0	139		
PINZGAVSKÝ SKOT	1	213	342	563	1758	1428	134	134	1	213	342	563	1758	1428	134	134		
Piemontese – OPB	17	194	300	500	1521	1272	133	137	16	195	299	498	1506	1267	133	137		
Piemontese – u chovatele	8	185	282	470	0	1179	79	135	6	187	285	476	0	1191	46	137		
PIEMONTESE	25	191	294	490	1293	1242	121	136	22	193	295	492	1339	1247	119	137		
Parthenaise – OPB	21	189	299	510	1524	1320	133	137	18	191	301	518	1577	1344	133	137		
Parthenaise – u chovatele	16	197	309	479	0	1185	109	135	13	197	312	484	0	1200	113	134		
PARTHENAISE	37	192	304	497	1032	1261	122	136	31	193	305	504	1135	1284	124	136		
Salers – OPB	3	200	335	532	1311	1335	137	139	2	210	354	545	1279	1355	139	141		
Salers – u chovatele	10		311	531	0	1336	96	142	8		311	540	0	1359	86	143		
SALERS	13	200	316	531	303	1336	106	141	10	205	320	541	256	1358	96	143		
SHORTHORN – OCH	5	193	314	515	0	1338	103	136	5	193	314	515	0	1338	103	136		
Aubrac – OPB	23	197	314	517	1468	1328	128	132	19	198	318	528	1515	1358	128	132		
Aubrac – u chovatele	2	193	289	497	0	1249	65	131	1	204	295	502		1253	130	130		
AUBRAC	25	197	312	515	1407	1321	123	132	20	198	317	526	1515	1353	128	132		
WAGYU – OPB	1	162	246	409	1200	1038	126	133	1	162	246	409	1200	1038	126	133		

Průměrné ceny dle plemen – nápočet 2023

Plemeno	Dražba a ceny				
	Do dražby	Vyv. cena	Prodáno	Prodejní	%
	ks	Kč	ks	Kč	prodaných
Aberdeen angus	88	99 113	44	107 660	55,6 %
Blonde d'Aquitaine	28	95 535	15	99 133	60,9 %
Bazadais	1	120 000			
Belgické modrobílé	4	119 500	3	127 000	75,0 %
Hereford	15	88 133	2	86 000	13,3 %
Charolais	210	92 143	86	103 031	45,9 %
Limousine	132	96 325	96	117 542	80,9 %
Masný simentál	126	92 619	66	104 652	54,5 %
Piemontese	11	96 636	5	99 400	50,0 %
Parthenaise	14	93 072	2	121 500	0,0 %
Aubrac	12	93 000	2	108 000	20,0 %
Wagyu	1	149 000	1	150 000	40,9 %
Průměr 2023	642	102 923	322	111 265	49,4 %

Galerie plemenných býků – IV. turnus 2023

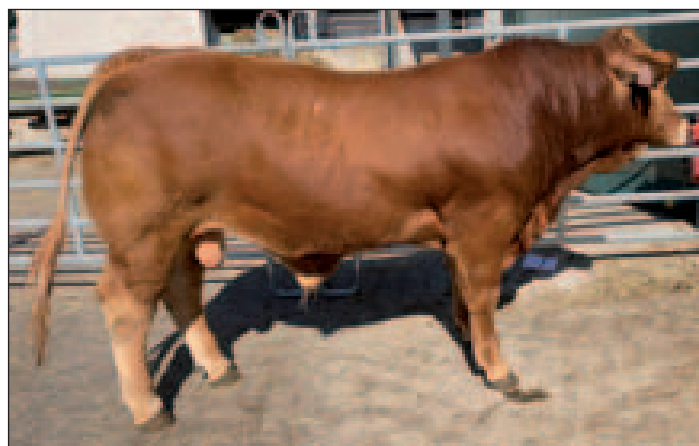
CHARLEE ZE SEMIC R (IIL 204), OCH Farma Semice, 17. 10. 2023, 92 b.

CHVÁLA ZE ZVÍKOVA (ZPA 201), OPB Cunkov, 17. 10. 2023, 90 b.

CHRISTOF ZE SEMIC P (IIL 194), OCH Farma Semice, 17. 10. 2023, 89 b.

CHÁRON ZE SEMIC R (IIL 193), OCH Farma Semice, 17. 10. 2023, 87 b.

CHERUBÍN ZE SLAVKOVIC (ZBQ 577), OPB Osík, 16. 10. 2023, 87 b.

CHRÁM AGROCHYT ET PP (ISM 553), OPB Osík, 16. 10. 2023, 87 b.

CHODUR Z JULČÍNA (ZBQ 575), OPB Osík, 16. 10. 2023, 85 b.

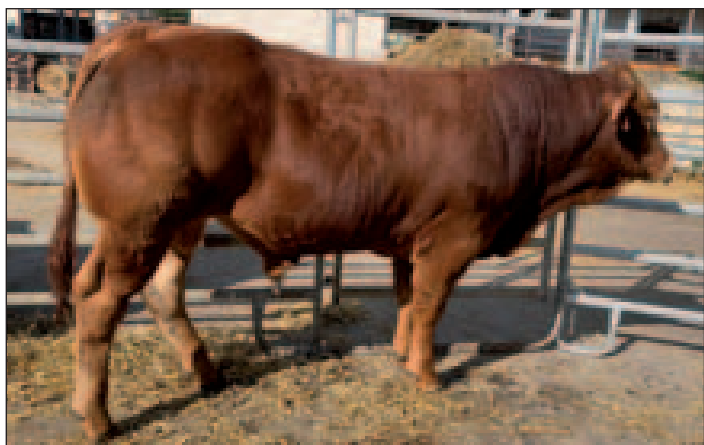

CHARIS ZE SEMIC P (IIL 196), OCH Farma Semice, 17. 10. 2023, 82 b.

Tato fotogalerie je průřezovou obrazovou přílohou k výběrům plemenných býků a nemá za cíl vyzdvihnout konkrétní plemenníky. Na základě publikovaných fotek nelze usuzovat za celkovou kvalitu býka, neboť zenižšík je pouze jedním z mnoha parametrů pro posuzování celkové kvality býka. Kompletní údaje o býcích hledejte vždy na www.db.cschms.cz • Foto: ČSCHMS a provozovatelé OPB

Galerie plemenných býků – IV. turnus 2023

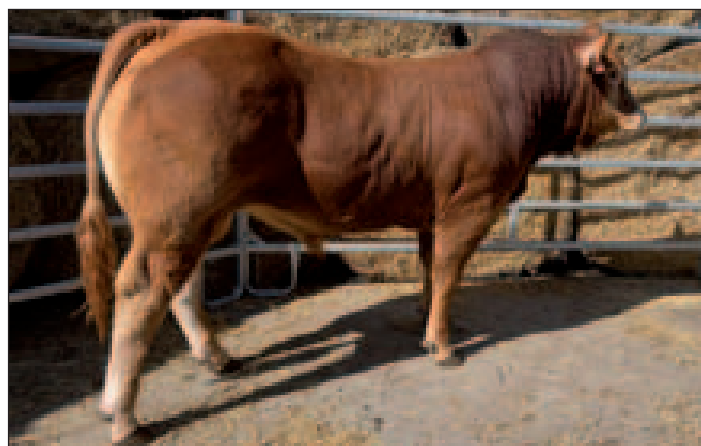
CHANTAL ZE SEMIC R (IIL 203), OCH Farma Semice, 17. 10. 2023, 81 b.

CHIEN ZE SEMIC R (IIL 199), OCH Farma Semice, 17. 10. 2023, 80 b.

CHRISTIANO ZE SEMIC V (IIL 185), OPB Ostř, 16. 10. 2023, 80 b.

CHYMÉR ZE SEMIC R (IIL 197), OCH Farma Semice, 17. 10. 2023, 80 b.

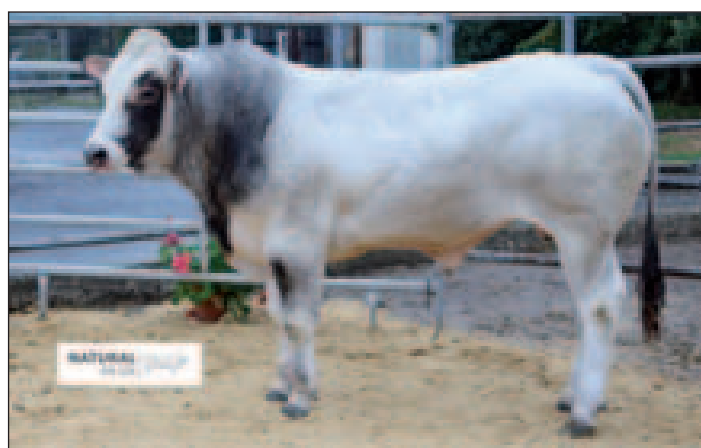
CHICO POLFIN P (ISM 551), OPB Ostř, 16. 10. 2023, 79 b.

CHINÍN Z LIPKY (ZPA 200), OPB Ostř, 16. 10. 2023, 79 b.

CHOPEN ZE SEMIC P (IIL 189), OPB Ostř, 16. 10. 2023, 79 b.

CHAMPION ZE ZBYNIC (ZPI 898), OPB Ostř, 16. 10. 2023, 76 b.

Tato fotogalerie je průřezovou obrazovou přílohou k výběrům plemenných býků a nemá za cíl vyzdvihnout konkrétní plemenníky. Na základě publikovaných fotek nelze usuzovat za celkovou kvalitu býka, neboť zvěřejšek je pouze jedním z mnoha parametrů pro posuzování celkové kvality býka. Kompletní údaje o býcích hledejte vždy na www.db.cschms.cz • Foto: ČSCHMS a provozovatelé OPB

Termíny základních výběrů a dražeb v roce 2024

I. turnus – Býci narození 1. 10. 2022 – 31. 12. 2022

Den	Datum	Začátek*	OPB, chovatel	ks	Plemena	Dražba
Pondělí	19.2.2024	8:00	OCH Farma Karel Dvořák s.r.o., Starcova Lhota	2	LI	
		9:00	OPB Cunkov	36	LI, UU	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH Hatlák Vlastimil, Ing., Meziboří	9	CH	
		9:00	OCH Minaříková Hana, Hluk	3	BA	
		10:00	OCH Dolňácko a.s., Hluk	2	BA	
		12:00	OCH Konvalinka Libor, Jimr. Pavlovice	3	PP	
		13:00	OCH Maso-závod Hovorany, spol.s r.o.	1	CH	
Úterý	20.2.2024	9:00	OPB Cunkov	39	CH, MS	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH Chlupáčková Hana, Ing., Ležnice	12	MS	
		9:00	OCH Šindler Petr, Částkovice	1	LI	
		10:00	OCH Hrtús Miroslav, Mírovka	3	BA	
		11:15	OCH UFARMA spol s.r.o., Čistá u Rovné	2	CH	
		12:00	OCH Velát Jaroslav, Horní Prosička	7	LI	
		14:00	OCH Maršíček Petr, Hlohov	1	CH	
Středa	21.2.2024	9:00	OPB Cunkov	33	AA, PP, BA, HE	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH Družstvo vlastníků Libeň – Vtelno	5	CH	
		9:00	OCH Folta Marek, Krmelín	1	MS	
		9:00	OCH Machovec Jakub, Chloumek	1	UU	
		9:00	OCH Šeda Jaromír, Helvíkovice	4	LI	
		10:30	OCH Nováková Hana, Sirá	1	MS	
		11:00	OCH Fišar Filip, Lhotka	8	LI	
		11:15	OCH Novák Petr, Sirá	3	CH	
		12:00	OCH ZEA – Probio, s.r.o., Žernov	4	CH	
		13:00	OCH Padour Leopold, Lukavice	1	BA	
14:00	OCH Pavelka Roman, Javorník	1	PI			
Čtvrtek	22.2.2024	9:00	OPB Janovice	21	MS, AA, HE, CH	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH Loos Adolf, Hora Sv. Kateřiny	8	LI	
		9:00	OCH Valenta Petr, Budyně	6	SM	
		10:00	OCH Zuzánek J., Ing., Bernartice	4	MS, CH	
		11:00	OCH Sobolík Martin, Krč	1	SA	
		12:00	OCH Talařous Jaroslav, Krč	3	SM	
		13:00	OCH Farma Semice s.r.o., Semice	9	LI	
		13:00	OCH Karsit Agro a.s., Dubenec	8	CH	
		13:00	OCH Karban Kamil, Lhenice	4	CH	
Pátek	23.2.2024	9:00	OPB H. Dubňany	27	CH	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH Šašek Vladimír ml., Ing., Rantířov	5	AA	
		9:00	OCH Měcholupská zemědělská a.s.	12	CH, MS	
		11:00	OCH Křibalová Marie, Černá	2	MS	
		12:00	OCH Zelený Jiří, Drouhoveč	2	HE, MS	
		13:00	OCH Agrochyt	3	MS,CH	
Sobota	24.2.2024	x				x
Neděle	25.2.2024	x				x
Pondělí	26.2.2024	9:00	OPB Osík	47	CH, BA	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH ZOD „Blata“ Sedlec	1	MS	
		10:00	OCH Kadlecová Olga, Zliv	1	LI	
		12:00	Tájek Jaroslav, Zvíkov	2	CH	
Úterý	27.2.2024	9:00	OPB Todně – Břeží	23	LI, UU	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH Farma Limousin s.r.o., Třeboc	3	LI	
		9:00	OCH Nátr Jiří, Černá Voda	4	CH	
		9:30	OCH Nátr Daniel, Černá Voda	5	MS	
		9:30	OCH Vetřlabfarm, Jakubovice	10	AA	
		14:00	OCH Klusáček Stanislav, Suchdol nad Lužnicí	3	LI	
		15:00	OCH K+K Brilice, Stará Hlína	3	CH	
Středa	28.2.2024	9:00	OPB Osíčko	41	MS, LI, PI, UU	hodinu po skončení ZV
		9:00	OCH Farma Pojedy s.r.o., Pojedy	5	LI, UU	
		10:00	OCH Soukupová Martina, Rožďalovice	4	LI	
Čtvrtek	29.2.2024	9:00	OCH Jalowiczorz Roman, Místřovice	3	MS	
		9:30	OCH Niemiec Czesław, Dolní Žukov	6	LI	
		11:00	OCH Poruba Jan, Šenov	5	LI	
Pátek	1.3.2024	9:00	OPB Osík	46	MS, LI, AA, HE, PI, PA	hodinu po skončení ZV

* začátky ZV u chovatelů jsou orientační

Hovězí burger v žitném chlebu

Konec roku se nezadržitelně blíží a silvestrovské oslavy se neobejdou bez dobrého jídla a pití. Jedním z nejoblíbenějších způsobů úpravy hovězího masa při různých party je tatarák a steaky, ale také mleté hovězí servírované nejčastěji v podobě burgerů, jednu z mnoha alternativ vám dnes nabízíme na vyzkoušení...

4 porce

INGREDIENCE:

- 500 g hovězího mletého masa
- 8 plátků žitného chleba
- 100 g sýru kaškaval
- 2 chilli papričky
- 1 citron
- 3 cibule
- 300 ml jablečného octa
- 100 g cukru
- 4 lžíce BBQ omáčky
- 2 lžíce majonézy
- 1 lžička oleje
- 2 lžíce olivového oleje
- 12 cherry rajčat
- 2 kedlubny
- klíčený česnek na dozdobení
- cibulovou pochoutku z Lužických hor
- sůl
- pepř

Cibuli nakrájíme a vložíme ji do rozvaru octa, cukru a soli. Necháme ji alespoň 30 minut marinovat.

Hovězí mleté maso ochutíme chilli, citronem, olejem, solí a pepřem. Vytvarujeme 4 stejně velké hamburgery. Opečeme je na grilu nebo na pánvi. Před koncem opékání na ně položíme sýr k rozpečení.

Hamburgery vkládáme na opečený chléb pomazaný BBQ omáčkou smíchanou s majonézou. Dozdobíme marinovanou cibulí. Na maso přidáme cibulovou pochoutku a klíčený česnek a přiklopíme druhým chlebem.

Cherry rajčata nakrájíme a smícháme s nakrájenou kedlubnou ochucenou olivovým olejem, solí a pepřem.

Podáváme se salátem z cherry rajčat a kedlubny.

Dobrou chuť vám přeji
www.klucivakci.cz

ČESKÝ SVAZ CHOVATELŮ MASNÉHO SKOTU
TĚŠNOV 17, 110 00 PRAHA 1
TEL.: 221 812 865 • E-MAIL: INFO@CSCHMS.CZ
WWW.CSCHMS.CZ